

CHRESTOMATHIA SIBIRICA

**Auswahl aus der Volksdichtung
der sibirischen Urvölker**

I.

Textband

**zusammengestellt und eingeleitet
von**

K. U. KÖHALMI

S Z E G E D

1977

Editionis curam agit
JUDIT PAPP

INHALT

Geleitwort	I
Alttürkische Inschriften vom Jenissei	1
Altaj kiži	4
Lieder	5
Spottlieder	10
Rituelle Gesänge	11
Epik	50
Schor	53
Lirische Lieder	54
Rituelle Gesänge	56
Epik	59
Chakassen	69
Lieder	70
Epik	73
Sibirische Tataren	91
Lieder	92
Tuwiner	99
Lieder	100
Rituelle Gesänge	106
Jakuten	110
Epik	111
Burjaten	134
Lieder	135
Sippengesänge	145
Opferlieder	149
Kamniganen	156
Lieder	157

Ewenken (Tungusen)	162
Lieder	163
Rituelle Gesänge	169
Epik	176
Ewenen (Lamuten)	180
Lieder von Čerkanov	181
Lieder von Lamutskij	185
Nanajen (Golden)	188
Lieder	189
Ultscha	196
Lieder	197
Niwchen (Giljaken)	201
Lieder	202
Tschuktschen	208
Lirische Lieder	209
Eskimo	212
Lieder	213
Rituelle Gesänge	218
Jukagiren	222
Lieder	223
Spottlieder	228
Rituelle Gesänge	231

GELEITWORT

Mit diesem Band aus Textproben der Volksdichtung altaische Sprachen sprechender sibirischer Völker und ihrer paleosibirischen Nachbarn, der von einem zweiten Band mit den Übersetzungen und Erläuterungen gefolgt werden soll, haben wir gleichzeitig verschiedenen Bedürfnissen dienen wollen. Unser Ziel war einerseits den altaische Sprachen Studierenden eine Textsammlung dieser weniger bekannten Sprachen zur Verfügung zu stellen, andererseits auch der vergleichenden Folkloreforschung ein geeignetes Material in die Hände zu geben. Das mit solchen Interessen tatsächlich zu rechnen ist, das bewies uns die Aufnahme die auch die populäre ungarische dichterische Übersetzung (*Sámándobok szóljatok*. Budapest, 1974.) der Volksdichtung der sibirischen Völker in Fachkreisen erfuhr: es wurde uns nahegelegt eine Reproduktion der Originaltexte nebst deutscher Übersetzung herauszugeben. Die Verwirklichung dieses Planes wurde durch die Unterstützung der Geisteswissenschaftlichen Fakultät der József Attila Universität in Szeged ermöglicht.

Die vorliegende Auswahl weicht aber von der populären ungarischen Sammlung in manchen Einzelheiten ab. Wir haben die finnisch-ugrischen Sprachproben weggelassen, da von Peter Hajdú eine ausgezeichnete Textsammlung aus den Samoiedischen Sprachen schon vorliegt (*Chrestomatia Samoiedica*, Budapest 1968.). Die Proben aus den sog. paleosibirischen Sprachen liessen wir aber, eben dem Zweck der vergleichenden Forschungen dienen zu wollen, unberührt. Leider fehlen unserer Sammlung die ketischen Texte. Weitere Unterschiede sind, dass die Zahl der lirischen Lieder (z. B. der Tuwa) beheblich vermindert wurde, da ihre grosse Menge nur von der besonders schön gelungenen ungarischen dichterischen Übersetzung gerechtfertigt war. Aus dem Burjätischen und Ewenkischen haben wir solche wichtige Texte in die Sammlung aufgenom-

men die bei der dichterischen Übersetzung keine Inspiration hervorriefen und darum aus der ungarischen Ausgabe wegblieben.

Die Mehrzahl der Texte ist schon irgendwo erschienen, aber meistens in schwer zugänglichen, seltenen Ausgaben oder in ethnographischen Beschreibungen versträut und so blieben sie manchmal auch den Fachkreisen verborgen. Nur von zwei Sprachen, bzw. Mundarten bringen wir Ersterscheinungen: den giljakischen Texten von R. Austerlitz und den kamniganischen von der Herausgeberin.

Nun möchten wir noch unseren Standpunkt in zwei Fragen näher beleuchten, eben da in diesen auch andere Auffassungen völlig berechtigt wären, aus praktischen Gründen mussten wir uns aber zu gewissen Richtlinien halten. Die erste Frage ist, was für Kriterien wir zur Bestimmung der dichterischen Texte anwendeten, die andere ist die Art der Umschrift der Texte.

In der Frage der Kriterien der dichterischen Texte vertraten wir den Standpunkt, dass auch die rithmische Prosa besonders der Ritualtexte wegen den laufenden Übergängen in die mehr oder weniger regelmässigen metrischen Formen einbezogen werden müssen, demsowohl, da sie sich auch durch zahlreichen Alliterationen von der Alltagssprache abheben. Im ältesten Typ der Heldenlieder wechseln die rithmisierenden Prosatexte mit gereimten metrischen Passagen. Unter gereimten metrischen Formen verstehen wir hier selbstverständlich nicht die in den Indoeuropäischen gängliche Art. In unseren Texten gliedern sich die Zeilen in zwei, seltener drei Takte mit wechselnder Silbenzahl. Die Strofen werden von Stabreimen zusammengehalten, die Endreime sind nur sehr schwach entwickelt. Die von den europäischen abweichenden Mittel der dichterischen Ausdrucksformen täuschten manche der früheren Forscher. So z. B. entging es Böhlingk, dem ersten Herausgeber und Bearbeiter jakutischer Texte, dass sein Gewehrsmann ihm ein regelrechtes jakutisches Heldenlied, ein Olonho aufgezeichnet hatte.

Bei der Umschrift der Texte versuchten wir womöglich einheitliche Zeichen für die Laute der verschiedenen Sprachen anzuwenden, dieses Vorhaben konnten wir aber nur zwischen verhältnismässig engen Grenzen verwirklichen, da einerseits unsere technischen Möglichkeiten begrenzt waren, andererseits es sich nicht immer genau festzustellen lässt - besonders bei alten Aufzeichnungen - was für Laut wiedergegeben sein sollte. Wir verwendeten die in der Turkologie und Mongolistik verbreitete einfache Umschrift, mit einigen Erweiterungen, z. B. im Ewenkischen bedeutet $\hat{e}$ ein labialisiertes e.

QUELLENVERZEICHNIS

Baldaev, S. P., Izbrannoe, Ulan-ude 1961

Baskakov, N. A., Dialekt černevych tatar (tuba-kiži), Moskva 1966

Boas = s. Bogoraz

Bogoraz, V. G., The Eskimo of Siberia, in: F. Boas (red.) The Jesup North Pacific Expedition VIII/3, Leiden - New York 1913

Ders., Chukchee Mythology, in: F. Boas (red.) The Jesup North Pacific Expedition VIII/1, Leiden - New York 1913

Böhtlingk, O., Über die Sprache der Jakuten, St. Petersburg 1851, S. 79-95.

Gastrén, M. A., Grundzüge einer tungusischen Sprachlehre nebst kurzem Wörterverzeichnis. Herausgegeben von A. Schiefner, St. Petersburg 1856

Čerkanov, A., Chuksi n'evte, Moskva - Leningrad 1938

Dyrenkova, N. P., Materialy po šamanstvu u teleutov, in: Sbornik Muzeja Antropologii i etnografii, T. X. S. 107 - 190

Dieselbe, Sorskij fol'klor, Moskva - Leningrad 1940

Huth, G., Die tungusische Volksliteratur und ihre ethnologische Ausbeute, St. Petersburg 1901 = Vasilevič - Al'kor, Materialy po evenkijskomu fol'kloru

Iochelson, V. I., Materialy po izučeniju jazyka i fol'klora jukagirov, St. Petersburg 1860.

Lamutskij (Stepanov), P., Ėven kungan ikegen, Leningrad 1960.

Malov, S. E., Enissejskaja pis'mennost t'urkov, Moskva-Leningrad 1952.

Potapov, A. P., Materialy po ětnografii tuvincev, in: Trudy tuvinskoj archeologo-ětnografičeskoj ekspedicii II, Moskva-Leningrad 1960.

Radl. = s. Radloff, W. Proben der Volksliteratur der türkischen Stämme Südsibiriens, I, II, IV, Sanktpeterburg 1860-1872.

Šarakšinova, N.O., Burjatskij fol'klor, Irkutsk 1959.

Samar, Akim, Nanaj d'arini, Leningrad 1938.

Titov' s Aufzeichnung = s. Vasilevič-Al'kor, Materialy po ěvenkijskomu fol'kloru,

Ul'čskie narodnye pesni, Chabarovsk 1967.

Vasilevič, G. M. - Al'kor, Ja. P., Materialy po ěvenkijskomu (tunguskomu) fol'kloru, Leningrad 1929.

Voskoboynikov, M. G., Ėvenkijskij fol'klor, Leningrad 1960.

Īrlazīlī = Yrlazyly, Kyzyl 1959.

ALTTÜRKISCHE INSCRIFTEN
VOM JENISSEI

Inschrift von Eleges

(Malov, Enissejskaja Pis' mennost' tjurkov, S. 25)

1. Quida quncujima sizimā jīta ozdā oγlum sizimā adīriltim.
2. Jüz ār qadašim ujarin üçün jüz ārān ālig öküzin tākdük üçün adīriltim.
3. Kōk tāpridā kūn ai azidim jārimā jīta sizimā adīriltim.
4. Qanīm(a) ālimā sizimā jīta bōkmād(im) ... qanīm(a) ālim(ā) jīta adīriltim.
5. Kōrt āl qan al(p) uruγu altunlīγ kāsīg bālimkā bantim jārdā ālim toquz qīrq jašim(ta)
6. Uruγu külüg Toq Bōgū(t) ārkīnā qamī (?qanin) bāg ārdām üçün bān ār(ki bārdim)
7. Qara budunim qatīplanīp āl törüsū'idmis (?idman) jīta siz ālim qanīm.
8. Ālim oγurunta sū bolup ārlārim ādkūm joq cālīγ (?āc ālig)dā ... bir tāgmā sākiz ār ārdm(iz).
9. ... mn bārijā ... kilīnu adīrilajīn uγ ... b ... s jīlta ār...
10. Tōrt adaq(līγ) jīlqīm sākiz adaq(līγ) bardīm buγim joq ārdim.
11. buγ baγa bat ārmis öldim jīta sizimā joluqajīn.
12. Qadašima kāsīmā adaq(līγ) atīma jīta qara budunima adīriltim jīta mān.

Inschrift von Közelig-hobu

(Malov, a, a. O., S. 81)

1. Oγlan atīm Subuš Inal ... tā atīm Kūmūl Ōgā.
2. Bās jašimta qanšiz qalīp toquz jāgirmi jašimga ōgsüz
3. bolt(um) qatīplanīp otuz jašimγ(a) ōgā boltum.

4. Kîrk jîl l(a)r âl tutuq(?) budunum başladim tas' jafi' jayiladim
âlâdim.
5. Bir jâtmis' jasim'a kök tâpîdâ kûn aî azidim sizimâ.
6. ... sûrsi jamda âlim sizimâ jârim subum sizimâ quida quncujum
bâr jîta sizm.
7. Kûnim qadaşim sizimâ oylanim sizimâ örûjûm qaram siz jûz bās
igirmâ sizimâ
8. biñ bodraq(?) jont sizimâ.
9. Âlim siz(âsim?) âri .n jûq(?) kûmûş budunum sprinc' (sizim?)
siz kûmûşûm (?) ûk
10. jabizi' kûmûş mân âdkû'iltim (?altim) sizim bökû(âdim).

ALTAJ KIŽI

LIEDER

1.

(Radl. I. 227, Nr. 6.)

Aq taş poilogim, poilogim,
aq taştan siziq tappadim,
aimaq il/adim, il/adim,
āi sāndān çilū tappadim.

Kök taş poilogim, poilogim,
kök taştan siziq tappadim,
köptü il/adim, il/adim,
köpüstü sāndān tappadim.

2.

(Radl. I. 229, Nr. 14.)

Aq ölön paşin qurc qapqan
aq porom, qaida jürözün?
arqada çaci sarıarip
al,anım, qaida jürözün?

Kök ölön paşin köp qapqan
kök porom, qaida jürözün?
köksündā çaci sarıarip
kör,önüm, qaida jürözün?

3.

(Radl. I. 230, Nr. 17.)

Adaṇ aq cācāk, aq cācāk,
aṇarbas jārjā ciṇip-siṇ,
ada palazi pir tūṇan
aidiṣpas jārjā pariṇ-siṇ.

Körümzülü kök cācāk
kölönö jārjā ciṇip-siṇ,
köksün palazi pir tūṇan
körüspös jārjā pariṇ-siṇ.

4.

(Radl. I. 232, Nr. 24.)

Tārsināṇ salqin qaqqanda
tārmānāt qamiṣ pastari,
tāksi tūṇanim sanazam
Tāziljān köstön jaṣ kālāt.

Onjinaṇ salqin qaqqanda
ojizat qamiṣ pastari,
ončo tūṇanim sanazam
ojiljan köstön jaṣ kālāt.

5.

(Radl. I. 236-237, Nr. 40.)

Aq Ataidiṇ aq sinda
altin cācāk par minā,

altin tūlū jārindā
aidin jari'i par minā.

Kök Altaidın kök sinda
kümüs cācāk par minā
kümüs tūlū jārindā
kūn jarqini par minā.

Qara ai saptū jidani
kāzinip kālzā qaidazin?
qalın jurttū Sandır Pī
jūlap kālzā qaidazin?

İr/ai saptū jidani
kāzinip kālzā qaidazin?
İraq jurttū Sandır Pī
jūla kālzā qaidazin?

Aralda/i aju/a
aldirba'an, Aja Pī,
altan tumān Cārū'ā
pastirba'an, Aja Pī.

Pölöktö/i pörö
jādirbā'ā, Aja Pī,
pāzān tumān cārū'ā
aldirba'an, Aja Pī.

Altı toluqtū, aq Altai,
altan quštun, turlu'u,
albati jondī jir/atqan
artiq kāziktū, aq Altai.

Tört toluqtü, aq Altai,
tümänkiktin turlu^u,
jondı jır^ıatqan
artıq kâziktü, aq Altai.

6.

(Radl. I. 237-238, Nr. 41.)

Jätti jastu jārānim
jārin sanap kištādi,
jättān jastu önmö^üön
jır^ıalın sanap qunuqtu.

alfi jastu aq porom
Altajın sanap oqronđı,
altan jastu önmö^üön
jır^ıalın sanap qunuqtu.

7.

(Baskakov, Dialekt Černevyč tatar, S. 45.)

Kus bala salar
Jacavaraj beš jarada.
Jaxsıfıktu bojubis
tendezip keldibis.

Ak tuban jajılğan
Alfin köldin jaraşı.
Alfin suuluk şılfihtaj
ala daj at d'elgen Alfin köl.

Ak cecek jajilgan,
Altin köldin jaradı.
Altin tana jaltiktaj
Jabaka d' elgen Altin köl

Kara-kerdi müne algan
kajran jaxsi uulan.
Önökör bolorga
Kostozip jordi.

Lied des Windes

(Radl. I. 224-225)

Salqin t' alğuxa maqtanxani.

Tazili qomoi ayaşti
tabararim mæn salqin,
sulairim, küläirim!
Pünäi saltan pıldu
purladarim mæn salqin,
sulairim, küläirim!
Qomoi üñän ündü
qodororim mæn salqin,
sulairim, küläirim!
Paziru t' oq klätti
pald'iradarim mæn salqin,
sulairim, küläirim!
T' äträ t' appaxan üilärdi
t' ämirärim mæn salqin,
sulairim, küläirim!

Sarai'a sal'an picāndi
 samtradarim mǎn salqin,
 sūlairim, kŭlāirim!
 Orom'o ottur'an otti
 oinodorim mǎn salqin,
 sūlairim, kŭlāirim!
 Tūnū'ū t'aman ūilārdi
 tūlādārim mǎn salqin,
 sūlairim, kŭlāirim!
 Sananba'an salčini
 sanandrārim mǎn salqin,
 sūlairim, kŭlāirim!
 Uiquči t'aman kižini
 uipuzarim, mǎn salqin,
 sūlairim, kŭlāirim!

Spottlieder

(Baskakov, Dialekt černevych tatar, S. 22-23.)

Tuba

Tuva, tuva, tuvaçak,

tumsugi tujik Tuva
atka minse cabagan,
aragi içse cecirgen
njohuva kirse til jox.

x

Kökön-Komnos
Komnos mal öttörze
malnîn içigizini kemnep ilezip jegen.
Katî balasına jetişpes -
kuru kalip kald'et.

Küzön
kuru kulundak multuk salinip
Öön örö annaan ärlen uçalu Küzön.
Aktagan tajgasinîn baži jox,
Kajin-Sur suunîn peltiri jox,
körük tajlgaku Küzönner.

x

RITUELLE GESÄNGE

Segensspruch

(Radl. I. 220)

Colışbanın Tölöstördüy alqış sös.

Qajadi parā jū!
qarāndī māl azra!
töbö jār, ā üi tut!
tös jār, ā mal jap!

al'in ādā'iḡā pala pas!
k'in ādā'iḡā mal pas!
aq sāq pörüktü,
altın sadaq qurlū
ot ānāzi Oimon Qadın,
orsil parsil tistü,
čidi' pizir'an polzin!
toḡdi āriskān polzin!
qaliḡ āt örrüskön polzin!
qalqa cac öskür ön polzin!
iniznā ažiḡ jür!
arazinaḡ aqa jür!
tābā toli maldū jür!
täpsä toltra ättü jür!

Regenzauber

(Radl. I. 220-221)

Tölöstördü jada sös.

Qairaqan! Qairaqan!
alas! alas! alas!
alaqanca aciq pār!
tāmānāčā tāzik pār!
uqtū kizi üronmin!
urlū aḡis tazili.
Abu Tobī qii'ir'an,
Oḡostoi Qulduraq kii'ir'an,
tāḡirāniḡ kindi'i jārdā!
jārdiḡ kindi'i tāḡiridā!

Pašti as taidi aidis jadim,
tāṣirāniṣ jolin ač!
alaqanča aciṣ pār!
tāmānāčā tāzik pār!
pik tūduṣ kinibilā ot!
Abaqaniṣ paṣibila ot!
Qairaqan! Qairaqan!
alas! alas! alas!

Segensspruch auf Neuvermählte

(Radl. I. 218--220)

Alqış sös

Qān qudaidiṣ közü tizin!
qari kiziniṣ alqizi jātzin!
ulu qudaidiṣ közü tizin!
ulu kizinin alqizi jātzin!
qon: on jāriṣ qoqtū polzin!
qozilū qoidoṣ köp polzin!
pasqan tāriṣ pairamdū polzin!
palalū čaidan köp polzin!
talčilap qorbolop turzun!
taručilap qul:alap turzun!
aldiṣnaṣ ai čalizin!
arqaṣnaṣ kūn čalizin!
töṣ jāriṣ ā üjün sal:in!
töbö jāriṣ ā malin, kütkün!
aldini ādā:in pala passin!

art kīniṇnāṇ mal passin
qunaḡin maḡin
qulundap turzun!
tōnōjūn maḡin
tōldōp turzun!
kiḡān kābiṇ
kirlānbāzin!
aḡin polzo aribazin!
arqaṇ polzo jīdabazin!
jaḡin polzo uzun polzin!
jaḡin polzo mōṇkū polzin!
albastaṇ polzo
aḡip jūrūn!
tutpastaṇ polzo
tudup jūrūn!
saḡizini sāniṇ tādū polzin!
sanaḡaṇ sāniṇ omoq polzin!
t' aqtuḡa aittirbazin!
jarintuḡa pastirbazin!
tāpkān jāriṇ tāmirdi polzin!
tāpkān kizā tāmirdi polzin!
taḡ ocoḡin pāk polzin!
talqaṇ külūṇ obō polzin!
ordini ūzū polzin
odini çoqtū polzin!
iḡkān aḡin aḡ polzin!
iḡār jiriṇ kōp polzin!
kijār kābiṇ kōp polzin!
kirḡān ūjūṇ oḡdū polzin!
qudaḡini sāni pāktāzin!
qoliṇ ūrubazin!

qoldi in sistabazin!
qozina jajap par/in!
qodina parip jassin!
jus jas taza/in!
juyuruk at min/in!

Jüngste Zeit

1.

Qualpancı Çağ.
Tālāngāt kizilārdin sözubilā
(Radl. I. 167)

Qualpancı çağ kālārdā
tānāri tāmir polip qalar,
jār jās polip qalar
qān qamya qapçıyar,
qalıq qalıqqa qara sanazar,
qadu taś odılar,
qadu aḡas qaqsalar,
kiži qariča polor,
arḡākča ār polor,
ār tiskini qisqa polor,
ajaqtıḡ paśqa pī polor,
aba palazın tanibas,
pala abazın tanibas,
paḡir paśqa ciyar,
at pažinča altın

ajagtū ašqa turbas,
ajaq aldinaŋ altin çiyar,
ani alar kizi joq polor.

2.

Qaljançi Caq.
Altai kizilärدين sözübilä.
(Radl. I. 167--170)

Qaljançi caq kälärdä
qara jār otqo qalarda,
Qairaqan ada qudai
qulaŋın jaba tudunar.
Ol caqta orōn puzulup
orōn, ürōn üzölüp qalar.
Qurundaıdın kũ salqın
kizini qubuqsudar,
tönözök çaiqalar,
tāmir uzāñā tūbū tāzilār,
tāmāñā udū jirtılar.
Qualiq jon puzular,
qara qurt qanat taŋınar,
qara közünö qan çabilar,
qara su qanbila aŋar,
jār tiŋirār, tū tāskinār,
jāmirt jāmırālār,
tāñari tirlār,
tāñis çaiqalar,
jār andanip qirtizi tömön polor,

jānās qodorilip qoq'i qalar,
 tənəri tərmanip, jiji a'cllar,
 tənīs caibaniṣ tūbū körünör;
 tənīs tūbündö
 toṣus airi qara taṣ
 toṣus jərdən üzülər,
 toṣus jərdən üzülzə,
 toṣus qurculū qaircaq cığar,
 toṣus tāmīr attū kiṣi anan cığar.
 Anin āküzü paṣci' polor,
 alardın minjān attari'
 uruṣqan ulu sarı,
 aldinj'i qoldori qiliṣtū polor,
 art quirufu üldülū polor,
 aṣaṣqa tabārza
 aṣaṣti' āndār,
 tındufa tabārza
 tındūdu āndār.
 Albatti jonfo amir joq polor,
 Aja, künjā jarqin joq polor,
 aṣaṣ tazilinən qodorilar.
 adazi' palazinən airilar,
 ölön üzülör,
 ürönü tujönör.
 Anā ārkāzinən airilar,
 āri joq qalar.
 Jərdə könjül tājān ölön özör,
 ölönön sarı manjīs cığar,
 malja tabārza
 maldī' soror,
 kiṣā tabārza
 kiṣini soror.

Ol çaqta Sal D' imā qii salar:

"Pāri körjün Maḡdī Širā

pir poližin ātkin!" tīr,

"kōnjūl tāfān ölöḡjō

qolīm jātpādi" tīr,

"kōnjūl tāfān ölöḡnün tazili

qoḡir jīlan" tīr.

Maḡdī Širā unčuqpas.

Anaīp polbazi Sal D' imā qii salar:

"D' ān qān albattizīn taštadi,

jaqsi aifir ürün taštadi,

jar jāmirilip, su sōldi,

jaqalū ton ālāp,

jaqizi jartīldi,

jaqārulū jurt,

jaqāni joq qaldi,

jariqtūpa jūrüm joq poldi,

ujalū quš

ujazīn taštadi,

turulū kīk

turūn taštadi,

palalū qadīt

palazīn taštadi."

Mai Tārā unčuqpas.

Oniḡ kīnindā Arliktiḡ pāttīrlari

Qarašpīla Kārāi

jār üstünö cīparlar,

jār üstünö cīqqanda

Ulḡāniḡ pāttīrlari

Maḡdī Širābilā Mai Tārā

alarbīla jūlažarfa

tāḡāridāḡ tūzōrlōr
Mai Tārāniḡ qaninan
jār otqo qalar.
Qalḡanči čaq andī polor.

Schamanen Gesang

(Radl. I. 217-218)

Qamdiḡ mūrḡū sōs.

Öröḡü Abijaš qān tāḡārā
tjārḡā kök čīḡarḡan,
aḡasqa pūr čīḡarḡan,
paldirḡa āt öḡḡuskān,
paḡina čač čīḡarḡan,
tjajaḡandī tjajuči!
tjazaḡanin tāḡārā!
tjildis čīḡarḡan tāḡārā!
ada ködürḡān alton pī!
ānā ködürḡān Uḡḡān pī!
tjajaḡandī tjajuči!
tjazaḡanin tāḡārā!
tjildic čīḡarḡan tāḡārā!
maḡi qudai pārzin!
aš qudai pārzin!
paš qudai pārzin üḡḡā!
tjajaḡandī tjajuči!
tjazaḡanin tāḡārā!
adamnaḡ suradīm,

alqiz̃in pārzin, adam!
 polišsiñ adam,
 üidā pažima,
 ūrūdā malīma!
 s̃ā pašqoj̃p t̃jadim̃
 Qudai alqis̃ pārzin!
 t̃jaja fandi' t̃jajučī,
 t̃jaza faniñ t̃añārā!

Beseelung der Schamanentrommel

Teleut.

(N. P. Dyrenkova, Materialy po šamanstvu u teleutov:
 Sb. MAE X, 122-)

Alas, alas, alas, alas!
 Aq Ūlgāniñ ot alas,
 Ūlgān qanniñ Ğin alas!
 Altī ōrkōštū aq adandī
 Altī kōstū ala barsfī!
 Odus paštu ot ānā,
 Qirīq paštu qis ānā
 Ğiidi polzo pižir̃an
 Tondu pok̃o āritk̃ān,
 Jažil jālin qubattu,
 Jažil tjurko kijimdu,
 Qizil jalqin qubattu,
 Qizil tokqo kijidbu,
 Jätti tūškün tūškündü,

Jātti jajkam jajkandu,
 Jātti sirīq pažinda,
 Jātti qubat ojundū,
 Togus tūškūn tūškündü,
 Togus jajkam jajkamdū,
 Togus sirīq pažinda,
 Togus qubat pojunda
 Uč ojoktīn āzi,
 Ūrūm taldīn müüzi qan,
 Taš ojojūn tudunjan,
 Talkan külün jastanjan,
 Ot jaqazīn kŭbŭrātķān,
 Odus paštu ot ānā,
 Ojjon qamiš qulaqtu
 Qirīq paštū qis ānā
 Qijjan qamiš qulaqtu,
 Ažirfizi ojmoq arū,
 Ažira pilgān ojmoq arū Qajraqan!
 Kōzi jaman kōrgŭtā,
 quuni jaman taŋdatpa,
 Aq jalkīn tartīp kāl,
 Alti irolo qurčān kāl,
 Kōk jalkīn tartīp kāl,
 Ada bolup, ajlap kāl,
 Anā bolup qurčān kāl!

Alas, alas, alas, alas!
 Aq Ūlgāniŋ ot alas,
 Ūlgān qanniŋ ċin alas!
 Alti jaqalu aŋir tolu,
 Aŋin kōčŭn ċaŋlīp otur,
 Aj qunčā purulu otur!

Aqim marpa jajañi otur,
Tura jiktü tos könögüm,
Tälkildägän baj sabām,
Aq torpa jajañi-otur,
Aj oqunča pūrañi otur
Aq pūlutča jajlan-kir,
ār aldi-mīnañ qabiñi-otur,
Mānča bolup jajañi-otur,
Ködürmälü köl täpšim,
Kök pulutča köčüp otur,
Kiin oqunča purulı otur!

*

Jardim pašqan jas ūlanar,
Jardim baza junap kalgār!
Iinim pašqan ār ulustar.
Iinim baza junap kalgār!

x

Ajdıñ polzo, arūnda,
Kūnnūñ polzo, körkündä,
Jildıñ bañi ajlanganda,
Jildan bañi sojılqanda,
Amāl aqas pūr alqanda,
Aāk quuq qijirqanda,
Jār jarilip kök čiqqanda,
Aqas jarilip pūr čiqqanda.

x

Qoñur maldıj,
Qoñur küstä,
Qomurtañ pañi quzalqana,
Qū ölön pañi šužalqanda,
Aqin suum qabişqanda,
aq tajqa pūrun qar alqanda.

Anrufung der Geister durch den Schamanen

Ur somʹo ojnojon,
Paj čāʹja turlaʹjan,
Qan jārīn mināttū,
Jalbaq tāmir jarīndu,
Tulqu tāmir özündü,
Sum qara taš jūrāktū,
Sunama tāmir jaaqtu,
Onča poʹji sun tāmir,
Adam tāmir qan, Qajraqan!
Qan ulūʹžū qanʹa jāt,
Pū ulūʹžū kijgā jāt!

x

Anaʹn pašʹqa qan ada...
Un saʹliʹža kāligār,
Quʹju saʹliʹža tūzūgār!
Qīʹzil qumaq jaʹjīʹjan,
Qīʹzil buralar bajbīʹrʹjan,
Pös qumaq jaʹjīʹjan,
Pös buralar bajbīʹrʹjan.
Jātti tāmir tiʹt pastari,
Pūrā tartiʹs uja jaʹzanʹjan,
Quš ānāʹzi Qurʹaj qan.
Qan ulūʹžū qanʹa jāt,
Piʹj ulūʹžū piʹjgā jāt!

x

Anaʹn pašʹqa qan ada...
Un saʹliʹža kāligār,
Qīʹji saʹliʹža tūzūgār,
Aj čikpastan aj čīʹrarʹjan,
Ajlū ālcā pilči saʹlʹjan.

Kün cī'arbastan kün cī'arfan,
Kündü ālgā pilci salfan,
Aj t̄anisti pi'zi'fan,
Aq t̄arāgin t̄askāri tutqan
Ĉar t̄arāgin t̄askāri tutqan,
Adam soo qan, Qajraqan!
Qan ulūzū qanya jāt,
Pij ulūzū pijgā jāt.

x

Anaṇ pasqa qan ada...
Un salīza k̄aligār,
Qij'i' salīza tūzūgār!
Uc t̄amir tit pasta'in,
Pūrā tartip uja tartinyan,
Tākālāri t̄anāri tirāp,
Pukalari jār t̄arāgān,
Quš ānāzi Qijlu-qan,
Qura tartqan ačij qan,
Pij ulūzū pijgā jāt,
Qan ulūzū qanya jāt.

x

Anaṇ pašqa qan ada...
Un salīza k̄aligār,
Qij'i' salīza tūzūgār,
Aq jajiqta suvattu,
Tanaj köldā ordolu,
Malqildaṇan Köldü-qan,
Qarqildaṇan Quštu-qan,
Pars t̄arazi ton kijgān,
Parstaṇ čoqqur at mingān,
Anām majfil, Qajraqan!

Pu ulúžu pijgā jāt,
Qan ulúžu qanğa jāt!

x

Anaŋ paşqa qan ada...
Un salıza kâligâr,
Qijji salıza tüzügâr,
Altın qonru qafışqan,
Adış qujtan Altaj-Qan!
Kümüş qonru qafışqan,
Kürâş qujtan, Altaj-Qan!
Altın tuda ordolu,
Altın köldö suŋattu,
Qanim bolzo Altaj-Qan, Qajraqan!
Qan ulúžu qanğa jāt,
Pij ulúžu pijzâ jāt!

x

Anaŋ paşqa qan ada...
Un salıza kâligâr,
Qijji salıza tüzügâr,
Aj qaraŋi joruqtu,
Aju pişmaq ödüktü,
Tün qaraŋi joruktu,
Tüktü paşmaq ödüktü;
Alton aju tärâzi
Ajaq uçqa jâtpâjtân,
Jâtton aju tärâzi,
Jân uçuna jâtpâjtân,
Kârâ söm azulu,
Kâzik piçqaq firmaqtu,
Adaŋınan küçtü tuyan,
Adam küçtü, Qajraqan,

Üç āžiktü qara Göös-Qan!

Qan ülüžü qanğa jāt,

Pij ülüžü pijgā jāt!

x

Anaṇ pašqa qan ada...

Un saliža kālīgār,

Qijfi saliža tüžügār,

Bolot qiliš baj birṇan,

Juda bažin majtarṇan,

Pojtojdin pijin moqorṇon,

Juda baži jiš polṇon.

Kiži jüzü örti polṇon,

Qastaqtari qanğa küjgān,

Jābālāri jingā kijgān,

Qažat jārgā ojun saṇṇan,

Qatū taštan qujaq salinṇan,

qara taštan uja tartinṇan.

Tümān tälāngāt Čiqqan jār!

Qandar pijlār, Qajraqan!

Qan ülüžü qanğa jāt,

Pij ülüžü pijgā jāt!

x

Anaṇ pašqa qan ada...

Un saliža kālīgār.

Qijfi saliža tüžügār!

Altin örköstü aq adanin āzi,

Ala barstin sürmādi,

Aq mardin adazi,

Ajfir jaldı Qan-Čičqıl!

Pij ülüžü pijgā jāt,

Qan ülüžü qanğa jāt!

x

Anaŋ paşqa qan ada...
Un salıǵa kâligâr,
Qıjı salıǵa tüzügâr!
Altın sōmnıñ ada zı,
ür sōmnıñ āzi!
Baj çalǵa surlaŋan,
Uç tãñārā tãbilgān,
Tāmir qapkak qabilǵan,
Tanǵaq pazılǵan,
Altın parafı açıl-jabilǵan,
Aldı sōögü sajlanǵan,
Qupşun sōögü quǵalǵan,
Qupqaçaq ötpās quba çöl,
Saŋisqan ötpās sarı çöl!
Attar aşpas aj muus,
Aq çaldarda minātü,
Ajǵır jaldu jöç-Qan!
Qan ülüǵu qanǵa jāt,
Pij ülüǵu pijā jāt!

x

Anaŋ paşqa qan ada...
Un salıǵa kâliçār,
Qıjı salıǵa tüzügâr!
Anaŋ jadip jajajtan,
Anaŋ jadip tãmdãjtān,
Onçolordıñ paşçızı,
Tolojlordıñ kindigi!
Qazi qarta barkizıñ,
Qara araki suǵadıñ!
Qulaş polxon oqtu qan!
Qurdaq jãtpās pãldü qan,

Qučaq jātpās moĵindu,
 Qurčaya tüşkân saĵaldu.
 Qanča çapqan čirajlū,
 Qariš qamaqtu Qan-Ārlik!
 Qara qumdus tözöktü,
 Qara mîjîq saĵaldū,
 Kār qumdus tözöktü,
 Kār mîjîk saĵaldu,
 Qara arĵımaq minātü,
 Qara pulut ojundu,
 Kār arĵımaq minātü,
 Kāsmāk pulut ojundu.
 Qara kiliŋ ton kijgān,
 Kār arĵımaq at mingān,
 Kār kiliŋ ton kijgān,
 Kār arĵımaq at mingān!
 Jandu suruŋ jār jajkar.
 Jaaq sıyaŋ tös jajkap,
 Āndü suuruŋ jār jajkap,
 Āāk sıyaŋ tös jajkan,
 Āndärbisti āndärgān,
 Ārlik adam üč pooktu!
 Pook torbostu pooktorŋon,
 Purul adam üč pooktu!
 Qan ülüžü qanğa jāt,
 Pij ülüžü pijgā jāt!

x

Alti qatta aj ada!
 Pāš qatta kün ānā!
 Üč qatta ānām Poŋos, Qajraqan!
 Tört qatta ānām jajuči Tāŋārā!

Qan ulúžú qanğa jāt,
Pij ulúžú pijgā jāt!

x

Anaŋ pašqa qan ada!
Un salıža kăligār,
Qijyi salıža tüzügār!
Azārā pulut äüaktü,
jažil pulut jaqalu,
Jätti tapti taptalyan,
Jätti qatta qundu,
Anām mǎrgān tǎngārā!
Pij ulúžú pijgā jāt,
Qan ulúžú qanğa jāt!

x

Anaŋ pašqa qan ada!
Un salıža kăligār,
Qiyi salıža tüzügār!
Toqus tapti taptalyan,
Toqus qatta ojindu.
Jažil-pura minātü,
Jažil jibāk tiskindü
Jažil pulut örgöštü,
Jažil solonı tajaqtu,
Kizil pura minātü,
Kizil jibāk tiskindü,
Kizil pulut örköštü.
Kizil solonı tajaktu.
Adım Kiziğan tǎnārā!
Qan ulúžú qanğa jāt,
Pij ulúžú pijgā jāt!

x

Anaŋ pašqa qan ada!
Un salizā kăligār,
Qijji salizā tūžügār!
On āki tapti taptalʔan,
On uč qatta ojindu
Ajlanizā aj qačiryan
Altin qarāt jāringān,
Ajfa kungā šaʔirtu,
Kolonūžā kün qačiryan,
Kūmiš qarāt jāringān,
Kungā ajfa piziyān
Äksäj Mäksäj tängārā,
Adam pırqan tängārā!
Pij ulūžū pijgā jāt,
Qan ulūžū qanʔa jāt!

x

Anaŋ pašqa qan ada!
Un salizā kăligār,
Qijji salizā tūžügār!
On bäs tapti taptalʔan,
On alti qatta ojundu,
Adam pırqan āru qistar,
Adam pırqan jälü qistar!
On āki sâlmānčik tăbilgān,
On alfi qatta ojundu,
Togus sâlmānčik tăbilgān,
Togus siriq ojundu,
Jätti sâlmānčik tăbilgān,
Jätti siriq ojundu,
Adam pırqan, pırqan āru,
Adam pırqan, jažil āru,
Adam pırqan ansaran āru,

Adam pīrqan altin āru,
Adam pīrqan pūdaj āru,
Adam pīrqan pīrčaq āru!
Pūdaj čilap purul andar,
Qurčaq čilap törülgāndār,
Qijfiluŷa qičalular,
Qizil qošto jāmāttulār-jāmzilülār,
Anām bolzo qistar āru!
Pij ulūžū pijgā jāt,
Qan ulūžū qanŷa jāt!

Jajiq tūbūn jajqayān,
Tājis tūbūn tājsāčān
Talaj qannīq ulanī,
Ūzu tonŷil kār baliq!
Ār pojmuŷ ton qurču!
Uč porolo qabil-kāl!

Ajna tudar ār(u) tonuzum,
Ajlanip jatpas ār jadiŷim!
Aj qarazi joruqtu,
Aju pašmaq ödüktü,
Tūn qarazi joruqtu,
Tüktü pašmaq ödüktü.

Alton aju tārāzi,
ajaq uqča jātpā jātpājtan,
Jātton aju tārāzi.
Jān učuna jātpājtan,
Kārā sööm azulu,
Kāžiq pīčqac tirmaqtu,
Adazinan quctu tuŷan,

Adam küctü, Qajraqan,
Uč äžiktü qara Göös-qan!

Göös-qan:

Aq adanıñ şayaražip,
Taş orbuna tajanip,
Tabıqına şadānıp,
Aq adana söönüp,
Ala barsqa tajanip,
Qaži qanşa qabilip čiktin?
Qaži pijgā külāp, čiktin?

Qam:

Pilāp tjim sän ādān,
Pilbas quldañ mān ādām,
Jaan bijim sän ādān,
Jarladıj quldun āmn ādām!
Qaži qanşa qabalıp čıajın!
Qaži bijgā külāp čıajın!
Aq adannin āzinā,
Ala barstın sürmādinā,
Aq Nardın Aq Tajlıta,
Ajfir jaldı kis jālaskā.
Aq Nardın Adažina,
Ajfir jalaj Qan-Qičqıta!
Mınan ozo qayılbadım,
Mınan ozo külābādım,
Qabiljam mānıñ qajqalar,
Qal ačim tiñjalaq,
Aldım manıñ ačıjalaq,
Arja jalım sözülgālāk.
Ar adıma ālci bārzan,
Baštap čıar başci sağan!

Pozopo (Göös-qan):

Är aldına äläi bārājin

Baştap Ğıyar başçı salaşın!

Qaraşınıñ köstö bolşın!

Qarmaşanıñ qoldo bolşın!

Qan aldında qazır bol,

Pij aldında pijiq pol!

Tiliñ bolzo jaru bol,

Tizan bolzo, Ğögü bol,

Qanğa kirzän, qajranal,

Bijgä kirzän, bildi kār!

Qam:

Mörgü-bä, mörgü!

Aldı kijinim qarap qalzan,

Oñ közünän körüp qalzan!

Oñ alqıñın bārip qalzan!

Aām közün körü qalzan!

Arü Ğiraj paşıp qalzan!

x

Äki közü qizarışqan,

Tanularu sarfalişqan,

Ot ordunça paj başa,

Tura jiktü tos könökkö,

Alaşanıñ jaba tut!

x

Saj sögüm saqçıları,

Sanajanda qurçularım!

Çudıj başı qaşajıandar,

Qusqundıj tişi sarıajıandar!

Oñ közünän körüp qalzan,

Oñ alqıñın pārip qalzan!

Saj sōgūmnūḡ saqčıları,
Sanaḡanda qurčularım!
Qıjı minaḡ içqi tinaḡ!

(zu den Flussgeistern)

Äjälü siindu āki Osqotfi kâzâ bilgân,
Änām qoḡus, Qajraḡan!
Qol ködürzām, čaču al,
Qolıq ačsam, ülüü al!
Taraq polḡon pačıḡa,
Tarsma polḡon ciniḡa!
Oḡ közünān körüp qal,
Oḡ alqıžın pārip qol!

Osqot ānā (Flussgeist):

Alaj, alaj, alaj, alaj, qam!
Saqtaj, saqtaj saq poldim,
Saḡisḡan qujrugun čart Kāstim.
Qara jārıḡ qazındın-ba?!
Qatū aḡažın čamındıḡ-ba!?

qam:

Qara jārim qazınbađım,
Qatū aḡažım čaminbađım!
Ajlıduḡ küni küč polup,
Ajlik polup qabilip jāttım!
Kündüniḡ küni küč polup,
Kündük polup qabilip jāttım!
Qorloboḡor qoqsunbaḡar,
Tabūčılar tolūčılar!

x

Aq Ulgāniñ ċin alas!
At kōdūrbās ar tolum,
Añin kōrūn ċañili-otur!
Tura jiktū tos kōnōgūm!
Mālkildigān paj sabam!
Kōdūrmālū kōl tāpšim!
Kōk pulut-ċa kōċūp otur,
Kōk ūrūs-ċā jajili-otur!
Ajfir jaldū qan Ćiċķiñja,
Atqan oqtoñ sürgūm tart!
Aqqan suudañ tūrgān al!
Ār aldīmnañ jajañi-otur!

x

Alti örkōštū aq adaniñ altin qažin.
Qaži jārdān kāsti-nā?
Qaži suudiñ qažinañ?
Qaži tuuduñ burunañ?
Alti örkōštū aq adañja
Japqan bajtal qaži cuuda poldi-nā?
Qaži jārdā östü-nā?
Ussūn Ulgāniñ aldinñi juugum,
Ćolmon bolñon kōstülārim,
Qalqan ala qulaqtular,
Tāžā ala kōrō bārgār,
Tābā ala siñaj bārgār!

Alti örkōštū aq adaniñ altin qažin!
Anā Tomniñ qažinañ paq āmās.
Puq tunduñ purunañ,
Kūn tüstügü janinañ,
Quzuq añaštu kāskān poltur.
Quzuq añaštu kāskān jārdāñ turub-alip,

Kün tüstügün köröndö,
 Jažil torqo jajğan oşqoş
 Jaqazi silu Tom ānā poltur.
 Qizil torqo jajgandij,
 Cizil silu Tom ānā poltir.
 Minin pütķān jārim körzön.
 Jonip qojfon pilüdi oşqoş,
 Mindaŋi pütķān aŋaştı körzön,
 Qopqop jongon oqtı oşqoş.
 Sibisqıdij tuuların körzön
 Sinaŋardij sindarin körzön,
 Mindaŋi jatqan jurttarin körzön,
 Mindaŋi jatqan ālādārin körzön,
 Qara ċimindij köbüzün körzön,
 Mindaŋi nütķān maldarin körzön,
 Qara taandij köbüzin körzön
 Pulardın ičkān suuların körzön,
 Aŋın suu üs tadıpj at,
 Aq ċabaŋi maj tadıp jat.
 Ajlana pütķān tuuların körzön,
 Aq tumanı jajıl-turŋanı
 Albafı jonın aŋirat turŋan.
 Aldızinın köbüzin körzön,
 Aq köbölöktij jabıran turŋanın
 Toptoj-pütķān tuuların körzön,
 Tolıonıp aqqan suuların körzön,
 Tus tumanı jajılıp turŋanı.
 Tundura pütķān jıstarın körzön,
 Tākši qalıŋın aŋırap turŋan.
 Qanattu quzunın köbüzin körzön,
 Kök köbölöktü kübürāp turŋan.

Quzuq agaştı kâzâr tuştâ,
 Köksü tujuq kündü âl
 Tuudın purunañ turupalıp,
 Âbârâdâ körüp maqatıp turu,
 Qaltañım sââni! Tâgân boltur:
 "Mında jadıp jurta zam-çi!
 Mında jadıp âldâzâm-çi!
 Mınañ ojto janbas polzom-çi!
 Mınañ ojto purbas polzom-çi!
 Anıjıp sülâp köñülgân boltır.
 Quzuq agaştı kâzârdâ,
 Qanča pilgâniñ alqayan boltır,
 Ussun Ulgâniñ adayan boltır,
 Adıngı juzin kiçiryan boltır,
 Aq sağıñın sanayan boltır.
 Alçaq qiliñin qilinğan boltır,
 Anıjıp kâzip purulğan boltır.
 Altı örköştü aq adanımnıñ,
 Anām Oskottın içindâ,
 Aq pajtalı tulğan jâri,
 Änim Qonıs, Qajraqannıñ qojununda poltır.
 Aq pajtaldı ämiskân âkâziñ mini körzögör!
 Aq Çaldarda-da tüktü baltır.
 Oñ jarında jalı baltır,
 Quruñı jalı kök Çaldar baltır,
 Kündägâ oñ ajayı añıyında
 Çäbâzânan aqtu baltır
 Tunçuyında qol pañımı aqtu baltır.
 anañ tulğan aq pajtal,
 Aq Ulgännân jajılı baltır.
 Altı örköştü aq adañğa,
 Ussun Ulgân pujurğan baltır.

Ülgännän üzülü baltır,
 Juzunañ jarılu baltır,
 Aq pajtaldın içkän suu,
 Anām Osqottıñ özögü baltır.
 Aq pajtaldıñ qaap jügän ölönıñ körzön!
 Aq jazınıñ pojunañ ämtir!
 Ölönıñ bolzo, qurçun qaap,
 Suudıñ bolzo, sügünüp tartıp!
 Ayn suun tartqanda,
 Arqa jalına maj örgön baltur;
 Ölönıñ qurçun qapqanda,
 Cujungu jalına maj örgön baltur!
 Közi jaman kör böğön baltur,
 Küni jaman tan dabajt,
 Anıñ jürgän jazızın körzön,
 Jazan jongon pilüdiñ baltır.
 Äbärä janın körgöndö,
 Aäbän ädär namä joq ämtir.
 Jaja turup körgöndö,
 Jalbañ ädär namä joq poltır.
 Aq jazınıñ boñında.
 Kün kälättän janında,
 Tus jalıu polton baltır,
 Kün tüstügi janında,
 Küçü dä polzo, tuu baltır.
 Aq jazınıñ boñında,
 Ölön üjā alinganda,
 Aq pajtal tulıan baltır.
 Tulıannañ sonda.
 Ayn suu qabızarda,
 Aq tajqa purun qaralarda,

Aq bajtaldı arqa qujrıyın salınıp,
 Al pörü alarfa sürtür;
 Kögüs quruyn salınıp,
 Kök pörü aq pajtali tudarfa,
 Aq pajtaldın ürüzinā,
 Arazina kirgan boltur.
 Aq Ulgānnān jajalyan bolup,
 Al pörā aldırhaj saltır;
 Kök Ulgānnān tāmđalgān bolup,
 Kök pörö tutturhaj saltır
 Aldındayı oñ ajaıı tujgayındaaqtū,
 Qol pazımı pālgālū baltır.
 Aq pajtaldın suyat tartqan jārlāri
 Kün tüstügü janında baltır.
 Ānīm Osqottun jurtunıñ
 Suwat tartarfa tūškāndā,
 Jardına ĆapĆaq salınıp,
 Tört Ćürmāzi törülüp,
 Qır ordozi arū jaş.
 Aq pajtaldı körgön baltur.
 Suu suzarın undup sañıp,
 Aq pajtaldı köstözip,
 Uzaq paqatıp körgön baltur.
 "Qaltañım sāni tāgān baltur,
 Jalı-mīnaĆ jābraş poltır,
 Quruñı össö qalaş bolor,
 Qandij kündädiñ malı-nā? !
 Mān abamñıñ kütkāni
 Ćumyan toltıra malu par.
 Jātti ajñır malında,
 Po jadār malı joq tāptır.

Tolzo tobozo jaʻin toʻlon,
 Jātsā jātpāzā, pojojo jatkān.
 Kūjgā kūjbazā oʻdim kūjgāndij.
 Izibizā-dā ordiŋ izidān.
 Tulaj paʻtu tū jalayalu.
 Mān abam tāgān baltir,
 Aldān paʻzin ābirgān,
 Altin aqʻčalu baj ādā.
 Aʻzimdi māniŋ ičkān bolʻon
 Aʻfilimdi kōrgōn polʻon.
 Aq jajiqta supattu,
 Tanaj köldö ordolu,
 Ānām Majʻil, Qajraqanniŋ,
 Tanaj köldün pojinda,
 Paza pajdiŋ ūluna,
 Araqimdi ičkān polʻon.
 Cačan ujlū aʻstu polzon,
 Ajʻirlu mali kārāk joq ādā.
 Mīna, bu maldī sadībī-alip,
 Mān abam maldinarʻa,
 Ma jādāktāp pārāttān bolzo,
 Alqīʻim jātsin tāgāj ādām"
 Anijip sülāp ajtqan boltir.
 Aq adanʻa jargan bajtal,
 Arī pasqan jolunda,
 Ajlū kündü tuʻstayanda,
 Anī maqtabas kiʻi joq poltur.
 Ānij jaraʻs pajtal boltir!
 Āki jaʻsqa jātkāndā,
 Ānā Bajattiŋ ičīnā,
 Āki kündü āl parin,

Saribi-alip akkalgān baltir.
 Aq pajtalpa jaragan boltir,
 Aq adanpa jabilpan boltur.
 Ala barzin kaskān jārin
 Körzögör mini!
 Jurākāj qanniņ bojunda.
 Kūn tūštūgū janinda,
 Toptoj pūtkān tularđin
 Tudun pažinan kaskān boltur.
 Ala barsti kaskān jārdān,
 Ajlandira kōrgōndō
 Ānā Bajattin jazizi,
 Ažira kōrūngān jār boltur.
 Kūčū Bajattin qojini,
 Kāčirā kōrūngān jār boltur.
 Ala barsti kaskān kūdū,
 Kōzū minin ottu boltir;
 Kōksū minin ojlu boltir.
 Ala barsti kāzārgā
 Alančiyinan čiyarda,
 Aq čačilpi tāmđap tuttur.
 Tākši tājārāzin tākši adaptir,
 Ulgān bajanazin üzā adaptir.
 Ālgā polzo āptū boltir.
 Jatqa bolzo, jarulu boltir.
 Aq jaldinan čiyarda,
 Aštīn bolzo, ūrsūm ičip,
 Ārāān para'an tūškān poltur.
 Alča pōkkō tūškāniņ kōrōp
 Tārgān tāsķān čiyarpan kizilār
 Paža jaš ulandī jaqši ārdi
 Aa qožo tārgāgān boltir,

Ala barsti kâskân jârdâ
 Kôksü tujuq kündü âl,
 Samajîna çal qapqan,
 Çaçilya minîñ purul qapqan,
 Âr jigit alqış sözün ajdalbaj.
 Ažira ašti içkân polup,
 Alça pökkö tuzâ bærtir.
 Qožo parğan jaş ulan,
 Ala bars-ti kâskân poltir.
 Aq sağıžın sanağan baltur.
 Alçaq qiliyın qilingan baltur.
 Alqış sözün pilbâs poltir.
 Ala barsti kâskân poltir.
 Alançıqqa aj jaldına.
 Ala barsti kizibâ-alıp.
 Alqışçı jigitte alğança,
 Anıjıp alar jangan jolunda.
 Anan jangan jolunda
 Ala barsti kâskân kündü.
 Ajlana janın körgöndö
 Qizil torqo jajçan oşqoş,
 Qujuzu qijmat pajadım, dâp.
 Qoñalup sarnap jangan baltur.
 Jažil torqo jajgandij
 Jaqazı jaras bajadım, dâp,
 Jazap sarnap jangan poltur.
 Altı örköştü aq adannıñ,
 Altın qazın kâskân ajlı,
 Aq pajtaldı tap kâlgân kündü âl,
 Ala barsti kâzip kâlgân kündü kižilär,
 Jaži pulardıñ uzaq polzin!
 Jajanı pulardıñ mönkü polzin!

Sabayanın südü ɣaɣılzin!
 Jastat küstāp mal qūt-sā,
 Jabayā taji kör polzin!
 Küstāp jastap mal kütsā,
 Cunajin taji kör polzun,
 Xıziginā āl turlazın,
 Tünüginā quş turlazın,
 Aldingi ādagin pala passin,
 Kijini ādāgin mal passin!
 Aldāg alardin alari polzin,
 Xlgā pārārdin pārāri polzin!
 Mān alqazam jātpa zā
 Ulgān bajanam alqazın!
 Mān süülazim, jātpā zā,
 Ulgān bajanam alqan jättirzin!

Der Schamane (qam) erreicht die Nähe des
 Geistes Tajlik-kan

Aq mardın aq Tajliqqa,
 Ajfir jaldu qan-Qiçqılta.
 Uç jaqalu aqır tolu,
 Tura jiktü toe könögim,
 Ar aldi-mnañ jajañip kirgār!
 Pāş jaqalu aqır tolu
 Tura jiktü tos könögim,
 Mālkildāgān paj sabam,
 Kōdurmālū kōl tāpşı,
 Aqı mardın qadazına,
 Ajfir jaldu qan-Qiçqılta,
 Ar aldi-mnañ jajañi-otur,
 Mānçā polup qabiñi-otur!

x

Aqim mardın aq Tajliq,
Kökün mardın kök Tajliq,
Ala barsqa tajanfan,
Aq adannın āzi qan!
Aq mardın aq Tajliq,
Ajfir jaldu qis Jālās!
On közünān körgöj-minā?
On alqizın pārgāj-minā?
Āām közün körgöj-minā?
Ārū Āirajin paqqaj-minā?
On qulaşın soqotqor,
On tabanın sırlatqar,
Sol qulaşın soqulotqor.
Sol tabanın sırlatqar!

x

Körgögör minı, qalıq cārulār!
Tajliq-qannın qan ālāilār,
Küngük jārdön utquj-badi?
Qan āzigin açar jār kāldi,
Pij āzigin acar jār kāldi,
Qan jarşızın alar jār kāldi,
Pij jarşızın alar jār kāldi,
Qan āzikkā tu'ula tüstüm.
Alqizim jatsin üssün Ülgāngā!
Alqizim jātsin aldınşı jusqa!

x

Pir āzigin açā kirgār,
Pir adamnan jarşı ālıza qabılkirgār!
Pir suruşa suraj-kirgār,
Pir tilügā tilāj-kirgār!
Poşor tizām paşınip kirgār,

Podolbu mojnum suna kirgār!
Uč poɣuna mörgüj kirgār!

Tajliq qan:

Aāāj! Kiži kälzā kijdirbā-tāgān,
Kiik kälzā pasfirba tāgān,
Jida-mīnaŋ ĵimīr-tur-tāgān,
Qiliš-mīnaŋ qimīr-tur-tāgān!

Die Geister:

Abrāj, abrāj, abrāj!
Qan aldında qoźır bol,
Pij aldında piji bol!
Qanğa kirzān qamajba,
Pijgā kirzān jaltanba,
Qanğa kirzān qajral al,
Pijgā kirzān pildi kör.
Tiliŋ ala jaru tart,
Tizān ala čāru tart!

Tajliq qan:

Aāāj! āāāj!
Qarađi ala pojuŋnaŋ-ba
Qaŋiq-ta ala kižidān-bā?
Adi bažin ajdin qam!

Qam:

Qara-da ala pojumnaŋ āmās,
Qaŋiq-ta ala kižidān āmās
Aršindajin taziŋim bir
Arbalašin qışam bir,

Ozû mîniñ adazi polyon,
Ajlü jirdāñ ajrılğan,
Arjıs qanğa sabılğan;
Kündü jārdāñ ajrılğan,
Kündüs qanğa sabılğan.
Är pojumnıñ özü māniñ adam polyon.
Alāş tågān är jigit.

Anın qulbu.

Anaŋ qalğan qaldıqtar
Attıñ qulaşı üc tünäñ,
Än orgonı är pojumnıñ.
Qanaqaj tågān är jigit-min!
Är pojumnıñ jār āñiktāñ qabila jättim
Arjımaq ajaq tār alıp jättim,
Ärdiñ qaraşın jaş alıp jättim!

Tajliq qan:

Aāāj, āāāj!

Pistiñ jajağan qizıl qurt,
Qajış qurlu qara almandu,
Tüktü paştu kündü āl!
Pilinbāgān pilindi-bā?!
Tijin bağan tijindi-ba?!

Qam:

Jalınğanımdı uqqaj-pādiñ?!
Jalbarğanımdı sāsķaj-pādiñ?!
Äām közüñ körgöj-pādiñ?!
Ärū ċiraj paqqaj-pādiñ?!

Tajliq qan:

Aāāj, āāāj!

Tajqa polʔon tolu tutsaŋ,

Talaj polʔon aʔin tutsaŋ,

Qan jaryizi anda polor!

Qam:

Jās tirmaqtu qara quš!

Ustar atkān tor ajaŋim,

Ustar ātkān qizil čuŋir,

Qoldoŋ qolʔo qabil tüş!

Uč orolo qurčaj tüş,

Altin torin saŋip tüş!

Orʔučular orʔij salʔar,

Purʔučilar pirʔij salʔar!

Uzundaŋizin túbānā,

Túbündāgizin uzuna!

Pirānči ajaq bilgilü-jar ilu ajaq,

Piradamniŋ alqıştu ajaq!

Ajl čājgān aq ajran,

Aj murduŋ nu jara alzin!

Kündü čājgān kök ajran,

Ton köksündü polö alzin!

Ažira körzön adam Tajliq-qan!

Tajliq qan:

Aāāj! āāāj!

Oŋ közümināŋ körörüm, qam!

Oŋ alqışim pārarim!

Āzāndikkā tāmdarim,

Ālbik küngā jajayim!

Qam:

Aq Ūlgānniŋ jajunča
Altı örköstü aq adanıñ,
Paptapkizim ala barsta tajandım,
Aq adanča sööndüm,
Aq mardın aq Tajliqtan
Arfıs surap jajañip jättim.
Oñ közünnän körüp qalzan!
Oñ alqıñın pārip qalzan!

Tajliq qan:

Aāāj, āāāj!
Altı örköstü aq adanıñ,
Altı köstü ala barsın,
Saltınduda uzuq polzin
Sajlū kündā jölök polzun!
Jañılqanda jaaq polzun,
Sürgü kändā tujpaq polzum!
Kündü ālgā tuza polzun!

Qam:

Miniñ ozo qajilbadım,
Tunañ ozo külābādim.
Är aldima ālçi pār,
Paşpat çıfarça paşçi!

Tajliq qan:

Är aldina ālçi pārājin,
Paşpat çıfarça paşçi pārājin,
Qarağanıñ köstö polzin,
Qarmağanıñ köldö polzin!

Qam:

Mörgü-bā, mörgü! Mörgü-bā, mörgü!

x

On qanadin jaja sal
Sol qanadin qima sal!
Aq ajastın aldi minan,
Aq puluttun murdu minan,
Qapşıqajla qabilı otur,
Qalbıraqqa tartibi otur,
Alançıqim aq jaldıma,
Sācis qijın tört toluqqa!
Sırıq jātpās taş könök!
Anām Pras içtāri!
Ajır jalıu Qan-Qiçqildin,
Alançıqim aq jaldıma,
Sācis qijın tört toluqqa,
Mān sabizip par-jadım.
Jajıq kāčsā jañılbas,
Jaı ala Čimar qas!
Ädil kāčsā ārikpās
Äāri ala Čimar qas!
Süt aq köldān suřatal,
Sürün tuudanĵ āmātal.
Qarıluğa körünbā,
Qamçıltı küzürbā!

EPIK

Pī Taš

(Radl. I. 215-217)

Pī Taš, Qariliq, Tāminā ūc qarindaš polʼon. Alar jūʼa pararʼa
sanap turdular. Jūʼa pararda ānāzi alarʼa sanardı:

Tündā, tündā tūš kördüm;
pu ^tjoruq toqtoʼor!
ūzu qandū ač qusqun
tūnūk pürköp učup ^tjat.

Qarānquida tūš kördüm,
pu ^tjoruq toqtoʼor!
ūzu ^tjāldū al pörü
āzik oroi ^tjürüp ^tjat.

Ūldar ānāziniñ sözün uqpasta, ānāzi ilap āmcāʼiniñ südün sajīt,
alarʼa pištaq aziqqa ^tjazap ^tjat. Pī Taš ānāziniñ āmcāʼin tašminan
pīrqait. Anāzi qarpap sarnap ^tjat:

Pī Taš minʼān purul at
pura tartarda ^tjīʼilzīn!
qu qalıqtıñ ūlanı
qazir polzin Pī Tašqa!
qandū ^tjābā, sīr ^tjābā
ötkür polzin Pī Tašqa!

Qariliq minʼān qara at
qaira tartarda ^tjīʼilzīn!

tālāḡāttiṅ ūlani
qazir polzin Qariliqqa!
tāliḡ'ān t'jimdū, sir t'jābā
ōtkür polzin Qariliqqa.

Tāminā minj' ān Tālzarū
tāmdānārdā t'jilzin!
tālāḡāttiṅ ūlani
qazir polzin Tāminā!
tālig' ān t'jimdū, sir t'jābā
ōtkür polzin Tāminā!
Alar t'jū'a pādī, cāru alardi qačīrdi, alar t'janip qačabārdilār.
t'joldo Pī Taš sarnap t'jat:
Sai kāčū, sai kāčū,
Sajin talažip körüjār!
Sajin talažip polbozoq
sai sōk pirjā salaldar.

Qum kāčū, qum kāčū,
qumin talažip körüjār,
qumin talažip polbozoq
qum sōk pirjā salaldar.

Üčülāzi anda ölə-bārdi; ānāzi ailda saqtaṅ t'jat, ūdari kālbājāndā
ānāzi ilap sarnap t'jat:

Purul aiyir ūrū töldödü
Pī Taš kālbās nā poldi?
pudaičiq quš uja tartti,
Pī Taš kālbās nā poldi?

Qara aiyir ūrū töldösdü
Qariliq kālbās na poldi?
qara quš uja tartti,
Qariliq kālbās nā poldi?

Tālzārū ūrū tōldōdū
Tāminā kālbās nā poldi?
tālīfān quś uja tartti,
Tāminā kālbās nā poldi?

Pu Pī Taś kōrjōn kizā
purul aiḡir ūrū pārādim;
purul aiḡir malīn albaza
müstū malīn pārādim;
müstū malīn albaza
sāmis qojīn pārādim,
sāmis qojīn albaza
pojīm qulḡa pārādim.

Qarīfiq kōrjōn kizā
qara aiḡir ūrū pārādim,
qara aiḡir ūrū albaza
müstū malīn pārādim
müstū malīn albaza
sāmis qojīn pārādim
sāmis qojīn albaza
pojīm qulḡa pārādim.

Tāminā kōrjōn kizā
Tālzārū ūrū pārādim
Tālzārū ūrū albaza
müstū malīn pārādim
müstū malīn albaza
sāmis qojīn pārādim
sāmis qojīn albaza
pojīm qulḡa pārādim.

SCHOREN

LIRISCHE LIEDER

1.

(Dyrenkova, Šorski fol'klor, S. 362, Nr. 129)

Qumaqqa ösken quba tal
qubarbānce össün-me!
kežiden tuγan er-pala
qunanmānce össün-me!
Sasqa ösken sarig tal
sarfarbānce össün-me!
kezeden tuγan er-pala
sanānmānce čörsün-me!

2.

(Dyrenkova, S. 362, Nr. 130)

Sajrap aqqan sajliγ sug, sajliγ sug,
at kešpes sug pede, sug pede.
El ajmaqta qis polza, qis polza,
pojdaγnabas qis pede, qis pede.
Čer salije pir čoqta, pir čoqta
aqqan sug qajdaγ čajalčan, čajalčan.
Tört tujfaqtig mal čoqta, mal čoqta
čolim qajdaγ šiγčan, ol šiγčan.
El ajmaqta qis čoqta, qis čoqta,
ajmaq qajdaγ tañiščan, tañiščan!

(Dyrenkova, S. 366, Nr. 136)

Sarıg sarıg saralım, saralım,
 sarbajrance qalajın, qalajın!
 Aqqan suum sal-bıla, sal-bıla
 aq tuřandım cör-pile, cör-pile.
 Sarıg kiik palazı, palazı
 sug keřpençe col albas, col albas.
 Aq kiiktiñ palazı, palazı
 tağ ařpançe col albas, col albas.
 Kölge ösken qořa ot qurulbas, qurulbas,
 men tuřanım tarınmas, tarınmas.
 Tırna quřtıñ tabızi, tabızi,
 sas cerinde uřula qaldı-ba.
 Men cābaldıñ sarını, sarını
 qızajlarda uřula qaldı-ba.
 Qola qağza qolımda, qolımda
 tere nancıg nānimda, nānimda.
 Qartıřañ quřtıñ uja zi, uja zi
 alfi ařař āzra, āzra.
 Men cābaldıñ tuřanı, tuřanı,
 alfi ajmařař āzra, āzra!

RITUELLE GESÄNGE

Begrüssung des Neujahrs

(Dyrenkova, S. 338, Nr. 104)

✓- ✓- ✓-
Sök, sök, sök!

Ene bol emisken,

ada bol azira/an

ulug tag enebis!

Alti azira taziñig

altin purlug paj gazin,

✓cil baži ajlandi,

✓cilan baži sojledi

agin sug saladı,

arsil tagja soguldi,

ulug agas puru salbaqtandi.

✓Salap aqqan agin sug,

altin ✓cabiğdı ezildirdi,

altin köktün arig unu

aq tasqilda ✓cäjildi,

aq tasqildın, altin martqazi ✓✓secildi.

Altin tagdın

alti ezigi aždı

aj paži ajlandı,

✓cil paži cılıñtı!

Eski ✓cil šıqtı

nā ✓cil kirdi!

Qol ködürzem, ✓✓sacig polca,

qoltug ašsam, ilig polca!

Suqsufların qanzin
 suftattarın çetsin!
 Aqın suğ saladı,
 Sabal paži cımcadı.
 Aq şacığ şaşcabis,
 çil pažin ködürçabis,
 oñ qaragın-ma körüp-odur,
 oñ qolun-ma pereb-odur!
 oñ qulağın uqup tur
 oñ alqızın perip-tur!
 Usqan turfan tag suğ a cacığ polzin!

Bitte an den Wald

(Dyrenkova, S. 338, Nr. 103)

Aq tajğa-ba til aşı,
 aqın suğ-ba qol aşı,
 aq tajğaga annap şıqsam,
 añ quşqa töyästir!
 Aq tajğaga annap parzam,
 iristiq çöl per!
 Oñ polcan miltiq-per!
 añniq sergejge añ quşun kelsin!
 Aqın suğda keçig per!
 Aq tajğa-da aşig per!
 Attig şaptig qajañni aş!
 Añ quşun poşada-per.
 Annap telepçigan kişine
 aşiq pölip per!

Bitte an das Feuer

(Dyrenkova, S. 340, Nr. 105)

Alas, alas, alas!

Ōdus tistig ot enem!

Qir'iq tistig ot ene!

Qijra-bila, qilis-pila

tag āzira sür,

sug kežere sür!

qaraqizin qadači pöl!

kündüsküzün küzeči pöl!

palamni qadarb odur!

Lied an den Bären

(Dyrenkova, S. 340-342, Nr. 106)

Qobraq pažin qačirada tajnačan,

maltirfan pažin mačirada tajnačin,

čajgu günde sōm ala cōr,

küskü künde öbünñin gürendiginge pās-čōrejñ!

Maltirgannin tanda

mičiranda pās-čōrib odır

tabıljalıñ tanda

tāzirada pās-čōr!

Adalařinga pařip qatış!

Maltirfannıñ tanda mačiranda,

qobraqtın tanda qačirada

čajgıda sōmni keze cōr,

olfan uzaqtı qorqıspa,

tīgī pōni čistašfirba!
Tağdaŋ šiqqanulu tajīm
adalarīŋa parip qatīs!

EPIK

Öleŋ tajči

(Dyrenkova, S. 72-80, Nr. 11)

Purun purun polčattirziŋ -
amdīgi töldün alında,
purunŋu töldüŋ sonda,
čer čajalŋan tuzunda,
alfin tağ puluttaŋ šigara özerde,
aq talaj qazına četre čajilarda
alfin kök kögtegen sonda,
aŋ-quš čajalŋan sonda,
qalaq-pila čer pölerde,
qamiš-pila suğ pölerde
qan suğduŋ qazı polčattirziŋ
qan tağdıŋ tōzū polčattirziŋ!
qan tajfa qazı polčattirziŋ!
qan tajfaŋıŋ tōzünde,
qan talaj qazında
uŋla pažiža ulus con catça,
quzuruq pažiža aq mal turça.

Qan tagđın tōzünde,
 qān suğduñ qāzında
 til pilişpes ulus çon çatca
 tük pilişpes mal çajılca.
 Aq çazın ortada,
 albatqı çonnun ortazında,
 ajfa künge şalfance,
 altın örge turca.
 Üstüngüzü üş tegri şifara turca,
 altınfizi üş tam çerge şifara turca.
 Öñ közüneginiñ alında
 at qōdur polbas
 altın şarcın turçattırzın.
 altın şarcın tōzünde
 ölenge paspān qulun-at turca,
 altın örgendiñ iştinde
 altın stolfa tōldura,
 tajpadıǵ arpadıǵ alıp tölü odurca.
 Azira aj şalbān çattırzın,
 kezere kün tegbēn çattırzın!
 Ölenge paspān aq qulun atfıǵ
 Ölen tajcı çurtapcā.
 Kögej kōk alpan kizizi pōltur.
 Ōdur-kel, aş tabaq çib odurlar.
 Uş tölge şifara çazannar poltur.
 Pāyrınañ, siqqan palları çoq,
 pasqan çerde nançılari çoq poltur.
 Aş tabaq çib-ōdur çadip,
 çüstü çügürtüp,
 muñnu qattıstır, erbekteşçalar.
 Çaqşı ajdış, külüşçalar,

cabaldi ajdīs, 'ilfas'calar.
 Ajtqan erbek ertkençe,
 kōrgen qaraq nūnence,
 čerdiŋ üstü negilča,
 čerdiŋ tūbū tarfilča.
 čabis tajfa paštari čaba šābilča,
 mōzūk tajfa pštari ūze šābilča.
 Altin sārčin tōzünge
 qara tōr' at qazala tūstū.
 Tajgadig arpadig alip tölü mün-saltir.
 At sirtinaŋ tūze serkip,
 altin örgege kire-pasfi.
 Ežik aža, ezen berdi,
 öñmen ködür, menči berdi.
 Kögej Kök qaldaŋ qāp,
 qoltuqtaŋ čölep,
 alfin ustolfa odurtupča.
 Alip tölü ajtča:
 "Señ-da aş tabaq amzarfa kelbedim,
 elči keldim!
 Öleŋ tajčin adi-sabi
 kün čariqqa töldura ufulfan.
 Mīnaŋ āra čer tujuŋu čerde čatqan
 Kök qannin palazi
 Kök Pubān uluŋ toji pōlča.
 Uluŋ merijin sālperzin tep, 'isqan", tepča.
 Kögej Kök ajtča:
 "Taŋda künde čeder", tep.
 Alip ajtča: "saŋa pūtpēnčam,
 Öleŋ Tajčidaŋ pōzunāŋ surarim" tepča.

Qırıq tizinen ün sıfərbānca,
Ölen Tajcı aš tabaq-la çipca.

Kögej Kök ajtca:

"Ol ajt, men ajt - paşqa ebes!" tepca.

Alıp alfin örgeden sıf paşca,
adınfa çarfanat quş-çe çapşınca,
qada purul kir-kêlca.

"Saşa pütpeñcam,
Ölen Tajcıdañ pözunañ surarım" tep tur.
"Ol ajt, men ajt - paşqa ebes!"

Kögej Kök ajtca.

Çer teñen, çöqtapca.

Alıp alfin örgeden sıf oq pastı.
Adınfa çarfanat quş-çe çapşınca.

Pasqan azaq par poldu,
parfan çerin pilben qaldıbis.

Kögej Kök ajtca:

"Pis alışqannañ pertin üş töl aš pardı,
altın örgeden altan-şıqqalaqşın!

Qattar-çilep emge çatcan!

Adı şabın rāq parfan!" tepca.

Qırıq ti zinen ün sıfərbān - uqca.

Eliş sös-pile eptepca,
alton sös-pile ajlandırca.

Qırıq tizinen ün sıfərbān
tündere körgeñ qaraşın öre körben,
altın uştoldañ tura paş,
altın şirge qirabadınfa
ara ajlandıra çadibisti.

Kögej Kök anañ pilgen: parcanı çöşul.

Alton tarbaq-pıla, çetton sūme-bile
şırtına şaptur.

Afip teze, olōq ōzuba
 qariq tartip uzuptur.
 Ōdus künge tarbalap uzup saldı.
 Arig̃ abaqaji teze
 qirig̃ qatpaš túbünge
 kire čügür-pardı.
 Ispeškede āzilīg̃ turfan
 Ōleŋ tajčiniŋ odus qat qujaŋin afip,
 odus qat multazın kezib alıp,
 siŋa paŋti.
 An̄ sōnda Kögej Köktün
 pōzunun köjgen čünü čoq polup,
 Ōleŋ tajčiŋa čünüg̃ pol-parfan.
 Qirig̃ qat saltımları
 caš qajış-šeni püktep, pās-šiqtı.
 Tōŋ čerdi tōbuq ala,
 Erig̃ čerdi edek ala pārča.
 Aq qulunŋa čügür-čör, čügen suqča;
 ebirkēl, ezer salca.
 Čarfanat quš-ce čapšinoq tūskenin
 aq qulun Kögej Köktün ārin pilbēn qaldı.
 Altı ajmaqti ālap šiŋča;
 albatqı čonnu teksilep šiŋča.
 Anaŋ ara pasqan azaq par polca,
 parfan čeri čoq polca.
 Aq qulunnun pažiniŋ teri,
 qara kōbük pōl, tōyalānca.
 Po čerge tōš ala šögüre tēp parca.
 Qōruqpas pōzu qorucattırziŋ
 ürükpes pozu ürükattırziŋ,
 Ōleŋ tajči purunŋu tušta
 čörgende niŋaq polcaŋ,

am čök endig ār pol-parfan!
Anan ara parib odurfanin
po čer čara šabilca,
čer altinan alti qādil qanattig
aq sar' at šifa saldi.
Qoštana kelip, aq qulun-mila čügürdü.
Tajgadiğ arfadig ašip tölü mün-saltır.
Ezen menči periščattırzin,
"Tört tölüqtug kün čariqqa töldura tūfan,
Ölen Tajči, qajdig čerge parčan?" tepčar.
"Qajdig čerge parašin!
minan ara čer tujufu čerge čatqan
Kök qannın čeringe parčam.
Uluğ merig šalarfa parčam!"
Altınfa mungen adın
alti qanattig aq sar' āt poltur.
Nō tegen attig šaptig
ašip čaqšizi poldun?" tepča
"Ne tegen attig šaptig ašip polajın!
atqan oqtan tābraq,
ajtqan erbekten qabčiraj,
aq sar' attig Altın Šappa polarım!"
Altingizi četton tām čer altinan
tālap šıqtım! tepča.
Am Kök qannın čeringe parčam!"
Müsten niqnaq ijgi nanči polčalar.
Altın oqtarın ālišтира sofunup,
ergek čarip, qan ortas turčalar.
"Eze, arfis čölek polzan, pararım;
Arfis čölek polbazan, parbasım! tepča.
Kök qannın čeringe
tōrus qulas sinnig

Aj qar' attig' Altin Šur
 tofus qattig', onuncu qatin
 alarfa pardi, teptur.
 Šinapta ulug merig salza,
 men sara tartarziq! "tepčar.
 Ede erbekteskenče,
 sibisqaliq sinfa šiqtilar,
 salanajlig pelge tüstiler.
 Anan kör tagnap turğannarın
 üs qulaqtiq qazannıq tūdünü
 četton tegri čajila pertir, tepčar.
 Čilpan alıptarı qarlıqas quš-šeni qajınıziq,
 qara kebelcik-šeni iqlisčalar.
 Altın šarcın cedispen
 altın oqtarın qaziq,
 attarın paqlap partirlar.
 Altın Šappa aq čazida qalča.
 Öleq Tajči altın šarcınniq
 tözünge pästir-keldi.
 Toғuzon qulaš sinnig
 aj qar' at turčattirziq.
 Adin poš tašta,
 altın örgē kire pastı.
 Ezik azip, ezen per,
 ōnmen ködür, menči perča.
 Altı qat ajlandira odur-parğan
 alıptar parčazi ezen peristiler:
 "Tört tölüqtuq qanı, piji
 Öleq Tajči keldi". tep.
 Altın Šur qiriq qatpaštın
 tübüne kire pastı.
 Altın ögeziniq istinde

qis odurçitqan poltur.
 Anı körüp, Altın Şūr ajtca:
 "Kūs-pile alaroqqum,
 kúcúr-pile alaroqqum! tepça.
 Qis ajtca:
 "Qaçan Öleñ Tajcı kelze,
 anda, kemge perer, afa pararım!"
 Öleñ Tajcı qırıq qatpaştın
 túbüne kire çügürdü.
 Anı körüb añı, qis ajtti:
 "Mina! Öleñ Tajcı keldi!" (tepça.)
 Öleñ Tajcı ajtca:
 Atqan oqtan tábiraq,
 ajtqan erbekten qabçıñaj
 aq sar'attig
 Altın Şappa pererim!" tepça.
 Anı uqqan Altın Şūr
 ijgi pilegin sıqşınca,
 ijgi edegin qajra sālça.
 Altın örgeden sıñ çügürça.
 Alaqannın tazılafı
 qādıg misten ötça.
 Altın'izi tofus erlik qān çeringe,
 üstüngüzü qırıq qurqan çeringe sabıqça.
 Altın Şūr Altın Şappa tuduzup,
 aq çazıñ sörteşçalar.
 Qādıg afaş qaqsālça,
 qara çer sōgölça.
 ujalıg quş ujadāñ cāsça,
 palalıg añ paladāñ cāsça.
 Ijgi añıp qarbaşçitqanın
 Öleñ Tajcı altın qalqı közenekti

qajra tastap, körçädır.
 Ödura-odura kelgenin
 odus çil'a şıpara ödur-saltır.
 Odus çildın pazında sanandı
 "- erimni odus-la künge uzutqam,
 pōzum ödus çil'a çet-parfam.
 Minan ara çaqşı polbas!"
 Qörüubiza perdi.
 Altın örgeden şıpa pastı.
 Ulug a/as uzup asca,
 Ulug kücün östep asca.
 A/ar-kelip aj ölüb ası,
 köger-kelip kün ölü astı.
 Qara tuban arazınan
 Altın Şappa şıpa saldı.
 Aq qulun atqa
 Öleñ Tajçı çarfanat
 quş-ce çapsindi.
 Anı körüp, Altın Şappa qıjırca:
 "Ulug tojum körüb aşıp,
 anan nan!" tepçār.
 Altın Sırdu āzir-salfanıñdu
 paza ulug aşıp çoq!
 Pozumnuñ çeringe nanañın!"
 Öleñ Tajçı ajtca.
 Çer ebidinge kirbēn
 çer tofrazın tarttı,
 suğ ebidinge kirbēn
 suğ tofrazın tarttı.
 Sibisqajlıg şınfa şıqtı,
 silañajlıg pelge tüstü.
 Ulug sinnañ kör-turpanın:

Öleñ Tajči alfin qalqa közenegin
 qajra taştap, körüp ödurça.
 Anda körüp tižin qicirattirziñ:
 "toqta, pör, el čerin ebirerge
 meneñ surabān qajdañ tapqanzıñ!
 Nō adaj, no qul!
 meniñ-ōq qujañin kezib ałıp,
 meniñ-ōq aq qulun adim münüb ałıp,
 el čerin ebirçañ.
 Pere kirzeñ, āzira tulunnañ qāb ałıp,
 altın šārčınğa üzesabirzarım!" tepça.
 Kögej Kōk kirerge qorufup,
 aq maldıñ ajlandır čörça.
 Ölbeske qačan čajalğan polğan tep,
 altın šārčın tözüñge pāstir-kelça.
 At širtinañ attibisti,
 altın senek pāžınğa šıfa-čügürdü.
 Öleñ Tajči altın örgeden šıfoq saldı.
 Āzira tulunnañ kēl qaptı.
 Po teze quçaqtančattirziñ
 "attig šaptig Öleñ Tajčiniñ
 adi šabin ufarğa, tep, parfam.
 Po künnü čariqñın üstünde
 sēñ adi šābiñ čajılarda quş-qurt qalbān,
 pōzada šabıqtır!" tepčār.
 Erin quçaqtanıp ałıp,
 alfin örgege ākirip,
 alfin ustoldıñ arfažınğa odurtupça.
 Aş tabaq cib ödurçadıp,
 čüstü čügürtüp, mınnu qattıstır, erbektešcelar.
 Čaqşı ajdıš - külüşcelar, čabaldı ajdıš - ilaşcelar.
 Čurtap pajlap čadaberdi.

CHAKASSEN

LIEDER

Ir 1.

(Radl. II, 648)

Qara tasqıl pūtnān polza
Qara Ūs qaidan aqqaiŷiq?
Qalıqŷınan jon joq polza
pu oin qaidan polŷaiŷiq?

Aq tasqıl pūtnān polza
Aq Ūs qaidan aqqaiŷiq?
arŷal jon joq polza
pu oin qaidan polŷaiŷiq?

Ir 2.

(Radl. II, 648)

Tākāniŷ mūzū tūspāŷān polza
Tāgirgā tirī ōzōnŷūk,
Tāksi qalıq ōlbōŷōn polza
Jārgā siŷmīn jadanŷiq.

Pulannīn mūzū tūspāŷān polza
Fulutqa tirī ōzōnŷūk,
Pu jatqan qalıq ōlbōŷōn polza
Pu jārgā siŷmīn jadanŷiq.

Ir 3.

(Radl. II, 648-49)

Qas paradi qañirap,
Canat altın jāl toñan,
Qan qudaidiñ qosqan qizima
Parip toñas körim!

Qu para-dır quñurup,
Qurğun altın jāl toñap
Qudaidiñ qosqan qizima
Parip toñas körim!

Ir 4.

(Radl. II, 650)

Cis:

İñamnıñ qolında jürgänjā
Argā parib-issam pir sañış,
Abamnıñ qolında jürgänjā
Abısqa parib-issam pir sañış.

Ärkizi:

Qañap polzan qis kizi,
Qazap sañam adimdi kör!
Parar polzan qis kizi,
Pañdañ adimdi körüp tur!

Ir 5.

(Radl. II, 651)

Ai qaraŋın kölötkön
Aq puluttuŋ qalıñı,
Arŋal jonñıŋ irjiziniŋ
Alıp irlazın, tiŋnirŋa jaqsı.

Kün qaraŋın kölötkön
Kök puluttuŋ qalıñı,
Kölmök jonñıŋ irjiziniŋ
Köglönü jaqsı tiŋnirŋa.

Ir 6.

(Radl. II, 652)

Aq tasqıldın üstündä
altın saldıñ össün! täp,
Alton tübän kög saldıñ,
arŋal jonım ässip! täp.

Kök tasqıldın üstündä
Kümüs saldıñ össün! täp,
Köljö arıg köglödüm,
Kölmök jonım ässin! täp.

Qan Mārgān

(Radl. II, 157-173)

Aq talaidiñ qazında
 aq qula pāilig
 Aidan Arig örökön kizi pol-tir.
 Aljan eri çoq pol-tir,
 azrān palaži çoq pol-tir.
 Ala qul' aqçirliğ
 alrı pāilig maḡi pol-tir,
 çeğrān aqsirliğ
 çetti pāilig maḡi pol-tir,
 ikilā aqsir maḡin qadarjan
 qara çoqur attig
 Tarqan çaizan kizi poldi.
 Anan pasqa pir-dā çoni çoqul,
 çer pütkāndā pütkān pol-tir,
 çer kizi kirbān pol-tir.
 Ol qara qon-tir,
 ertān kün siqqanda
 kün azar cerdān pāri
 qannan qizil çeğgān attig
 kizi par-kel-tir.
 Tarqan çaizan toḡaş-şadır.
 "Na kiziziñ sen?" tādır,
 "adıñ seniñ kem poljan?"
 Kelgān kizi sölöp çadır:

"Sendirlār adīmñi surza
 adīmñi sölöp perbāssim,
 seniñ adıñ kem poljan?"
 Tarqan çaiزان sölöp çadır:
 "Sen mā adıñni sölöbözön
 men-dā sā adīmñi sölöböspün."
 "Kemniñ çurtu pu?" tedir.
 "Erbā par! sur ezināñ!"
 Kelgān kizi adın paljan
 ezik azip, ezān! tān
 erkān altap mendā! tān
 örököngö parip kosti odırjan.
 Örökön tarın-çadır:
 "Sen ağıba? sen çuřaba?
 ari parib-odir!" tān.
 Anay odırjan ırgā çettrā
 anay sölön pu kizi:
 "Seniñ er çoq, meniñ qat çoq,
 qada qonay ikilā!"
 Örökön oynabın-odir:
 "Men çerdā parbaspin."
 Köp sölödü pu kizi,
 elig söşmināñ ebir-odir,
 alton söşmināñ ailandir-odir;
 Tarqan çaiزان kir-çadır.
 "Azā, örökön!" çöqtap çadır,
 adın solazın surduñba?"
 "Men er emāspin", tedir,
 epçigā surarfa çarabas,
 sen Tarqan sur!" tedir.
 Kizi polza attig poljan,

kīk polza tūktūg polʃan,
 no t̄ān aʃip pol-odirʒiŋ?"
 Kelgān kizi cōqtap čadır:
 Četti qulas sinnig čergān attig
 Čedār Qan polabin!
 čeri, čurttu tappīn čūrābin,
 sen mā par qada qonaŋ!" tedir.
 Pu örökön par-čadır,
 Čedār Qanni al-čadır.
 Tarqan čaizay sölöp čadır:
 "Toi edār kerāk!" tedir.
 Tojīn toilan anda,
 tojī toilanda
 qarada qad'uzp čadır.
 Ertān tay atqanda,
 ertān kūn siqqanda
 Čedār Qan tiqtan-čadır,
 aŋ aŋnirfa tiqtandi.
 Talai qastap qustap parī,
 qustay semizin adip parī,
 tasqil qirlap aŋnap parī,
 albafaniŋ qaražin adip pari.
 anaŋ nanip kalgāndā
 örökönmā paz'oq qonʃan,
 ertān paz'oq aŋnap parʃan,
 irdā paz'oq nanip kalgān,
 qarada uzup čadırlar ikölāŋ.
 Qarada sölöp čadır örökön:
 Sen saŋai kādārā čat-čadirʒiŋ,
 parīn tāzāŋ parib-is!
 men seni tutpassim" tādīr.

Çedār Qan ait-çadır:
 Farīn tezām parīb-izarbīn".
 Pirdāñ arī iki çadır,
 ikidāñ arī üs tāp çadır,
 orta qarā qirīş-şadır,
 qarada ikizi-dā turup çadır,
 ikōlāñ uruş-şadır.
 Kūn siqqanda Çedār Qan
 tiqtan-çadır pararfa,
 ezik sārī parī qanda,
 örökön qađır-kālip tükür-çadır,
 ebiniñ ezigi pektāl-çadır,
 ebiniñ tündgü pektāl-çadır.
 Çedār Qan sōlöp çadır:
 "Ezigiñni pektāzāñ
 törün pektābāssin sen!"
 Eziktāñ turup çügür-çadır,
 törün üttrā sāp
 siq-par-çadır Çedār Qan.
 "Aza'im parfanina
 pazim paz' oq parzin!" tedir,
 "pazim parfanina
 aza'im paz' oq parzin!" tedir,
 paza qattap kirbāspin."
 qannañ qizil çātti qulas
 çegrān atqa münüb - aldı.
 Kūn azar çer sārī parfan,
 üs kungā çettrā
 qannañ qizil çegrān adiniñ
 tuifaq çoqizi estil-çadır.
 Örökön estib-odir,

ilfab-odir örökön:

"Cedār Qan sen tördöy siqtin,

men Aidan Arig örökön

eziktāy siq-körin!"

Örökön tiqtanib-alfan,

altı azaqtı ala qula pāigā

münüb-alfan örökön.

"Aza'im par'anima

am pazim paz'oq parzin!

pazim par'an cerinā

aza'im paz'oq parzin!

eri coq pu cūrtqa

paza qattap kirbāssim!"

Kün azar cer sāri par'an,

ūs kungā cātrā

altı azaqtig ala qula pāidin

tui/faq coqizi estil-çadır.

Tarqan çaizan estip çadır,

ilfab çadır Tarqan çaizan.

Örö körzö tegār müzük,

töbün körzö cer çalbaq,

parar kelār cer coq,

ilfan cūr-çadır.

Tobur tui/faqig at kālbas,

tolu mīstig er kālbas.

Pir qonfanda, kün siqqanda

iki tōi kizil kir attig

iki alip kel-çadır.

En cerdā es qal-tir,

çazi cerdā mal qal-tir.

İki alip sölöp çadır:

"Tarqan čaizan, tāk tabraq
 pu maldī sūr!" tedir,
 pistiñ sōbiśśa sūr!
 pu maldī sūr!" tedir,
 pis am qaida parzabis
 and'ar' oq maldī sūr!"
 Tarqan čaizan ilfī, ilfī,
 qaidan kalgān iki aŋip
 and'ar' oq sūr-par-tir.
 "No tāt aŋip pol-tir zār?"
 "iki tōi qizil qir attig
 Qir Sürgü, Oi Sürgü
 iki qarindas poljabis."
 Čeri čurtu čoq
 kün azar čerdā
 Tarqan čaizan estip čadir,
 aranĵula at kistāp čadir,
 četti čergān pāilig
 cegrān asqir kistāp čadir.
 Tarqan čaizan estip čadir.
 Kün siŋar čerdā
 mal čaqsi kistāp čadir,
 alti pāilig al asqir
 anan kistāp čadir.
 Tarqan čaizan čafistap
 kistānin estip čadir,
 pasqa kizi espin-čadir.
 Kün azar čerdān
 qizil ögö uçuc-čadir,
 četti pāidiñ paśšizīn
 cegrān pāidi tāp čadir,
 kün azar čergā nan-par-tir.

Kün si[✓]far çerdān
 qartı[✓]fa ucuq-çadır,
 altı pāidin pās[✓]sizin
 ala pāidi qāp çadır,
 kün si[✓]fizi çergā
 nan-par-çadır qartı[✓]fa.
 Tarqan çai[✓]zan kör-çadır,
 pasqa kizi körbīn-çadır.
 Altı pāilig al' aq[✓]sir çoq pol-çadır,
 altı pāidin pās[✓]sizi çoq pol-çadır,
 çetti pāilig çegrān aq[✓]sir çoq pol-çadır,
 çetti pāidin pās[✓]sizi çoq pol-çadır.
 Tarqan çai[✓]zan çaf[✓]istan kör-çadır.
 Çegrān aq[✓]sirdin ordında
 üs[✓]-sillig ala tai poldi.
 al' aq[✓]sirdan ordında
 üs[✓]-sillig ala tai poldi,
 Qir Sür[✓]gü, Oi Sür[✓]gü
 iki taidi kör-çadır.
 Tarqan çai[✓]zan[✓]nan sur-çadır:
 "Çetti pāilig cegrān aq[✓]sir
 qaidari par[✓]an?" tedir
 "altı pāilig al' aq[✓]sir
 qaidari par[✓]an?" tedir.
 "Çetti pāilig çegrān aq[✓]sir ölüp
 çetti çil poldi,
 altı pāilig al' aq[✓]sir ölüp
 altı çil poldi.
 üs[✓]-sillig iki taidi
 alardin ordina sal[✓]an."
 Am alar parib-isqan.

Örökönün çurtunda
 ikilā aqsir çürüb-isti,
 pasqa kizi coq poldi.
 Ikilā pašsi pāi çürdü,
 pasqa kizi coq poldi.
 Çegrān pāi cāldān çadır,
 anıñ sonda tūp çadır,
 üs qulaqtın cegrān qulun.
 çegrān pāi tūp çadır.
 Ala pāi cāldāp çadır,
 ala pāi tūp çadır,
 köksü kümüs, köcögü altın
 pir öl törön çadır.
 İki aqsir ani çazir-çadır,
 ot çulup, çulup çadır,
 pu öldiñ üstünā çap çadır,
 üstündāgi turfan
 ulug qudai minı körbözün!
 altındaŋı turfan
 aina minı körbözün!
 Qara tor' attıg alıp kizi
 kün azar çerdān kelip çadır,
 "Pu qudai saŋan kizi polbas!" tep çadır,
 "altıŋı aınanıñ simili polar!"
 Kurjākçā ofın tartıp at-çadır,
 tınmın-çadır,
 qilisminan sāp çadır,
 qilis tınmın-çadır.
 "Qilizim tınmaza
 toŋis azir čida tınar!"

tof'is azir čidaminan sasti,
 tof'is azir čida tinmin-čadır.
 Ol olaq emaktāp cinap čürüp
 ol aſipti qoliminan tudup al-čadır,
 qolin üzā tudup čadır,
 paza pir azaf'in tudup al-čadır,
 pos salip čadır azaf'in.
 Ol alip tor' atqa münüb-alip,
 tezip čadır ol alip,
 qaidan kelgān and' ar'oq par-čadır.
 Us tegār ödüp čadır,
 sinfa şipip kör-čadır.
 Čeri čurtu pozinin,
 cazi toltra mal pol-tir,
 aq talaiſa endirā
 čoni köp pol-tir.
 Tasqari ebiniſ ezigindā
 pir kis tur-čadır, sölöp čadır:
 "No kerāk parfazin sen?
 meniſ sözümnü espizān
 am pilindiſmā, tuſmam?"
 Torſu pilatqa qu kis
 am ſs qattap tükürgān.
 "Peri kel, tuſmam!" tegān.
 Qara tor' attig Qan Qartaſa
 tuſmazin pu pilitminan
 ſs qattap sapqan pu qis.
 Sinſan qoli čaqsi pol-tir,
 sinſan azaf'i čaqsi pol-tir.
 "Cā közön! tuſmam! tedir,
 ol olaqtin čurtuna

sür malıñni, sür çonıñni!
 tabraq parıp azrañ!" tedip,
 "ala pāidıñ törön olçaq
 qajanda kerāk polar!" tedir.
 poziñ, çonın pozi sürdü,
 pozin mañin pozi sürdü,
 pu kis ala çor at tut-aldı,
 purnap parı pājāzi.
 qu olaqtıñ çurtuna çetti,
 olaq odirdi çazid' oq,
 parjan, qırında odırjan,
 olaq anı körbın-çadır,
 az aıñig ças olaq pol-tır.
 Qoldan tart-çadır pu kis,
 örökönnün ebin zāri olaqtı appar-çadır,
 egbā kirğān olaqtı azrān.
 Olaq pir qonza
 pir çastig pol-çadır,
 olaq iki qonza
 iki çastig pol-çadır.
 Olaq çür-çadır oınap,
 sölöp çadır olaq:
 "Pu mal, pu çon kemniñ, pejā?"
 "Pu mal seniñ malıñ, tuñmam!
 pu çon seniñ çonıñ, tuñmam!"
 Us qulaqtig çegrān qulun
 egbā am kāl-bār-tır,
 ebdıñ qırında tur-çadır.
 Olaq pejā sölöp çadır:
 "Adarfa oq per, pejā!
 añnap qustap paraña
 ezār çügān-ber, pejā!"

Pejā oq aṣ'il-čadır,
 ezār čügān aṣ'il-čadır,
 Ōlaq ebdān siq-pardī,
 čügürüp čürüp čügān suqtu,
 ebirip čürüp ezār saldı,
 talai qastap qustab-ođır,
 tasqıl qırlap aṇnab-ođır,
 albaṣanıñ qarızın
 oqpınan at-čadır,
 talai qustuñ semizin
 talai qastap at-čadır.
 Pejāzinā nan-čadır.
 Ol qara qonıp čadır,
 ertān kün siqqanda
 paz' oq aṇnap par-čadır,
 irdā egbā kelip čadır,
 ol qara qonıp čadır,
 ertān turup kelgāndā
 pejā asminan ārlap čadır,
 araṣaminan sāilāp čadır,
 ōlaq araṣa ispīn-čadır.
 "Čoq, tuṇmam, is!" tep čadır,
 "Čoq, pejām, ispājānmin,
 arai čas kizibin."
 Qan Qartaṣa kelgān,
 "Is!" tep tuṇmazına pergān,
 qada pis izārbis!" tedir.
 Am ōlaq araṣanı isti,
 izip sölöp čadır ōlaq:
 "Men ispādim, tedir,
 četti qulas sinnig čegrān attig

Čedār Qan is'-sādir."
 İkinjizin par' oq perdi,
 izip čadır am ōlaq.
 "Men ispādim", tedir,
 "Aidaŋ Arig iĵām is'-sādir."
 Ūzünjizin per-čadır,
 sōlōp čadır pu ōlaq:
 "Men ispādim", tedir,
 ūs qulaqtig qannaŋ qizil
 čegrān adim izip čadır."
 At kistāp čadır tasqari,
 qu ōlaq siĵip kōr-čadır,
 ūs qulaqtig čegrān attiq qirinda
 aq qula qulun turup čadır,
 ari kōrūp nanib-iza-bārdi.
 Törtinjizin paz' oq per-čadır.
 "Men ispādim", tedir,
 "aq qula qulun is'-sādir."
 Pezinjizin peĵā per-čadır.
 "Am poĵim is'-sādirim" tedir,
 Anaŋ ari iskān, iskān.
 "Seniŋ, tuŋmam, adiŋ kem?" tedi.
 "Ūs qulaqtig qannaŋ qizil čegrān attig
 maldaŋ törōn Qan Mergānmin."
 Araĵa iskān, ezirgān,
 ezriktā polza sōlōn:
 "Qairan, qairan sen!" tedir,
 "qara coĵir attig Tarqan čaizaŋ!"
 Anaŋ ari uzān.
 Ertān taŋ atqanda,
 ertān kün siqqanda

turup keldi Qan Mergān,
 tasqari sif'ip kör-çadır,
 pu çerdi ebrā kör-çadır,
 pejāzi qad' oq çür-çadır,
 pirdā nemā körünmedi.
 Pejāzi egbā kirgān,
 kirgāndā nandra siqtı,
 "Tuḡmam, tabraq kel pāri."
 Tuḡmazi kirip keldi.
 "Nemā kördüḡ, pejā?" tep çadır.
 "Kir, tuḡmam, egbā, poḡiḡ körörzün!"
 Tuḡmazi ebinā kirdi,
 ebindā ottıḡ qazında
 qorçazin qaraqtiḡ
 qola tumjuqtug
 pir sibāldāi odır-çadır
 tofus qadıl qirla tonnıḡ.
 Maldan törön Qan Mergān
 qabarça çügür-çadır.
 "Sen altıḡı çerdiḡ aınaḡı
 kem surup pu çergā siqqazıḡ?"
 Qan Mergān edā sölöndā
 ebiniḡ ezigi azıl-çadır,
 eziktāḡ pir kizi kir-kel-tir,
 talbaq tonnıḡ kizi poldı,
 qab-aldı pu sibāldāidi pu kizi,
 sözür siqqan tasqarı,
 Qan Mergān paz' oq siqqan,
 tudustu sibāldāidimināḡ ol kizi,
 köp tudusqanda, as tudusqanda
 sibaldai ol kizini tüzürüp parı.

Qan Mergān cūgūrgān,
 tūskān kizini qāb-a lip
 čara tartip tāstandi,
 sibāldāiminā tudusqan,
 sibāldāini aḡilip tastandi,
 tastān čergā pasqan,
 arqazinan qās tilgān,
 qoḡin azaḡin anda palḡān.
 Andig čadip qaldī sibāldāi,
 ebin-zāri parī Qan Mergān,
 pijāni kizini kōr-čadır,
 ari aḡilaqtanḡan pu kizi,
 peri aḡilaqtanḡan pu kizi,
 al'aqsir ol pol-parī.
 "Kōr jeḡā!" tedir Qan Mergān,
 "al'aqsir poḡisqan mā!"
 Al'aqsir mal-zari pardi,
 arafa iskān paz'oq.
 Qara qonḡan ebīndā,
 ertān kūn siqqan,
 tasqari siḡip kōrgōn,
 anin siqqanda iki adi' coḡil,
 tastān sibāldāi čoḡil-oq.
 Tilāp, tilāp parib-isti,
 attardi'n čolīn tappān.
 Al'aqsir kelgān oq.
 "Mūn mā," tedir, Qan Mergān!
 "tilāp paraḡ ikōlōn!"
 Mūngān ōlaq aqsirfa,
 ezar coq cūgōn coq mūdū,
 čürüb-iza-berdi ōlaq,

enjā, enjā kūn, ūr čürgān,
 kizi tofaspas, kizi kōrbōn.
 Nono cergā parjan
 aq tailadīn qazında
 pir ebi tur-čadır,
 mal kōp tur-čadır,
 čon kōp tur-čadır.
 Ezik azip ezān tedir,
 erkān altan mendi tedir.
 Alton čil asqan aqčaq pol-tir,
 čātton čil asqan örökōn pol-tir.
 Airan susqun per-čadır.
 "Adi solan kem poljan?"
 "kik polza tuktug poljan,
 kizi polza attig poljan."
 "Qannan qizil čegrān adim
 čitkān!" tedir,
 "kōrdārbā adimdi?"
 Pir aq qula qulun čitkān
 kōrdārbā quldumdu?"
 "Čoq! čoq! kōrbōdük!" tedir,
 "paq parbadim apčaq polfanda."
 Tasqari pir kizi kel-čadır,
 ezik azip ezān tep,
 erkān altap mendi tep,
 kirip kēldi egbā am.
 Qan Mergān sölöp čadır:
 Adin solan kem polar?"
 "Qara por' attig
 Čarān Čapqan tāp kizibin,

pu apcaq abam poljan,
 Alfin Qan-adi poljan!"
 Qannanq qizil cegrān at citkān,
 aq qula quldum citkān,
 kördüğmā, nanjim?" tedir.
 "Körbödüm", tedir Carān Capqan.
 Körgön polzan sölö! tedir,
 nanji pis polarbis" tedir.
 "Coq, körbödüm, nanji!"
 Körgön polzan sölö!" tedir,
 iki qarindas öskös polarbis."
 "Sölözöm sölöp perin!" tedir,
 "minda pir qis par, " tedir,
 "ol qisti alip perār polzan
 adimdi sölirim!" tedir.
 Parfan ikölön pu qisqa,
 aq tasqilfa kirdilār,
 aq tasqildin istindā
 pir ep tur-çadır,
 kirgān pular egbā.
 Alton castig apcaq odır,
 çatton castig örökön odır,
 pir abaqai çaqsi qis odır.
 Qudalap çadır pu qiska,
 pu qis parar pol-çadır.
 "Carān Cappanfa paran!" tedir.
 Anan siqqan olar
 Carān Capqan sölöp çadır:
 "Körgömün, tedir, adıñni,
 pir kök puğaliq Celbāgān
 adıñni cedinip parı,

pir qara qula pāilig örökön
 sōnnay ari qamjilap pari,
 Kün sifizi čerdā
 iki tōi qarattig
 Kün Mergān, Ai Mergān
 iki qarindastin čurtunda
 toi pol-čadır" tedip,
 and' ari alip parfan olar,
 and' ari ikölön paral!"
 Anay par-čadır olar
 Ai Mergān, Kün Mergān čurtuna,
 aq tasqildan ol čurttu körgön,
 čegrān at kök puğanin moinina
 palfan salfan tininay.
 Parip egbā kirgān olar,
 aliptar köp odir anda;
 Qan Mergān kirgān sölön:
 "Menin qizil čegrān adimni
 qidañ alfazār, aliptar?"
 "Tā pis pilbās!" tāp alip.
 Čelbāgān sölön anda:
 "Men ajiyabin", tedir,
 "attarmınay čarizarfā aldım."
 Čelbāgānni Qan Mergān sapqan,
 Čelbāgānminā tudusqan,
 Čelbāgānni ödurgān.
 Örökön qara qula pāigā inüngān,
 teskān örökön.
 Čarān Čapqan tutqan anda,
 örökönminā tudusqan,
 örökönnü ödurgān.

"Čā, Qan Mergān nanji, paraŋ!"
Qannaŋ qizil čegrān atqa mūngān,
aq qula qulun qas' oq parfaŋ,
Čarān Čapqan čurtuna cetkān,
pu qisti Čarān Čapqan aŋip pergān,
toi toŋan alardīŋ;
Qan Mergān ūs kūn araŋa iskān,
ūs kūn ertkāndā nanfaŋ.
Čarān Čapqan ūdāskān.
Čurtuna četip pejāzinā toŋasqan,
čurttap čadiŋ Qan Mergān.

SIBIRISCHE TATAREN

LIEDER

Xoʻjaʻ

(Radl. IV. S. 165-166)

Xoʻjaʻ Kūcim xānniḡ bātiri idi.

Xoʻjaʻ tigān ir āitir:

Tuḡai jatqan miḡ jilqī

Tulyanyan kūn tusqaila!

Tumra širtip nai tartqan

Ašūvātli künlār usqaila!

Xoʻjaʻ tigān ir āitir:

Bār čāyimda, āi jaranlar, kūrdiris,

Āraḡi tāḡlap, bāl išip,

Qārīḡanda indi saira kildilā,

Sausaḡanīm qara suḡa qanḡaila.

Xoʻjaʻ tigān ir āitir:

Bar čāyimda, āi jarankar, kūrdiris,

sousarḡa tišlap sup kīdim,

qarīḡanda indi saira kildilā,

arḡam miniḡ indi kūḡā kūigāillā.

Xoʻjaʻ tigān ir āitir:

Bar čāyimda, āi jaranlar, kūrdiris,

arḡimaḡ tāḡlap āt mindim,

Qārīḡanda indi saira kildilā,

Alaša minā qoisam āt bulḡai.

Xo^Yas^Y tigān ir āitir:

Bār Çafimda, āi jaranlar, kūrdiris,

Kānikā taqlap qis quçtım,

Qarışanda indi saira kildilā,

ānçāinni quça qoisam xuş bulıai

Xo^Yas^Y tigān ir āitir:

Jatır idim bir bustanda,

Bustanī tirāknıñ túbündā

Tigālāini tūşānıp,

Altın iār jastanıp,

Azrāil tigān Auan Bai

inip kildi saira üstümgā.

Ālmas qılıçım tajanıp

Ātain tip ātmadım,

Çabain tip çapmadım,

Aļanim Kūsā Kūrik sulūnıñ

Uñ ininā tajanıp,

Kūkrāgimdā azis ĵanim ajanıp.

Atulū Batır

(Radl. IV. S. 166-168)

Atulū Batır āitir:

Atulūnıñ ār bir sūzi tatulū!

Jaman kişini kūrşāñis

Qaşıqça qara su birsāñis satulū.

Dilā, bilā, bilā quş

bilin uçar jas künü;

qulunlarin qoudirip
 biälär kişnāi inār jas künü;
 air ūrgāc mai basqan
 tāūlār jāilāū tartap jas künü;
 quşilarin qoudirip
 qoilar maḡarai inār jas künü;
 sadaxlarī şousıldap,
 tulumlarī jilgildip,
 küjāūlār jurtap jas künü;
 aq küimāgā nar jigip,
 aq jauūqlarin jil aŋip,
 kilinčāklār kūčār jas künü;
 jainiḡ qışniḡ un ikā ai,
 bār qudaḡim ūs künü;
 ūtātigān qārtlarḡa,
 ūsātigān jāşlārgā
 qudaḡim ūlim birmāgāisin jas künü.

Atulū Bafir āitir:

Atulūniḡ ār bir sūzi tatulū,

Jaman kişini kūrşāḡis

Qaşıqça qara su birsāḡis satulū.

Jaman jardan su aqsa

jaiqlar birmās kičū kičkāli,

jaman xātin us bulsa

kūrşūsünā ūlgā birmās bičkāli.

Atulū Batir āitir:

Atulūniḡ ār bir sūzi tatulū,

Jamanlarni kūrşāḡis

Qaşıqça qara su birsāḡis satulū.

Taudan tauğa çabain!
 tau kıklâri tussin tip,
 ingâjip uŷim atarmin,
 juldüm minin ussin tip,
 sūrātālî sūt qīmîs
 sūrâp irip süigānimān içārmin;
 sulūdan sulū taŷlap qučarmîn.

Qiramša

(Radl. IV. S. 189-190)

Qiramša bir kül idi
 Sairasa bulbül idi,
 Qiramšanî ūl trigān
 Bitpaq Šarap qul idi.

Qiramšanin atlari,
 Tastarında qatları,
 Qiramša ūldi tigāndā
 Vairan qāldi Sartları.

Āli kūŷlinin tuŷı,
 Batır Tāūgānin juŷı
 Batır Tāūgā juqlarında
 Ūtti qasırnıñ uŷı.

Qasır ūzi mîn kişi,
 Minin quŷim san kişi,
 Taŷit ūlgān tuqsan kişi,
 Šul ām qudāninin işi.

Arī xānman Būri xān,
saḡallari bulḡi qān,
alii dārja jaḡasinda
sudī aḡīr qizil qān.

Aq Buḡa

(Radl. IV. S. 190-191)

Tobillarniḡ ičindā
Aq Būḡa tigān bī āitār:
Taḡtañlaḡan bičḡaḡtai
Tabani jaḡi jirān at,
Kilāplāḡān jibāktāi
Jañi bulḡi jirān at,
Uzun čācli čistai
Quiruyi uzun jirān at,
Ālāmni oḡip jūltū aḡan
Uḡičim joḡtai jirān at;
Šul jirān atnin ināsi
Sul baitalni kūrsānā!
Qačḡan bulip qars bulsa
Arḡasindan qulun iārtmās,
Qisḡač bulip bai buisa
Janında kūrsi qunaḡ toḡtatmas
Qulununda inā imḡān,
Tai bulḡan son taḡi imḡān,
Qulununda qullar qurq salmaḡan,
Janaḡ jaidaq minmāsān.

Tobillarniḡ iḡindā
Aq Buḡa tigān bī āitir:
Altin sadaq ilinip
Qapqa auḡinda turḡaimin,
Jaman jirdān uq tidi,
Janinda indi turalman.
Tobillarniḡ iri Qoḡai
Qoltḡimnan jūlādi,
Jaurinimda taptaidi,
Jiti san qulnu bustilda,
Sini atqan qafirnī
Tutup alip soidila.

Abil Qasim

(Radl. IV. S. 192-193)

Januar Bosniḡ iāsi
Abil Qasim mīrza āitir:
Januar Bos arḡimayim,
Alḡan idim min sini satūda,
Iki toḡus mal birip,
Jitmāḡānimā nar birip,
Qoḡimdan qara qul birip.

Januar Bosniḡ iāsi
Abil Qasim mīrza āitir:
Januar Bos arḡimayim,
Inḡāu inḡāu jirlārdā
Sin ijilsān utārsin
Artū artū jirlārdā
Sin artilsān jitārsin.

Januar Bosnin iāsi
Ābil Qasim mīrza āitir:
Uč artuda bir qara
Uzulsān kitārsin Januar,
Tūrt ajamin sōsilip,
Tujajından čaučilip
Tulbar idiqlā Januar.

Januar Bosnin iāsi
Ābil Qasim mīrza āitir:
Arxada qoşsi kúp bulir,
Ularğa sis āitiñis!
Obağasın busmassın!
Kiñ saurisın üsmāssin!
Kīrā tartıp turğaim' idi Januar.

TUWINER

LIEDER

1.

(Radl. S. 409-10)

Sari soidun jazilfani
sari jajak silbarini,
sarfilimnin jazilfani
sari torfun silbarini

Aq poromnin omaqsani,
aldi jajak silbarini,
altan saldatin omaqsani,
aldi sadaq silbarini.

2.

(Radl. a.a.O. S. 410)

Xhar kalgānin podimni
Xhar kizi tābinār,
qar xhaltir adimni
Xhalqa qunnu tābinār.

Östön kalgānin podimni
askö kizi tābinār,
ölö xhaltir adimni
Ölöt qunnu tābinār.

3.

Añci arat

(İrlažılı, Kızıl, 1959, S. 44)

Ödügen tajga çurtug-la men
Öveñcizig çittig-la men.
Çalim tajga çurtug-la men
saanaq sigen çittig-la men.

Eder carim munupsumza
elik sugda dezig-le çoq.
Mındı carim munupsumza
mijgaq sugda dezig-le çoq.

Ertinelig Ödügenin
eres añci oğlu-la men.
Ezim arga qadır berttin
Egliş dives eezi-le men.

4.

Samagaldaj

(İrlažılı, S. 47)

Doorazından xarap köörge,
torgu xeelig Samagaldaj
toptavila körbeen kiži
dovuraktig deer-le boor oñ.

Xažitižından xarap köörge,
xana xeelig Samagaldaj
Qaraa-bile körbeen kiži
Xaja-daştig deer-le boor oñ.

Adaanajdan xarap köörge,
Ažik šöldüg Samagaldaj.
Argivila čorbaan kiži
Arga-daštig deer-le boor oŋ.

Üstünejden xarap köörge,
üleger deg Samagaldaj.
ürgülčü-le čorban kiži
üzük suglug deer-le boor oŋ.

5.

Tooruktug dolgaj Taŋdim
(İrlažili, S. 51)

Tooruktug dolgaj Taŋdim
Dolganžimza todar-la men.
Tos-la čüzün malımajni
Dorukturza, bažiir-la men.

Eziriktig eer-le Taŋdim
Ergilžimze, todar-la men.
Ereen šookar malımajni
Aziraza, bažiir-la men.

6.

Kızıl čiraa
(İrlažili, S. 54)

Urug čaŋstan ojnep ösken
Ulug siktig Kızıl-čiram.

Uzak kezek čorok coruur
Usta čeler ojum čüve.

Ertinelig Kizil-čiraam
Egiir šagdan čurtum čüve.
Erge qara, čaraš qara
erte šagdan ezim čüve.

Xaažilangan Kizil-čiraam
Qazan šagdan čurtum čüve.
Qap-la qara čaraš urug
Qadi-la ösken ezim čüve.

7.

Qadarči
(İrilažili, S. 108)

Qadararda, xojum čaraš,
Qatap sogleer avam eki.
Undürerde, xojum čaraš,
Üttep surgaar avam eki.

Undürerde, xojum čaraš,
Ünüp köörde tejim bedik.
Qadararda, xojum čaraš,
xarap köörde tejim bedik.

8.

Baza qatap körbes men be?

(İrla'ili, S. 165)

Qara dorug derlig turar,
qandig oran kirgeş kelgen.
Qara salbaq xadip turar,
qandig xejniñ bejee kelgen.

Başki sinnar közülbejn-dir
baraan bulut duglaan-na be.
Bastaq qaram közülbejn-dir,
baştangilap alğan-na be.

Turug baari közülbejn-dir,
tuman duglaj bergen-ne be.
Dunda Karam közülbejn-dir,
Dumaalajlap alğan-na be.

Sancig baari ulug siqti
çaşpan duglaj bergen-ne be.
Caras Karam çaakkajin
cazi duglaj bergen-ne be.

Ol-la xeveer baar sen be
Ooñ soonda körbes men be.
Bargan ojaar baar sen be.
Baza katap körbes men be.

9.

Dekej- oo

(İrilažili, S. 167)

② Ćirgilćinnig ċinge xovaa
Ćide düžüp, ċeler dorug,
ċinge Karam saj-la ċažin
seleñnedir ċeler dorug.

Xaragannig kara xovaa
Karannadiř celer dorug,
kap-la Karam saj-la ċažin
xadiñnadir celer dorug.

Dorug dajnin ċeleringe
dovuraktig oruk šidaar
dozur Karam ċağnaaringa
dongun setkil kažin šidaar.

Kara doruum ċeleringe
xaragannig xovu šidaar,
Kap-la Karam ċağnaaringa
kadig ċürek kažin šidaar.

10.

Kattirimzap organ'iskaš

(İrilažili, S. 168)

Öske ċerniñ iraan'inaž
öskeer šöjlü bergen'iskaš

öske xejniŋ koncuun'ınaj
öskeer körnü bergen'ışkaş.

Xarı černiŋ iraan'ınaj,
xarin xerli bergen'ışkaş,
xarı xejniŋ koncuun'ınaj,
xaja körnü begen'ışkaş.

Kaa-Xemni saktirimga,
kariş durtu čitkan'ışkaş,
karam ežim saktirimga
kattirimzap organ'ışkaş.

Ulug-Xemni saktirimga
uruk durtu čitkan'ışkaş.
urug ežim saktirimga
udup, ottup čitkan'ışkaş.

RITUELLE GESÄNGE

Elehen des Jägers

(Potapov, Materialy ... S. 54)

Aar attig čoon solalıg Baj Kudurguj
arti-sinni azip
adıŋ adap suraŋ suran
attig teeş adap
suraglıg teeş sunup keldim
beerig belet-kep!

Alīrīmni aajlas tīrip
černiṇ orguzunga
njaštīṇ čaražinga
sarig sarig saktig
saglagar kuduruktug
čuvulerin kelet kep tur.

Samanenlied

(Potapov. a. a. O. S. 53)

Kooš bile koldamnaškan kolduum aldi orlup ālāān
Četker bile četinišken čenim adaa orlup ālāān
tuškan xolum tučuruglug
kakkan xolum kavinnig
iji xolum temir kiskas
iji budum temir tegāā
šulu bodum šulu kaja
kara bodum kaṇ temir
boo bile adarga-daa
xoržok xam men
xači bile kezerge-daa
xoržok xam men
Oktargajnin Xoor-Albis Kijgirkan men
teerinden tuže kel'
tejimejgē teškilep kel'
oktargajdan tuže kel'
oorgamga ojnāp kel'
otuk pižāām ajnāp kel'
telegejni teže kōr

oktargajni oja kör
 kuštar keži ovaatajım
 Kurbustugda şastıksınan
 ārāān alam āştıptım
 ār şilgim tudup alđım
 ċingirtilep ċuglup olup
 ċirgil' ċinej şojlup olup
 kiżil otun kipsin olur
 calar otun şaktinnin olur
 uzun tutun şojlup olur
 ċarıs xureş kiñiñinar
 aaj tedir xadip olur
 kazırgalaj kagaafınar
 āktimejnin pażında
 ār kara kongularnıñ unu bile
 ċarnımajnin bażınajda
 ċajır-temir konguraa bile
 'igi-şigi ċoruktug
 'imis-simis ċupaañig
 adır fildig azażagım
 koştar tildig xooş kunum
 urug tañig ulaaratpa
 xol malım xojguspa
 kaldar'idım kanzatpa
 kandig kandig tidir sler?

Segenspruch für die Neuvermählten

(Potapov, a. a. O. S. 35)

T'õn cerge öögin xondurzun
tüs cerge mañin maldazin
sara askir cilgalig bolzun
sarig baştig ooldug bolzun
ãzertããni ciraã bolzun
ãdertkeni ool bolzun
ak xadinni biski kizin
ak inekti saar bolzun.

Scherzlied

(Potapov, a. a. O. S. 15)

Ojalañi munup aarga
Xat-la iñ salgin-na iñ
ojlar ondar akilañim çannap orda
opçok-la iñ, denek-lo iñik

JAKUTEN

EPIK.

Qloŋxo

(Böhtlingk, über die Sprache der Jakuten, S. 79-95)

Toŋus da xallān toxsuonnaŋin tobulū tūsān
Sir da annittan jōlō ūnān taxsibitīn biliminā
Äräidāx-buruidāx Äŋ-soŋotox diān
uōskān uōdūjān ololor ūsū.

Bu Äŋ-soŋotox bišita tutūta buollaŋina,
Uon'illar xāris ustalāx,
tūōrd xāris tuoralāx,
biās xāris sarinnāx,
Ūs xāris ottūktāx,
Suon tīt kurduk sotolōx,

urusxal xārija kuruk ullaktāx,
xappit xāŋin kurduk böŋō xārilāx,
ūn tiārbāsin sāŋa xaraxtāx,
ulluk uŋuoŋun sāŋa xānsardāx,
sīsŋat ililāx,
āndāibāt ārbāxtāx,
tabar tarbaxtāx,
sūōmāidīr sōmūjālāx,

orto uostāx,

tāŋ tistāx.

Kūsā buollaŋina,

tupput toy masa tosturuta barar,

xappit xāŋin masa xāŋita barar,

tārtiibit turar masa silistīn siŋnār,

xamnappit masa xāŋiti xālar,

ūppūt ūōtā ūōgūlū xālar,

ũktũbũt sira kũrũtũ barar,
 turbut toŋ sirũ tobuluta'istanar,
 xũmpĩt xappĩt kirdala xabirita barar,
 siũlbit sirũ signũritũ barar,
 ẽppitũ ẽtiŋ buolar,
 timmitũ tial buolar,
 saŋarbitũ sata buolar,
 kũrbũtũ ẽa'ĩl'ĩan buolar.

Sanũ xoton tiibat uigul doiduta,
 xor'ol'ũn xonũlũx,
 altĩn alũstũx,
 sĩa sis'ĩlũx,
 xartasa xal'jaj'ĩlũx,
 kũmũs tomtordũx,
 a'ri bulunnũxtũx,
 ẽt murũnnũx,
 xartasa xajalũx,
 bar'ĩl'ĩr bar tialũx,
 kurulũr kũruŋ tialũx,
 k'ĩl'ĩr xara tialũx
 kũrũlũr kũr tialũx,
 sinnũnar s'ĩrdũx,
 salg'ĩl'ĩr tumulũx,
 j'arbar xal'jaj'ĩlũx,
 ũrũmũttiibũt ũt kũũllũx,
 sũtũũlũr sũrũktũx ũrũstũx,
 usuga suox kũũx dalai baja'f'allũx.

Baja'f'ala buolla'f'ina,
 xara kũmũs xa'f'alũx,
 xariaŋki ẽaidũx,

af'iria kumaxtāx,
ūrūŋ kōmūs dolunnāx,
sia xalʃasalāx,
kündū mas uruxallāx,
kit bafik killāx,
soxxor kāmbala bultāx,
kōmūs xafiriktāx āgin āttāx bafiktāx.

Xara fiata buollaʃina,
xaxai killāx,
uordāx āsālāx,
küöx bōrölōx,
ulu killāx,
taŋara tabalāx,
kirgillāx kistāx,
tolbonnōx ūstāx,
ūrūn ūjānnāx,
xara tiŋnāx,
kārāmās sasillāx.
Kisina suox kiāŋ
ān doidutugar buollaʃina,
toʃon ʃorguʃar,
kitalik kiʃārar,
turuja usutūr,
ʃiārān ʃiārijār,
kuraʃac̣ci kujārar,
küörügāi küödārār,
kūtān küdūjār,
dalbarai dajar,
kiptii kinattāx kittisar,
xolboʃoi kinattāx xomullar,

āriān kīnattāx ālāfālījār,
muos tumustāx munnustar,
tiñiraxtāx tiksār
tistāx tiāstār,
muostāx jārbajar,
kōfūllāx čuofujar,
tilāxtāx tāpsār,
kāfātā xarābat,
masa oto xafdarīibat,
mučuktata tūspāt,
tuorāfa torommot.

Urūñ xara sūrūgā
kōñūl uōdūibūt uōskābit ālbāfittān,
ajan kisitā āsara ibit buollar,
atīn ojojoso irjāccī ālājiāgā ātā.

Jiātā uota buollafīna,
kūōx unār xonūtun ortotugar,
kisi xarāfa sātar
tūōrd uon tūnnūktāx,
tūōrd muñnuktāx kilbāgir kōmūs balaḡannāx.

Balaḡana dolguibafin diān,
biās uon baḡanalāx,
otūt ūsūōlāx,
tūōrd xat xolloḡostōx,
samirīlbatin diān,
ūs xat ūrūñ kōmūs ūrūttāx;
sīk īlbatin diān,
tūōrd xat kīsil kōmūs muostalāx.

Bala^ʃanin xaba ortotugar
ūs ābān^ʃaxtar
sārgāstāsān turalla^ʃin kurduk
ūs ūōlāstāx xatīn osoxtōx.

Biās bi^ʃiktāx billiktāx
uon o^ʃjūlāx oronnōx,
batas^ʃijīr battaxtāx,
sādax^ʃijīr satanaxtāx,
ta^ʃas^ʃijīr to^ʃosolōx,
kō^ʃfūōr^ʃijīr kōxōlōx,
alta kisi al^ʃcāc^ʃcī tābān turan
asar altan^ʃjib^ʃjāllāx,
sitar o^ʃnūrūmār o^ʃus sā^ʃfa timir mo^ʃo^ʃolōx
at ākkiritār kōmūs kūlālāx,
a^ʃis kisi a^ʃappat altan xal^ʃannāx,
kātā^ʃāri^ʃn^ʃitigār kāgā kīllāx,
xa^ʃas diākkitigār uordāx kīllāx,
u^ʃa diākkitigār xaxai kīllāx,
suolun ā nīgar suor kīllāx,
kōmūs dolbūrdāx,
xor^ʃol^ʃjūn xolloruktāx,
tās^ʃcarap^ʃcilāx,
tūōrd ataxtāx^ʃtuollāx,
kūndū mas olox mastāx,
kōlūjā kūōl sā^ʃfa tās kītījalāx,
alās xonūtun sā^ʃfa mas būlūdālāx,
ūrū^ʃn kōmūs bilkāllāx,
kisi^ʃl kōmūs xamījaxtāx,
istal timir bisaxtāx,
to^ʃus tomtor^ʃolōx tojon ajaxtāx,

uon kurdūlāx matarcāx isittāx,
 ūs kurdūlāx oŋo čorōnnōx,
 sātā ofus tirittān tikpit siri isittāx.
 Ĵiātin tula ūs kōsūnān
 ūrūŋ kōmūs būtāidāx,
 kōrūlūr kūrūōlāx,
 Ĵarbayar dallāx,
 siārkālā tālgāsālāx,
 kilbāfir tiārgānnāx,
 ūb ūrār tofus timir xospoxtōx,
 at turuorar altan ambardāx,
 kulun xājar xorŋoljun xasālāx,
 sūōsū xājar sibinās titiktāx,
 suon tīti sulumaxtān oŋorbut
 xarirgīr xaxai kīllax,
 tofus tomtorŋolox tojon sārgālāx,
 ōtōn killax orto sārgālāx,
 illīr čičaxtāx ilgin sārgālāx.

Ilin diākki ārgillān turar,
 kūlātin ānittan kōrō taŋistafina,
 kūōx unār xonūtun ortotugār ūnān turar
 āxsīta suox ūjālāx ār mastāx.
 Bu masa nās tūōrd ūtūgāŋŋā
 ĵōlō ūnān kīrbīt silistāx,
 tofus xallān toxsuonnarīn
 ūnān taxsībīt čipčirxaidāx,
 sāttāli bilas sābirdāxtāx,
 tofustū bilas tuorāxtāx.
 Silsin annittan ōlbōt māŋā ūta ūllār.
 Mutuguttan tuorāŋittan ĵilāi dabīrxai sūrān

munnuſtan ürüjā buolan ſirkiri turarin
kirjibit āspit'irbit üruſ xara sürgā
kötör sürār kila
amsaidaxtarina, ſalātaxtarina,
urukku ādār tot töllörügār tüsār
huolulāx buollaxtara.

Soguru diākki körö taſiſtarina,
ürdük tomtorun ürdügār
kis ſaxtallar kārā taſaſtarin kātān
ſiātisān ſibigināsā turalların
kurduk ari xatiſnāx.

Ol annaraſi öttügār
kirjan baſiibaxtān ārār bitācaxtar
kiſiſſi bārgāsālārin ſāksāccī kātān
aſtara arballan,
"ā buollar, buollun" diān turalların
kurduk arbaſar bās ſialāx.

Arja diākki körö taſiſtarina,
ādār uolan ſon körö
bararı kiārgānār taſaſtarin kātān
kākkālsān turalların
kurduk kārā tīt oidōx.

Onu āsa kördöſünā,
torujan barbit tojon ſon
top gina Silliān baran
ſoto kābisān turalların
kurduk tūſ xarija ſialāx.

Xotugu öttün körö taʃistaʃina,
udaʃan ʃaxtallar
kulusunnāx kirar taʃastarin kātān
kirari kiʃigirasa turalların
kurduk tālibirāsā turar
sābirdāxtārdāx tātiŋ tumullāx.

Ol annaraʃi öttürār
sirānnara suburuibut
tistārā barammit
simāxsın āmāxsittār
icigāstābit mastarin
sīsın nökcöccü
sügān ātābāstārin bialarınan
iānnārin taʃinan isāllārin kurduk
samnarxai üöt mastardāx.

Bu üöttār sārgālārigār
sosolox sonnōx oʃulāx ātārbāstāx
Toʃus oʃoloro ʃiārānkāidān
sirsan isāllārin
kurduk iarʃa tūbālāx.

Taʃasa saba buollaʃina,
kirgillāx kīs istāx sonnōx,
küōx böro saŋijaxtāx,
siāgān buoʃulāx buobra bārgāsālāx,
tūnā śialījalāx,
solkolōx suturuolāx,
kōmüstāx bilālāx,
usuordāx ātārbāstāx,
sinnālāx kātiničilāx,
kōmūs kurdāx,

solko kusaxtāx,
xāmpa xappardāx,
sukuna sapijalāx,
af'irialāx kiafiktāx,
soton'ilar xattatāx,
fistāx battaxtāx
tolbonnōx ūs tiritā tāllāxtāx,
xara sasīl suorʃannāx,
kuba tūtā šittfiktāx.

Tuttar sābā buollax'ina,
alta kisi at'ippat muos sālāx,
baliks'it kisi mas balaʃanin sāʃa
maltār onoxostōx,
Suottu ūsa oxsubut sulumax oxtōx,
āttāx ūs oxsubut atirʃax oxtōx,
Batili ūsa oxsubut bira oxtōx,
ūs pud ūṇūlāx,
biās pud batijalāx,
toʃus pud timir čompo sūlūgāstāx.

Kölötö buollagina,
xāmilāx xara attāx,
siālilāx siār attāx,
ʃoruolūr cuoʃur attāx,
sürük kārā attāx,
bultūr bulur attāx,
körülūr köʃölc'ör attāx,
ʃarbajar ʃaʃillāx attāx,
ajaṇṇa mīnār sāttā bilas siāllāx
kudurulāx kōgüllāx kōmūs tujaxtāx
alla bulla kuturuktāx araʃas attāx

Kūn kīrdājinā,
 tūn bollayina diān,
 suptu sīginnaxtanān
 ūs kīs tāllāgār suorjanīgar
 sūlanan utujan,
 kūn taḡistayina,
 usuktuoxxa uolḡastaya diān,
 tura ākkiriān talbīt
 taḡasin taḡnan,
 siānan xasanān asān siān baran
 Ār-soḡotox biātār
 kōrūlūr kōḡolčōr atin mīnān
 ūrūḡ xara sūrūḡūn kōrōr ḡasajar buollaya,
 biātār bultūr bulur atin minān
 xara tiatīgar taxsan
 xara kilānnāḡi kidijan
 kūōx xonūtugar baran
 kīptīi kinattāḡi kidijan
 ḡiātīgār inḡirdan aḡalan
 asān siā nolordōḡo,
 tuox da sanāni onōnu biliminā,
 kuttanarī ḡitta kōrsūmūnā,
 uolujarī ḡitta bilsiminā,
 kimtān da tōrūōbūtūn axtiminā,
 tuoxtan da ūōskābitin tājiminina.

Uon orduga toxsus xāra tuolarin sāḡina
 čor čor sūrāḡā tābār
 kām kām xāna orgujar
 buolan barbitin billāḡā,
 kilbāḡir sūsā kārdistānār buolan bardaḡa,

bilā ilik sanā basigar bataidannaḡa,
istā ilik čünküük mājitigār ārilinnāḡa.

"Āt tatai oḡolor!

Körön bāliātān istāxpinaḡ,
tuox xannik bari xanilāx,
kil āmiā ikkilī buolan silḡar,
kötör ün āmiā ikkilī buolan silḡar.
Arai mijigin aḡi soḡotoxtu aibita duo?
Suox!

min kurduk kisi kām xanna
āmiā bār buoluoḡa."

Bu sanā üödüjān üksün
utuḡar üttutan
asir asittan
oloror oloḡuttan
āsarar buolan bardaḡa.
Bir kiāsā uḡadilbatax sūrāḡa uḡadijan
itabatāx xaraḡa itān,
bütün tünü kum da ginimina
kün taxsa iliginā turan,
xara ḡai sistibita buoluoḡa diān,
xara dalaḡin ütunan saxti oxsunan,
küöx kir sistibita buoluoḡa diān,
küöx dalaḡin ütunan köḡü oxsunan baran
kārā taḡasin kātān
üstā üölān kün diākki ünān baran
xonütun ortotugar ünān turar
ār masigar tojon kisili tuttan
bārd kisili maigilanan bardaḡa.

Masin tördügār kālān
 ūstā ūölān sūgūrūjān baran
 bārgāsātīn sāgātān
 kiñisaxtī kātān turān āttāṭā:
 "Ār masim iččitā xotun!
 ān doidum iččitā ābām!
 tujalax bājābin torolupputuṇ bara,
 kuččugui bājābin ulātinnaṛbiṭin bāra,
 ūrūṇ sūrūkpūn ūödūtān
 xara sūrūkpūn xarajan
 kōtōrbūn sūrārbin kūōjān xara
 dalaṇimballiḡin xājan oloruraṇ bāra.

Isit mijigin!
 Sanābin māḡibin aptāx da araḷḡippitīn bilbāppin,
 sūrāxpīn biarbin ojun da dolgupputun bilbāppin.
 Kūn īi āsta:
 utujar ūm ū buolbata,
 oloror oloṇum olox buolbata,
 sūrār bājām sūmāx buolla,
 kūstāx bājām uluk buolla,
 sanīr sanām alḡanna,
 ōidūr ōjūm baranna.
 Kāskilbin kāpsiān kulu!
 oloxpun ijan kulu!
 Abām! tōrōppūt iḡām buol!
 āḡbiṭ aḡīm buol!
 sūgūrūjārbin kōr! ātārbin isit!"

Nir nir ātiḡ āppit,
 dabḡir dabḡir samīr tūspūt,
 kōtōr ūrūṇ bilūtār kōstūbūtār,

Čaŋilŋan čaŋilībībit,
 tial salgina sabābit,
 doidu dolguja tūspūt,
 sir titirī tūspūt,
 örüs ūta ūllūbūt,
 bajaŋal ūta xamnābit,
 Bu kānnittān turar ār mas
 kikinān kikinān sālŋal sālŋan baran
 tōŋürgās buolbut
 tōrdūttān xār kurduk astāx
 xabijaxan kurduk āttāx
 ikki kōgūör simir saŋa āmiidāx
 aŋi xotun āmāxsin kurugar diāri
 taxsan oloron āttāŋā
 "Min bariptin bilān olorobun:
 sanarŋāxxin sanarŋātayin,
 kōrdösūöxxün kōrdöstöŋŋ.
 Isit! Än aŋaŋ Ār-tojon,
 āŋ ijāŋ Kūbāi-xotun.
 Kinnār ūrdük aŋi oŋorutūnan
 ājigin ūsūs xallān ūrdūttān
 tōrötöt tūsārbittārā bu doiduga,
 oŋo tōrötön Ŷon ūöskātān,
 kisi tōrdö buol diān.
 Bu kām källā: ān tutlujumuna attan,
 bar Činxa soguru;
 suoluŋ ārāidāx buoluoŋa;
 tului, ārān: anallāxxin buluon.
 Bīrastii! Ŷolu sorgunu gitta sirīt!"

 Bu alŋisin gitta
 silsin annittan ölböt māŋā ūtun ilan

xabaxxa kutan biārdāḡā
 "xaḡas xonnoḡun annigar bājin,
 ǒlǒr xālar kūḡḡār tusalāx buoluoḡa" diān.
 Bājātā kikinān kikinān ūrdūōn ūrdūōn baran
 urukku tǒlūmān ār mas buolan xāllaḡa.

Ār-soḡotox ḡiātigār tǒnnūmūnā
 xonūtugar sūrān kīrān
 ajaḡḡa mīnār
 araḡas atin ūrdūḡār ālijān tūsān
 ūrūḡ xara sūrūḡūttān xaris xasalāx tutum
 sālāx sāttā biāni arara ūrān
 ḡiḡan ūstū sīl kurulābīt sūōm tastāx
 tostor ǒḡoǒcolox
 sāttā oḡusu talan ḡiātigār aḡaltātāḡa.
 Bu sūōsūlāri ūltū āttiān
 kūōl sāḡa kūōsūḡār busartān
 aimān saimān bīr simircāxxā simān
 atin uḡa kulḡaḡar inḡārān kābistāḡā.
 Ūs ullarīsīk taḡasin afin
 xaḡas kulḡaḡar inḡārān kābistāḡā.
 Atigār surāsinnāx sularī kātārpit,
 oḡulāx kǒntōsū bāibīt,
 tūḡ kǒmūs ūnūnān ūnnābīt,
 nās tūōrd ūtūḡān tāllijātinān tāllijalābīt,
 Xan-taḡara inḡirīnan inḡirdābīt.
 Batasin sādāḡin kātān
 sābin sābilānān ān doidutugar ār masigar
 ūḡān sūktān baran atin
 ūrdūḡār kīrd kurduk ālijān tūsān
 ǒinxa soguru kustuktu kǒttōḡō.

Altaḷi kōsū atillatan
 sāttālī kōsū siāllārā
 sūstū kōsū sūrdān
 kisīni kīriatinan bilān
 sajīni samirīnan bilān
 xallāni gitta xabirīsa turar
 tās xajaḡa källāḡā.
 Atittan tūsūmūnā muos sātīn maltār
 onoḡosun supturuta tardīalān ilan
 'ii otut xonugun kiāptān turan
 kirsittān 'isiktan kābisipit onoḡoso sirḡalāx
 ot taxsīax ḡina xajaḡi ḡōlō kōtōn
 taxsībītīn ustun sūrdān taḡistajaḡa.

Isān isān bilikka tijār
 timir isirik ojurga kālān
 urukku maigitīnan āmiā
 onoḡosunan 'itan taxsan
 iḡi iḡinan sīlī sīlīnan ajannān
 uot tōlōnnōx xān ōrūskā tijān källāḡā.

Bu buomḡa kālān turan araḡas ata āttāḡā:
 "Iccim! ān tūs min ūrdūbūttān,
 min sinnāna tūspūtūm ḡānnā
 xolummun ḡirimmin oḡoron baran
 ūcūḡāidik mīnār: kōtōn kōrūōm."

Sir kitīta Sibiktā buolan
 xallān kitīta bolbukta buolan
 bājā bājālārin gitta xabirīsar īpsīlarīḡar
 kūn uota kūlūbūrāccī tīḡar
 'ii sardaḡata 'iksari ḡar sirigār

ʊs ʊjāni oloron tōrdʊs ʊjātin tōruttʊsbit
 usun ʏollōx kātīt kāsillāx
 Ulu-tojon ʊjuora Xan-taṇara siānā
 Xaraxxan tojon kitta kirjibit ojoxtoṁ
 uon uollāx toṇus kistāx āxsita billibāt
 ʏonnōx kāmā suox sūsulāx
 olonxo doidulāx buolan olordoṇo.

Kārgānin isittān tuoxa da
 xolumuna tapfir ilgin
 Xotūna diān āttāx kīsā
 kūn sardaṇatin kurduk kōrūṇnāx,
 ūrūṇ kōmūs siraidāx,
 kīsīl kōmūs innāx,
 xara kōmūs xāstax,
 sāttā bilas sīsiaxtāx,
 salgīn asīlīktāx,
 sīk utaxtāx.

Taṇas bütāi ātā kōstōr,
 āt bütāi uṇuofa kōstōr,
 uṇuox bütāi sīlītā kōstōr;
 ūrūṇū asābīta ūrūṇūnān kōstōr,
 xaranī asābīta xaranan kōstōr,
 xāmpit sirā xasa buolar,
 sīppit sirā sāl buolar,
 sūrbūt sirā ʏoṇoṇo buolar,
 kōrbūt kisitā kūlūm gīnar,
 tārībīt kisitā toton xālar,
 ūmmut ilitā ʏolu biārār,
 Atiāxtān bārd kāpsiāxtān
 Kārāgāi kīs ʏaxtar buollāṇa.

Xaraxxanî gitta kitta kîrjîbî
 Jiâ iccîta buolbut
 ikkis ijâ kurduk kôstûbût
 ikki xamîas sâfa iraqlîx xaraxtâx
 silin sîrânîn sasafastabit
 tölkölôx tûllâx aqâça suox bittâx
 simâxsîn âmâxsîn bîr sarsîn ârdâ
 tojonun innigâr kâlân kîtarçi körôn
 samtîrxai âtârbâstâx atayîn
 soto kâbisân turan âttâyâ:
 "sûrdâx tûlû tûsûdûm,
 jîkti körûnû kôrdûm;
 aljârxai uçugasâta,
 olorbupput baçça buolla.
 Sârânîn sârbanîn!"

Kûn kîrân, im sûtân,
 sûs jiâ kârgânâ kisi asân siân baran
 âmâxsîn tûlûn tûskûlûn
 tâja kâpsâtâ olordoxtoruna,
 tasîrjâ jiâ arfatittan
 sîlî anîi tîasîn kurduk
 xîbîrfaççi attâx kisi
 siâllârâ kâlân kulâ
 ânîgar balayân buora bitarîjîayâr diâri
 tofus uon bayana dolgujuofar diâri tonsuibut.
 Bari balayannâ bâr jôn kuttammîttarîttan uoluibuttarîttan
 âtâ olorbut tîllarîttan
 xarbîit kurduk ajaxtarîn atan
 xamnâniina olorbut olorbutunan
 turbut turbutunan xâllaxtara.

Sojotox simāxsin āmāxsin
 sīp gīna taxsa sūrān kōrdōyō.
 Tasir^Yja turar ibit
 tirītā suox ūs attaxtāx
 timir xara a^{fin} tuora minān
 toŋ tīt sā^{ya} bājālāx
 Čān algii sa^a bastāx
 sūsūn xaba ortotugar
 oibon sā^{ya} čipčilliibat xaraxtāx
 arbija sā^{ya} ikki ā^{rā} tītāx
 tūsūn xaba ortotugar sojotox labi^{ax}
 kūrjāk sā^{ya} tarba^{ja} suox bīlas ililāx
 sama^{jin} tuorajigar ba^{ja}na sa^{ya}
 sojotox sojox kurduk ataxtāx
 ba^{sittan} atafar diāri
 timir ta^{nastax} timir sālāx
 tās onojostox altan ū^qlāx
 abāsi kisi ikki ardīnan kisi.

Afittan tūsūmūnā simāxsin āmāxsin
 ā^{riličči} kōrōn oloron āttā^{yā}:
 "Min ātim Ūllār-ātiŋ uola
 Būra-doxsun diān.
 Nās tūōrd ūtūgān doidulāxpin,
 xara xa^{ria} sirdāxpin,
 kīsīl Čox jiālāxpin,
 uotta^{far} itī sa^{jinnā}xpin,
 kītarp^{pīt} tās a^{sili}ktāxpin,
 uot tōlōnō utaxtāxpin,
 ōlbōt tinnaxpin,
 ubaibat āttāxpin,
 illītā atafar suox sītī

muostāx usuktāx kuturuktāx
 bayarbit ālbāx timir jonnoxpun.
 Idām buollayina, olūrū üördütābin,
 aljarxaji ālbātābin, Soru tārijābin.
 Xaraxxan ilgīn kisigar jialānā källim.
 Ol tās tumul ürdügār togus xonuom.
 tillařin kütüöm.
 At, biārbāt buollaxtarina,
 küspünān iliam.
 Jialārittān jialānitiām,
 uottarittan oydolutuom.
 sirdāřin xara xaria gīniam,
 süösülāřin ubatiam,
 ial ustun itiam. "

Bu tilin gitta sūs bilaska turar
 tās xaja tumulga uodannatan xallařa.
 Simāxsin āmāxsin kuttammūt uoruttan,
 tila tüösügār tūsān,
 xarařa kātāřar ārgillān,
 atařin onnuřar ililāřinān
 xāman jiatigār sūrān kīrān
 sartas gīna uřan
 oxtan tīnīn bilāsa sittara.

Us küös biřfinin turxarı
 otut iayas būstāx unu ürdügār
 sukkujan tilinnārān tīlin istān baran
 Xaraxxan kargānnin itir
 ütütün itān soņur ütütün soņuon
 xaris xālan süöm tönnön olordoxtoro.

Ārāidāx-buruidāx Ār-soyotox
 tofus uon tutūru
 āxsita suox ārāji basijan
 Xaraxxan doidotuga kālān
 kiāñ tiatīn kāsārūn isān
 ulān ubasa sañjixtāx fisa
 ātārbāstāx battaḡa
 bārgāsālāx tatār
 tiḡi taḡnari mīnān
 kuturugunan tāsīnnān isār
 tulajax oḡonu ḡitta kōrsō tūstāḡā.
 Bu oḡo bilā ilik kistin
 bārd māḡitittan kōrō
 ilik kisitin utūō sigilittātān
 sōxpūt uoluibut bisitīn ullarīnan
 Xaraxxan oloḡun bājin utūōtūn
 kilbiānnāx kīsin bārdin abāsi kāmnnāx
 Būra-doxsun sūtrūn suorunḡutun
 sāmmitin kāpsiān baran
 tās tumulga sirdiān aḡallaḡa.

Uḡugasān isān Būra-doxsun ottūktān sitan
 uonnū biāstī biāni aḡisḡi
 toḡustu oḡusu uruidan
 ila ila kuturuktarittan
 tuta tuta aḡaḡar
 uga uga māḡiārā
 sitarīn kōrdōxtōrō.
 Tijān kālāllārin ḡitta
 Būra-doxsun tura ākkiriān
 suodax ḡina tūsān āttāḡā:
 "kōrbōtōx kōrūpnāx kisim kōsūnnāḡā,
 tustan olōrsōn kōrūōx baḡalāx buolajajin."

Bir tili ātimnā

ikkiān sālaran supturuta
tardan ilan itialastaxtara.

Xaja xajalara

birdā da tapsimīna oxtorun onoxostorun barān kābispiṭṭār,
timir Čokoččulara tūruta ālājān xālbittar,

usun ūṇūlārā bulguruta baran xālbittar.

Baṭijalara ālājārin kāmṇārigār

Būra-doxsun xasīṭi tūsān baran

xantas gimmit Ār-soyotoṇu

kīptii kittar

xanās xonnoṇun anninan

āt sūrāxxā astaṇa.

Xonnoṇun annīṇar bājimmīt ōlbōt

māṇā ūta kutullubut

xabaṇa tāstibitittān bāsīgar sūrān kīrān

kōrūōx bātārāṇi ōttūgār osoron

Ār-soyotoṇu urukkutunnaṇar

uon oččo kūsurttāṇā.

Bārgiābit kūsūn bāliātāt

Ār-soyotox ūōgūlū tūsān baran

Būra-doxsun sinigās biligār tūsān

siri sāttā bīlas ān doidu dolguja

tūsūōṇar diāri bīraxtaṇa.

Bu kānnittān baṣin bisā ūktūōn baran

īstal bisāṇinan isin tālā tardan

sūrāxtāx biarin xostu tardan

kīra ḡina kīrbastan

kūṇṇā īiga īsīaxtan kābistāṇā.

Arai sūrāṇin usuga xālan

xara suorunan kubulunan

"xara xargis buolarbin kabisian suofa" diän baran
siri suptu tusan xallaſa.

Munustubut Xaraxxan

Yono üör süösü büstāx

ūnu isān xalbigalāxtarin tarttaran

titirāsā turalların kurduk turan

ifistarin tasija tusan baran

ālijān kālān kulusun yottu otton

ölörbüt Būra-doxsunu ubatan külün

sir doidu ustun isan kabisāxtārā.

Xaraxxan tojon sāttā uon kisiāxā

siāttārān kālān

Ar-soſotoſu Jiātigār aſalan

ās tāllāx ustun

xāmtaran ūs tiriāgār olordon

kīs tiritāgār ututan.

māni ütūötünān mānilān

kündū ütūötünān kündülān

ilgin Kišin ojox biārān

sūs kisinin Yonnōn Jiātigār tönördöſö.

Xaraxxan kuttamita uoluibuta

atārar aidāna asarin gitta süösütün āſan körbütā,

ūs gimmit bīrā Bura-doxsunan siānān kabisillibit ibit buollaſa.

Ar-soſotox doidutuſar tōnnōn kālān

ürün xara sürügā ikki xat ālbān kötör sürār

kila ikkim oĉĉo turarin bullaſa.

Kitta aſalbit Jonuſar Jiā uot tārijān baran

ofo üöskätän törötön
Saxa tördö buolan
anī anīaxa diāri asan siān oloror üsü.
Arai Būra-doxsun surāfin usuga
suor buolan āppitinān
Är-sofotox ujuora jono
ürüñ xara sürügä kötör sürär
kīla xāja jāñnān
kām kām kijigīran biātär
mutukka ijanan ardīna maska atīllan
anīaxa diāri ölör xuolulāx buollaxtara.

BURJATEN

LIEDER

Lob eines Rosses

(Šaraksinova, S. 158)

Durben xursa turuunhaan
Duen tooho tataasa[✓]
Durmeger xursa ŝehenheen[✓]
Dule tatan jereeŝe,[✓]
Xuregŝe[✓] guunej unagan
Xundelen ene bajgaasa,[✓]
Xuŝe[✓] xuder xabirgaar[✓]
Xuleg erdeni ene geesel![✓]

Gesang beim Austreiben der jungen Schäfchen

(Šaraksinova, S. 159)

Xadin sahan xajlanal daa,
Xaxinan hajram urdanal daa,
Xajlgana ŝubuun jerebel daa,
Xabaraj xara hal'xinda
Xazuudaŝni[✓]
Junŝi[✓] xebtexeb daa!
Teege, teege, teege, teege!

Jägerlied

(Saraksinova, S. 160)

Xuhan dooguur gujdeltej
Xurдан xultej inzagan
Xotolzon bajsara xarbaxa
Manaj axajn Mergende.

Narhan dooguur gujdeltej
Nar'xan xultej inzagan
Nasis bajsara xarbaxa
Manaj axajn erdeni.

Chorsänge der Jugend

(Saraksinova, S. 162)

Altanaj sarada zuuel
Ajagtaj zaluudaa zugaal el
Müngenee muxeroonde zuuel
Mondogor zaluudaa zugaal el

Altanaj sara menxijme
Ajagtag zaluu xudalsijme
Müngenej müxeroon monxijme
Mondogor zaluu xudalsijma.

2.

Narhan sooguur jabaxadam,
Nazaraj dajda hanuulna
Nahan zaluu jabaxada,
Naadan zugaa hanuulna

Xuhan soguur jabaxadam
Xabaraj dajda hanuulna
Xolsor zaluu jabaxada
Xatar naadan hanuulna.

3.

Sunduk jurgee neegit daa,
Segeen torgoo gargit daa,
Seeze jüügee neegit daa,
Sesen zugaa gargit daa.

Xobto jüügee neegit daa,
Xüxe torgoo gargit daa,
Süde amaa neegit daa,
Xüxüü zugaa gargit daa.

4.

✓
Sandaganaj xojnohoo
✓
Samdaad jabaad mürselee
✓
Sanaahataj xulooroo
Gesxen duulan xataraje.
Toxomoj seneen gazaraa
Toluur bolsor xataraje
Tolgoj deersi saazajaa
Xantir jantir xataraje.
Namtar dubuun gazari
Narin seseg zosjoono
Ajagtaj hajxan saastaje
Altan matzaan zosjoono.
Erit naasaa xatarit...

Begrüssung der Gäste

(Šaraksinova, S. 165)

Orježo garahan naramnajl
Xadin šuluu xalaanal daa,
Ušarža jerehen uraguudnaj
Manaj zürxe xalaanal daa.
Mandaža garahan naramnajl
Xadin šuluu xalaandal daa.
Bajarlaža jerehen uraguudnaj
Manaj zürxe xalanaal daa.
Xügleşe jerehen morietnaj
Xojto xajaada ugtanalbi
Xüxişe jerehen bejeitnaj
Xonin toolejgooroo ugtanalbi.
Unaža jerehen morietnaj
Uulin nogoogor ugtanalbi
Ušarža jerehen bejeitnaj
Unda duxarjaagaaraa ugtanalbi
Under haxan dajdietnaj
Ugi seseg zojoon bajna xajaal.
Olon baabajn xojmorişe
Aşa guşa jeren zojoon bajna xajaal.

Rätsel

(Šaraksinova, S. 166)

Xuxaran bejeer urgaxa
Ali tajgajn modon hem,

Xoron bejeer udexe
Ali xaanaj albatan hem?
Umtiren bejeer udexe
Ali tajgajn modon hem
Utelen bejeer udexe
Ali xaanaj albatan hem?

Hochzeitslieder

(Saraks[✓]inova, S. 168-172)

Klagelied der Braut:

Ajataj zaluu bejemni
Andaldaanaj be[✓]se le,
Xaanaj xuullin xatuus[✓]je haa
Xajrlit namajgaa, abamni,
Uxin zaluu bejemni
Ugesoonej be[✓]se le,
Erlig xuuliin xatuus[✓]je haa
Erxeluulit namajgaa, e[✓]zimin,

Lied der Brauteltern:

Xajban xajban xaraaraa
xajbalzuulan jabaaraj
Xarii zondo o[✓]soxodoo
Xarjuugujxen huugaaraj
Uxerejngoo erexede
Xunegoo barjaad garaaraj
Uingoo nuxedoo erexede
Ugejee delgen huugaaraj.

Abschiedslied der Braut:

Engiin, engiin temeegee
Emeclelexe[✓] mordolojb.
Ezi[✓] aba xojoro
Ujluulxa[✓]za mordolojb.
Atan, atan, temeegee
A[✓]saalxa[✓]za mordolojb,
Aba, ezi[✓] xojoroo
Ujluulxa[✓]za mordolojb.

Die Brauteltern begrüßen die Brautführer:

Bul[✓]zurnuur[✓] subuuni xubuud
Butajn nogoondo hüsine,
Burjaad baabajn xubuud
Bajartaj xünde hüsine!
Xarsara[✓] subun bolhol
Xadajaa nogoond inag,
Xadamiin hajxan xubuun
Zaluu[✓] saastajdaa inag!
Ereen exe noxojmnaj
Erehen xudadaa xusaxabee
Ere xurehen bejenaj
Erü galzau bolxabee!
Xara morin unagamnaj
Xatar[✓]sa exeheen gujxabee
Xara munxag xubuumnaj
Xadam exeen gujbee!

Gesang des Brautführers:

Bürehi üdetej homojoo
Behedee[✓] hürlezi ereelbi.
Büxe exe zajaanditnaj
Murg[✓]en surgan ereelbi!

Xabtargaal[✓]zan üdtee homojoo
Tasa[✓]aandaa hür[✓]zi ereelbi,
Talaan exe zajaanditnaj
Murg[✓]en surgan ereelbi!
Xarsaga üdetej homojoo
Xazu[✓]udaa huruulan ereelbi
Xada exe zajaandatnaj
Murg[✓]en surgan ereelbi!

Antwort der Brauteltern:

Bürgen üdetej homee[✓]šni
buduun teenje ugtaz[✓]a abna,
Boo[✓]zo erehen beje[✓]šni
Sagaagaar bar[✓]za ugtanaldi!
Xabtargaal[✓]zan üdtee homee[✓]šni
Xabtagar teenje ugtaza abna
Zugaal[✓]za erehen beje[✓]šni
Arsjaaraa bar[✓]za ugtanaldi!
Xarsaga üdetej hoe[✓]ešni
Xanaj[✓]n teenje ugtaz[✓]a abna,
Xanil[✓]za erehen beje[✓]šni
Xabaaraa bodo[✓]zo ugtanaldi!

Gesang des Brautführers an die Eltern des Bräutigam

Xara torgon palaaha
hasjaatanditnaj xeder[✓]zi ereelbi
Xaramtaj jabahan ürejee
Zajaanditnaj mür[✓]üülieldi!
Ulaan torgon palaahaa
Usaatanditnaj xeder[✓]zi ereelbi
Uugan jabahan urejee
Zajaanditnaj mür[✓]güülneldi!

Gesang der Eltern des Bräutigams:

Mansitajaa xebtexedin
Manila[✓]za urgoo xalta,
Mandagar bol[✓]zo jabaxadin
Xariin bolgozo[✓] osjoo xalta.
Oobejtejee xebtexedin
Onsole[✓]ze urgoo xalta
Under bol[✓]zo jabxadin
Ondoo bolgozo[✓] osjoo xalta!

Belehrung der jungen Frau:

Najman bagajn exe bolooree[✓],
Najaan adahanaj e[✓]zen bolooree[✓]!
Jühen xubuuni exe bolooree[✓],
Eren adahani e[✓]zen bolooree[✓]!

Xunzelo[✓]oor duure xubuutee bolooree,
Xureegeer duure uxertee bolooree!

Gurguldajn duugaar bolooree,
Xaraasgajn duugaar untaaraj[✓]s!

Under tenjerte orjoo ba xaruun,
Delxeen dajdaa dalajaa ba xaruul,
Gali exe e[✓]zende[✓] sarajgaa ba xaruul,
Xajsajaa "kan" ge[✓]ze ba xaja,
Xadmaa urdaa jard ge[✓]ze bu duugara!

Heimweh der jungen Frau

(Šarakšinova, S. 176)

Undehen[✓] ündehen taksadam
Urme xeze[✓] bajnal daa

Ujedee jabahan nuxedni
Xulee[✓]ze jada[✓]za bajnal daa.

Xub[✓]zergenejee hanaxadaa
Xulhemni exe garana
Xu[✓]ur[✓]se nuxedoo hanaxadaa
Ujamni exe xudelne

Ulaaganajaa hanaxadaa
Undaham saanahaan xurene
Ura[✓]j[✓]si nuxedoo hanaxadam
Ujamni saanahaan xudelne.

Erinnerung

([✓]Saraks[✓]inova, S. 177)

Malgaj[✓]n seneen uulemnaj
Manan bolood taraa,
Ujeleed jabahan ujetemnaj
Ubges bolood taraa.

Liebeslied

([✓]Saraks[✓]inova, S. 179)

Xadin saanhaa naran gara[✓]za
Xabtagaj delxeje gereltuulne.
Xanilhan gansa[✓]haam be[✓]set ere[✓]ze
Xaraxan zurxiem gereltuulne.

Üülenej saanahaa naran gara^{va}za
Ürgen delxeje gereltuulne
Üelhen gansahaam be^{ve}seg ere^{ve}ze
Ulaan zurxiem gereltuulne.

Lied des Sildej Sengi
(Sarak^{va}sinova, S. 189)

Xüxe nomin haadagni
Xübsin^{va} semeg^{va} bolobo,
Hüjxer baaxan Seldee Zanja
Xünej gazarta xo^{va}soorbo.

Xojor xara njüdemni
Xarahan zandaa xe^{va}btexel
Xori burjat njutagaa
Xorihan^{va} sengi hanaxab.

Im Dienste des Zars
(Sarak^{va}sinova, S. 193)

Xazaar nogto xojorhoo
Xazara boloo morimni
Xaan e^{va}zenej albanhaa
Xasar^{va} boloo bejemni.

Emeel toxom xojorhoo
Emnig boloo morimni,

E[✓]zen xaanaj albanhaa
Erjuu boloo bejemni...

Düröö dürööb[✓]se xojorhoo
Düüleger boloo morimni
Dürben zelej albanhaa
Dü[✓]zer boloo bejemni.

SIPPENGESÄNGE

Hori-burjaten:

(Baldaev, Izbrannoe, S. 80)

Xon[✓] subuun garbalitaj,
Xühan modon sergetej,
Xorjoodoj nojon baabajmnaj,
Xondoli xatan iibiimnaj.
Xobol müngen xus[✓]uutan,
Xotogoj müngen dalitan,
Sagaan müngen xus[✓]uutan,
Samsaal müngen dalitan.
Ganganama duutan,
Galbalz[✓]ama dalitan,
Xonxinomo duutan,
Xotolz[✓]omo dalitan...

Hongodor

(Baldaev, S. 81)

Erexe xon[√] subuun ebernaj
Xarixa xon[√] subuun xanimnaj.
Xorin jühen Xongoodor
Gurban zuun[√] so[√]oolog.
Sagaan[√] subuun erexelen'
Salimtaj bajxin tülöð,
Xuxesgejn erexelen' Xürengetej bajxin tülöð...

Olzon

(Gesungen von Damba Nikolaev, 67, Dorf Xandala;
Baldaev, S. 131)

Unahan exe dajdamnaj
Üd' xelhen tiirgemnaj -
Xu[√]zar hajta Xudajn gol.
Xu[√]san dajdamnaj.
Tajn bajhab tajlgamnaj.
Taxi[√]za bajhan mürgelnaj.
Xa[√]saaje exe e[√]zen
Xan do[√]sxon nojon.
Zülxen e[√]zen
Üxeri xübüün
A[√]zaraj Büxe
Almaj türgen.
Nüxer[√]zehen nüxer[√]sin.
Xani[√]sahan xani[√]sn -

Unegen xübüün
 Xaracaj mergen.
 Nüüze jerehen dajdamnaj -
 Xudarin sagaan xeer,
 Xudarin ezen, Xuhan sagaan nojon,
 Xulahan sagaan xatan.
 Fofanojn ezen, Xan Zarligsa nojon,
 Xanilhan xanitnaj,
 Nüxerzehen nüxertnaj
 Ivan Timofeevic, Sodojn mangad;
 Posolskoj ezen
 Posol exe nojon.
 Sool exe xatan...

Segen

(Gesungen von S. N. Bajnov, 64, Bolsoj Duulan, in 1955;
 Baldaev, S. 137)

Agnahan dajdamnaj -
 Altaj exe gur'ba,
 Xüüzehen gazarnaj -
 Xüxejn xorin gur'ba,
 Zülgeze jerehen dajdamnaj -
 Zülxejn ürgen gol.
 Udxalama udxamnaj,
 Unsalama tüüxemnej -
 Xašaaje ezen, Xan došxon nojon
 Üneen Garamajn ezen -
 Gedereg exe nojon,

Gudagar exe xatan.
Xodor[√]zi erehen dajdamnaj -
Xudariin sagaan xeer,
Xudadariin e[√]zen, Xuhan sagaan nojon,
Xulahan sagaan xatan.
Posolskin e[√]zen, posool exe nojon,
Sool exe xatan,
Under Posolsko namnalga,
Ürgen dalajn xeljeen...

Chajtal

(Gesungen von Mihail Adunov, 66, Dorf Kudara in 1966:
Baldaev, S. 139)

Aljaadahan dajdamnaj -
Altajn arban gur' ba,
Xülbööhren dajdamnaj -
Xüxejn xorin gur' ba.
Udxalama udxamnaj
Ungilama garbalimnaj
Üneen Garanajn e[√]zen,
Oroj deeree bolbol
Gansa sagaan njüdetej
Oos[√]i dundaa bolbol
Gansa sagaan šüdetej,
Sel deere buuhan Segeen,
Xajr deere buuhan Xajtal,
Xajr deere buuxadaa,
Xatu turuu turuulhan.

Uhan deere buuxadaa,
 Ujan turuu turuulhan
 Eren sarga moriton,
 Jühen xuuli xešeten,
 Altaj Xangajn jodoogoor
 Amitaza garalajt,
 Xüxej Xangajn arsaar
 Xüngedxeze erelejt,
 Üneen sara nuurta
 Ugaalgajaa xeze garalajt.
 Sadantin sagaan nuurta
 Arsaalza osolojt,
 Urjaanxa exe udxajaa
 Abaza erelejt,
 Sengil - sebee dajdajaa
 Sengelgeze garalajt,
 Zülxe deere buuxadaa,
 Züün ergiin daralajt.

OPFERLIEDER

Opfergesang zur Vermehrung des Viehes

(Baldaev, S. 188)

Seeg!

Eren jühen xad,
 Axalagsan bolbol
 Xan Sarga nojon,
 Sabarta xadin ezen,

Dolgilmo Xumuguj xadin
 Ezin[√] barin durdanam,
 Buumal sagaan burxan,
 huumal sagaan xatan,
 Sagaan torgon degelten,
 Sagaan sanxir moriton,
 Buxajr[√] sara nomoton,
 Angir[√] sara homoton,
 Xulgajsanaa[√] xorigtuun,
 Sonohoo[√] xalxalgtuun!
 Uta hüülte[√] sonojoo
 Xursa[√] südejn moxoogtuun!
 Uta buguuli[√] seree[√]senej
 Buguuliin axigtuun,
 Aduu malimnaj olon bolgogtuun,
 Uta nahataj, udaan jargaltaj bo'gogtuun!
 Urdamnaj xaraan bologtun,
 Xojnormnaj baraan bologtun!
 Sanxir morinoj[√] ezen,
 Sagaan torgon degeltej
 Xumuguj xadajn[√] ezen,
 Mergen baatar,
 Buumal sagaan nojon,
 Huumal sagaan xatan!
 seeg!

Anrufung der Gewittergötter

(Baldaev, S. 210-211)

Baruul[√]za durdanam,
Tabin taban tengeri,
Züüle[√]ze durdanam
Dü[√]sen dürben tengeri!
Sagaan buudalaj tengeri,
Tad geme duutan,
Tagsin[√] seneen[√] münderten,
Tajga buri buudaltan;
Tus geme duutan,
Teb[√]sin[√] seneen[√] münderten
Tala gazar buudaltan!
Buumal saagan burxaduud,
huumal exe xatanuud!
Tengeriin homojn e[√]zen,
Under tengerin xurjie
Xadalga[√]za bajga[√]aša,
Xüxedej mergen baabaj,
Xültej xatan iibii!
Mandaa xajraa xürge[√]ze,
Tarjaa nogooemnaj urguulagtuun!
Manaa xübüüdeeremnaj xajrlatguun,
Xurajaa oruulagtuun!
Under tengerimnaj,
Xurajaa ügegtüün,
Ürgen delxejmnej todon aba!
Xara halxi saasan[√] bolgogtun,
Xura manaa naasan[√] tuugtuun!

Tarjaa nogoojemnaj
Aadar xura münderrhöö xalxalagtuun,
Under burxadta mürgenemdi,
Targan xatanuudta doxinobdi!
Seeg!

Anrufung der Schmiedegötter

(Baldaev, S. 193-195)

Baruul[√]za durdanam
Tabin taban tengeri,
Axalag[√]sa tengeriin
Esege Malan tengeri,
Sagaan tolgoj hamganiin
Exe Juran tengeri,
Ertin ertenden
Enxe sagan bajxadan,
Ürgen delxejn zonoj erilteer
Bož[√]intojn juhen darxije
Eelig-Mojlig egeš[√]eten
Ülgen delxejde buulgalajt!
Bož[√]intojn juhen xübüün
Darxan tonog tuuxajaa
Aradaa ügel[√]ze,
Zebseg zederee
Gartaa bariz[√]a,
Mundargajn ermeg deere buulajt,
Xamar Dabaaje ezele[√]lejt,
Düse xuš[√]uugaar düse xe[√]lejt,

Darxanaj exe abargajn e[✓]zen
 Abarga sagaan nojon,
 Darxanaj xürxejn e[✓]zen
 Xöör sagaan nojon,
 Darxanaj baltajn e[✓]zen
 Ba[✓]zar sagaan nojon,
 Darxanaj üremej e[✓]zen
 Som sagaan nojon,
 Darxanaj xihajn e[✓]zen
 Xilman sagaan nojon,
 Darxanaj baltajn e[✓]zen.
[✓]Sa[✓]ga sagaan nojon,
 Darxanaj o[✓]sonoj e[✓]zen
 Xirab[✓]sa sagaan nojon,
 Darxanaj dü[✓]sin e[✓]zen
 Dülete sagaan nojon,
 Tüxeröön[✓] sarajtaj ege[✓]setnej,
 Hajxan Eelig-Mojlig!
 Altan gadahan me[✓]seer
 Morindoo serge xelejt,
 Morinoj baahaar tüürge xelejt,
 Arjuun sagaan nuuraar heljee xelejt,
 Xamar Dabaanaj ünder xu[✓]suugaar Bar' sa xelejt!
 Darxal[✓]za gargahan tümeretnaj xajadahan
 Ünder xadataj aldi bololoj,
 Darxalka exe xürxetnaj
 Malaj bel[✓]seeritej aldi bololoj
 Tengerihee buuhan
[✓]Suluun dü[✓]setej belejt,
 Taanar buladaar xegdehen
 Baltaaraa darxaldag belejt,

Sagaan münge xajluul[✓]za.
[✓]Sara alta esxedeg belejt,
 Xara tümer xajluul[✓]za,
 Xüxe tümer busalg[✓]za,
 Boro tümer xajluul[✓]za,
 Bulxan togoo [✓]sudxag[✓]sa belejt,
 Xara tümer xajluul[✓]za,
 Eldebin tonog - tuuxa xeg[✓]se belejt!
[✓]Bozintojn juhen xübüün,
[✓]Dürsehen darxa[✓]suul!
 Juhen sagaan argamaguud unataj belej,
 Baruun gartaa barihantnaj
 Aguujexe mürgelej abarga belej,
 Züün gartaa barihantnaj
 exe balta belej,
 Ulaan exe [✓]o[✓]son
 Tanaa tojron garadag belej,
 Argamagajtnaj xülehöön
 Gal xiidee belej,
 Uraj xojguurntaj!
 Hüülee [✓]serehen [✓]sonojoo
[✓]Südien moxoj bolgogtuun,
 Uta buguuli [✓]serehen xulgaj[✓]sanaa
 Buguuliin ogtor bolgogtuun!
 Xartas[✓]ani, bortos[✓]oni üldeltüün,
 Hajn, hajxan juni[✓]je nasaan bolgogtuun!
 Urdamnaj xaraan bologtuun,
 Xojnomnaj baraan bologtuun!
 Noxojo bu xusuulagtuun,
 Xartas[✓]anaj muuxaj jumin xorigtuun,
[✓]Bozintojn juhen xübüün!

Zoloo bajaa ügegtüün,
Aduutaj bayan bolgogtuun,
Asataj[✓] üner üröögütüün!
Aduuemnaja olon bolgogtuun,
Malimnaj xünirbej bolgogtuun,
Edjeenej arxiije ürgenebdi,
Tengeriin munder büteer,
Mürge[✓]n surgan barinabdi
Edjeenej arxi - em dom!
Mürgenemnaja duulagtuun,
Ereheemnej ügegtüün,
Tengerijee ünderhöön
Zol bajaa ügegtüün,
Gazaraa ürgenhejn
Zol bajar ügegtüün!
Asataj[✓] üner bolgogtuun,
Aduutaj baje üröögütüün!
Garahan gargabalimnaj,
Türeheⁿ türelnaj,
Ündejme übgednaj,
Xandajma hamgadnaj,
Xeleebejemnaj xelegtüün,
Hanaabejemnaj hanagtuun,
Ojlgooⁿbejemnaj ojlgogtuun!
Seeg!

KAMNIGANEN

Lieder

(Kóhalmis Aufzeichnungen in Dadal-Sum)

1.

Dsajin nava mineju
Baidan nava mineju
Dsajin dsajā dsajada
Dsajāni mini nitogda.

2.

Xatarixdam xojir dālte
Xadsar darumar mori jumda
Xan' lad jauxodam ildamxan
Xarue dsamar nūxūr jumda

Ǟorolxdam dsoxidxan
Ǟilofa darumār mori jumda
Dsugalkadom dsoxidxan
Dsorig dsamar nūxūr jumda

Unad jawxodam ildamxan
Unafan Ǟiro mori jumda
Učirad jawxodom ildamxan
Uxan dsamar nūxūr jumda.

3.

Ǟilin aguwanda čučara ugue
Ǟibšin barguen unafa jum-a

Čini xêlêndê čučara ugue
čejin alag dsurexandê

Xata aguwanda čučara ugue
Xalxa numurgen unaya jum-a
Xamagin xêlêndê xariuda ugue
Xara alag dsurixenda

Ula aguwanda čučara ugue
urtu numurgeng unaya jum-a
ulusê xêlêndê xariuda ugue
ulan alag dsurixenda.

4.

Xarginda mori min
Xamnigan kunê nuxuri min
Coxor gênde mori min
Congol kunê-da nuxuri min
Borol gêndā mori min
Bured gênedā nuxuri min.

5.

Toxoite baljēsa ganzara bi
Toši min guwiji tosāled
Xabtagai baljēsa ganzara bi
Are guwiji tosāled.

6.

Hochzeitslied

Talāin čimug tarwaga
Tanarin čimug tanar širū
Burī, burī, burī.

Barun ulēn urēd
Barin čine šilūs
Burī, burī, burī.

Xoit ulēn urēd
Xoninē čine šilūs
Burī, burī, burī.

Dsun ulēn urēd
Dsuri čine šilūs
Burī, burī, burī.

Urt ulēn urēd
Buguen čine šilūs
Burī, burī, burī.

7.

Kodun nūrē xoimort
Kolusun jund nāgawē
Kowi dsurukunen ajart
Orman jund kogora bāj?

8.

Naranā garxain ordaxantā
Nabčitē dēlêkêin budênkē

Nalānké nūxūrê xoloxondō
Nasunda doton budêlkē.

Unasan morini xatarin
Orotkal usunê dolgeisig
Učirsan nūkūrem sêdkilin
Ordosunin dsudêšig.

9.

Šilide orgasun cêcêgni
Šilwin narintê gankon
Čitidin martasan axainar
šilte xaraduni gankon.

10.

Daganê ulanê bāisaweter
Dalain bora xodor jagum-nê da
Damei nūxūrê baisaweter
Dakin nögerne jagum-nê da.

11.

Adunda baidagtê adilxan
Artag ĵoro xan bāixan
Awunda bāidagtê adili
Aidar ĵargal xan bāixan
Ījildê bāidagtê adilixan
Ēmneg ĵoro xan bāixan
Ījide bāidagte adilxan
İldin ĵargal xan bāixan

12.

Ūlên orê karaxêdêm
Ūnêr mana tatad bāin
Ūcirsan nuxurê sanaxêdêm
Ulan dsurukê ojdad bāin.

13.

Borul morinê katarne
Boddatê teneêrê tosunşig
Bêjêntê ijin dsarlinnê
Burkanê dsarligte adalixan

Saral morine katarne
Salkinê tostê adalixan
Saixan ijin dsakisan ugen
Sansaran kurdunte adalixan.

14.

Ūle burgūd koirşin
Êrgidêg amitan bāidag ugue
Êkê êcigê kojirsin
ênêrkū amitan baidag gue.

EWENKEN
(TUNGUSEN)

LIEDER

Wiegenlied

(Aufzeichnung von G. Huth: Materialy, S. 238)

A-bā, a-bā!
nuṇan hūjun huikutkan
tiniwa baldusa^vn.
Nuṇan étan soṇoro,
nuṇan bāldimakta!

Das verwaiste Mädchen

(Aufz. von G. Huth: Materialy, S. 240)

Ikadewat, ikadewat! arakōdēp!
upkatkāndewi soṇodoṇnom
é[^]ntilwā é[^]mtilduwi haṇadeṇnām,
iṇnamuktaw oktirrān
āhila indawida aṇnam ajāwdire!
nēṇnikārdewi soṇodoṇnom.
ēṇnam adēm dulaš^vki!
amāka, ṇēṇ[^]pkēl ajamalā awunkīla!
tikin āhila āmukun
aṇadakān ōdan!
hukutēmnun ajewūkinēn,
bikti bototedēm ankārwal dulaš^vki!
āhila ahim sāre badajēwi!

Besingung eines Weibes

(Castrén, Grundzüge S. 138)

Derbokōnin tumulkulmo turungātiw,
sākānin ančandun damarengātiw,
xalkaptunnin damarengātiw,
nulinnin namaručingātiw.
ukundūnin sobdōtunnun kumulčingātiw,
handrinnin ōkānam dahičičingātiw.

Drei Mädchen

(Titov's Aufzeichnung von J. Ajeulev:

Materialy, S. 190, Nr. 24)

Ilan asāl	"Minē gakal!"
gūniṇnārā:	sērulaktaj,
"Minē gakal"	hukačānaj,
gūniṇnārē.	ēwan tarā
"iliwatin	ēktanjāndi?
gaǰalǰiṇāw".	Gūnjārkes-ka
Ilan-jarǰi	černajmašnār
senacārǰi	krilčedun:
manalǰitan	"Minē gakal!"
inmekiwēna,	Ilan binēl
ārpukilǰitin	teetčārkāt
usiwǰana,	gūnjares-ka,
seseǰitin	gūnjares-ka:
tiǰeptūnma.	"Ambarlāwun
Sergecanaj,	ajānawāt,
nenakinaj,	amī, amī
okin gūcen:	dawuduči.

Spöttlied

(Titov's Aufzeichnung von N. Bukidaev:

Materialy, S. 192, Nr. 28)

✓
Caja Cunum

daʃandutin

kaṇaldāwē

lokodōwōt.

Bejeṇselbi

gūkitjetin

eri - tāri

kaṇaldājan.

Kālukitin

unājitin.

Hégellagin!

Hégügelān!

Traum

(Titov's Aufzeichnung von N. Bukidaev:

Materialy, S. 192, Nr. 30)

Tolkindo tolkitičitcaw -

hunātnun ārāwi.

Ulgūjimēmēnke,

huluḡinmamanka,

jekinke, jekinke,

bēlikētkēninke,

sine-sinemēme

ēkun bijāsindē?

īlē edū bijēsindē?

Scherzliedchen

1.

(Titov's Aufzeichnung von O. Aeulova:

Materialy, S. 198, Nr. 41)

Mindü[~] acim[^] enine[^]-wel[^],

mindü[~] acin[~] amine[^]-wel[^],

neküne[^]-wel[^] acin[~],

akine[^]-wel[~] acin[~],

amākaje[^]-wel[~] acin[~],

aṇākaje[^]-wel[~] acin[~],

ninakcanmi mukalcan!

2.

(Titov's Aufzeichnung von S. Kovalev: Materialy,

S. 199, Nr 46)

Lamu - lardi,

Yap^Ykajalin

multakacan[~]

girkujan^Yaran.

Ijemetje[^] acin[~],

in[^]ektemetin[^] kiculgara!

Abzählreime

(Titov's Aufzeichnungen: Materialy,

S. 200, Nr. 47, 48)

1.

ümüldewē[^] üm[^]jēm[^],

jüldewē[~] jürüm[~],

2.

ümükēn[^] - üm[^]ṇēti[^],

jür[~] - jüküsel[^],

ilaldawē ilāčim
 dildewē dikēncēm,
 tunaldewē tuksam,
 nūfildewē nūrkcuncam,
 nadaldawē nađicim,
 japkuldawē japkaram,
 jēfildewē jokotim,
 jaldewē jaricim

ilan - i^felikte,
 di^fin - dikšine,
 tunna - tukala,
 nū^fun - nūrkuje,
 nadan - nakita
 japkun - jaltuna,
 jē^fin - jokōcān,
 jān - jagdakan.

Neckmārchēn

(Voskobochnikov, S. 159, nr. 31)

Kundukar kurumimilcetin,
 Igen igimnitin bičēn
 Uluki ulurumitin bičēn.
 Tuksaki tuksaldakin, delēki deluvčēn,
 Delēkī deluvdēkin, soloŋo soltočon.
 Soloŋo soltorokin, dantaki dajačan.
 Dantaki dajarakin, sulaki salčan,
 Sulaki saldakin, turakī turgačan.
 Turaki turgarakin, kukī kunilčēn.
 Kuki kunildēkin, bējun bėjusčēn, bējun ŋēnēdečēn.
 ŋēnēderēkin, čuška čunilčēn. Taravē vačan.
 Ugačan dulavi.
 Igen igilčēn.
 Igdekin, nondo nonosčon.
 Nondo nonorokīn, kirikte kirēsēlčēn.
 Kirēktē kirēsēldēkin, isēlē isēlčēn.
 Isēlē isēldēkin, burbuki aildan.
 Isēlē ajalčan. Ajaldakin, ukur ukulčēn torgat.

Tanzlied

(Voskobochnikov, S. 276, Nr. 7)

Ėvenkitkĕr, umunupkĕt, dĕgiel, dĕgiel
Dalavsajal, ĕvilĕgĕt! Osorojkon, osoroj.
Sĕvĕpĕĕvĕ binievĕr, Dĕgiel, dĕgiel,
ĕilaĕangit garpallan, osorojkon, osoroj.
Ėagdañilluk, ĕalbuñilduk, dĕgiel, dĕgiel.
Omolgilti, asatkarti, osorojkon, osoroj.
Xulamadu ĕvikittu, dĕgiel, dĕgiel,
Umunupkĕt, umunupkĕt, osorojkon, osoroj.
Biralduĭ, urĕlduli
Sĕvĕmĕmĕ biderĕp.
Goroldĭldu, kolkozildu
Ajakakun biderĕp.
Asatkarti, omolgilti, dĕgiel, dĕgiel!
Dĕgilgĕĕir dĕgielgĕt! Osorojkon, osoroj.

RITUELLE GESANGE

Herbeirufen der Seelen der noch Ungebohrten Kinder

(G. M. Vasilevič's Aufzeichnung von A. Kambagir:

Materialy, S. 138. Nr. 105)

Timanī! gelkārķellē, čulēķellu
Tēgētēmīlwēn gēmunkallu!
Dolboksodun gēmunkallu!
Timanī hēkalandun hanḡukallu.
Hūtēķērwi imnējwētīn!
Giralwatin jūwkēki jūgdūwkēllū!
Hūtēw omīwan tumnējkēllu!
Hūtēķērwi dunnēwētīn čūksēwkēllu;
Baldinil čalbakār čūksērjītin čūksēwkēllu!
Čimkar, ēkī nīntērdūlin hōlinmunal,
Jalunmunal, gēmunkallu!
Nīkālŵēw hūtēķērŵēw timanītkī ūlgēnkēllu!

Geleitgesang den verstorbenen Seelen ins Jenseits

(Vasilevič's Aufz., von I. Bajaki: Materialy, S. 136. Nr. 103)

Širunjal! širunjal! sīrunjal! sīrunjal!
Ewal širundakīč togindulān!
Omī ēdēwi sēktakārra!
Ēnḡēķēr itiwul, ēmēl kagančaldri!
Nimḡakājādu-wal ēlada itiwul
Itiwul gajīčāl itiwul

Gelgarunņikuldru, ênêl minikčara,
 Amņarišajānaldru čagidālā!
 Omī ênêl jalalīwra
 lujuri dolbonī ējindulān.
 Omī! Bi-wal čōligajām!
 Ēwal ukšajakuč.

Bitte an die Geister für die Seelen der Verstorbenen

(Vasilevič's Aufz. von A. Kambagir: Materialy, S. 139, Nr. 106)

Noņon kēnēn tēmigdēt!
 Êkī čimkar niņtēnīlin tēminēl!
 Êhī haran gēlkārņilin tēminēl!
 Arakūkān himurmēgdēt tēminēl!
 Amtiņil, nāļul nēwimagdāt,
 Harāņil muhuraltin būwginnējēre.
 Êrukirdu nēlūčēmēt,
 Amtiņil nēnēksēmēr tiļuriwdātin,
 Hūtēkēmi imnējwiwēn ērunkallu!
 Timanņunin omīwān ērunkallu!
 Dolboksonmon omīwān ērunkallu!
 Êhī timān garpaltandun tāli ērunmat!
 Amtiņikārri hūtēkērwe
 Timānītkī doturiņdum nūlgiwkēllu!
 Ajamamat gūlinmūnēl hūtēw omīwān!
 Utēlēwtil amakaltin giraltin
 Ņugdiwkānēl gūlgiwkēllu!
 Ūtalāwtil amākāl Ņugdiņiltin
 Ūlgēnkēllu hūtēkērwe!

Bitte an die Geister den Rückweg der bösen Seelen
zu versperren.

(Vasilevič's Aufz. von A. Kambagir: Materialy,
S. 140, Nr. 107)

Dolbonītikī gūlinmūnēl hargiwa,
Dolboniŋiw ģēkērkidun tinučanal,
Dolbonītkī gūlinmūnēl, dolbonī ģekērkidun,
Hargiwa enĵekīt gagilkāndun mūmēnānūkēllu!
Ēnĵēkit gagilkāndun kaliritpar dōrpiſallu!
Tāduk čāskī dolboŋiw, hakanin hūrūwĵēnēn!
Ĵēnēksēnmēn tiĵurkallu!
Tāduk čāskī dolbonī ġemakadin nūlgikēllu!
Mučānduwar ēkurduwar lapkānmūĵas!
Upkatpān hoktol binēl mučānduwar
Ĵūr nadar tērkēlērĵi upkatpa lipkidēwēr!

Bitte an die Bäume

(Vasilevič's Aufz. von P. Bajaki: Materialy,
S. 141, Nr 109)

Ēpkēreĵil ginilkēšun!
Irēwēĵil širgilkešun!
Ēgeĵēnē, ēĵalēnē: ĵēleŋ, ĵēleŋ, ĵeleŋē-ēj!
Čalbukāĵil ewilkēšun
Taktikaĵil kogrilkošun
Ēgeĵēnē, ēĵalēnē: ĵēleŋ! ĵēleŋ, ĵeleŋē-ēj!

Anrufung des Windes

(Vasilevič's Aufz. von I. Momol: Materialy,
S. 142, Nr. 112)

Jêher! Jêher! jêher-jê!
Jê! jêher! jêher! jêhahar! jêher jê!
Hinôdê! nôdem êdin! êdin!
Hêjûgê! hêjûgê! ejû! ejûgê!
Êlelê! êlelê! jêherjê! jêharjê!
Henalbukal ênêkê! šêlakâjê! êhêké sêrjê:
Olkumkal! kumkal kukajê! êlilê! êlilê!
Hêki šêle! hekî šêle! šêli! šila! šolâ! šolo!
Hinôdê! nôdem! hêdin! êdin!
E bi bajê! bi soronmudin be! hêdin! êdin!
Añajakānučana biñam be!
Amikāma, noan! hêdin! êdin be!
Ašilāw alkarin hêdin! êdin be!
Êni êdûka êmêšûčêna hêdin! êdin be!
Dulin mōda muligačāwi hêdin! êdin be!
Itikin êdin añajakāne hêdin! êdin! be!
Pêtpêlêjêmili bēja êhirjê! jêhirjê!
Ēna polademi bēja êhirjê! jêhirjê!
Êhêgej jê! hêgaj! ikān! ikan! iken!
Čulugda jo hêgaj! ikān! ikan! iken!
Kokčagda ja hêgaj! ikān! ikan! iken!
Hêrê êmêjêmjê hêgaj! ikān! ikan! iken!

Beschwörung der Hindin

(Titov's Aufz. von H. Bukidaev: Materialy,

S. 195-196, Nr. 33.)

Satarikān
ēnūktikēn
ēmērēkin
ūzastakiš
turgarikan,
ūzalzalim.
Satarikān
ēnūktikēn,
bidanuwēr
dirčektēri,
bildanuwēr
kurgēlgētpi
kurejanēn
kulurmaja
bidēnuwēr
igdēyētpi
igdērjanen
igdēyētpi.
Satarikān
ēnugdikēn,
sī-wu, sī-wu
turkumnitin.
sī-wu, sī-wu
hōramnitin
huorarikān?
ūzaldakis,
turgarikān
ūzaldalim.

Guktetkēre
umyēdāwēr
sī-wu, sī-wu
umyēnāde?
Guktēkēre
umyēnādi?
Horor hororduwn,
čurčārduwun
ēdeselaj
paričalaj,
on-mu gunnēl,
zawurzalgan
ēri, ēri
turkumnitki.
Mittenuwer
zawurzanāt.
Satarikān
čukēstēkin,
ēzēlgēn-le?
Satarikān
guskētēkin
ēzēlgēn-lā?
Satarikān
turkurakin,
amaskīwar,
mugdērēra,
ēzelgēn-le
mugdēnmattē!
Duñilduli
siñilduli!

Jagdzauber

(Titov's Aufz. von N. Bukidaev: Materialy,
S. 193-195, Nr. 32.)

Duškačani
derewnêdun
êžalim-le
arkatčiste
êre-êl-du
anjanîldu?
Bolonîkân
turgarakin,
sačarîla
tûrgaščiqāw.
ŋandarkānma
solokōkî
gāšimžêkit
urindêlân
êglên gunde.
Gûkêščelim
žulāskiwêr
guŋajewêr.
Êželim-lê
kumnužestê?
Karmačila
kumnužestê?

Kuti munŋi
bugadukwi
ātêpsuglê
kuperiželim.
Žagdajaŋli
bōŋanduli
sinitikin
ugdužena.
Êni Čaŋi
bošoodun
sačarîkār
alinnakār
ōni têur
ojojolin
ātaksuglê
êdinželim
žêlgêtikin
žêlgêsčînê,

Čuwkatikīn
 Čuwkânžena,
 jūktētīkīn
 uminžena
 hēgal-lagin!
 hēgu-gelen!
 amaṣugla
 diuktāmčē.
 Sačarikār
 nusuktele
 ōtāmēllē
 ukulčildē.
 Gēgēnčijē
 ukulčildē.
 Kuti munṣi
 muṣiktēkēnin.
 Čūkaje-wal
 gērbirikēn.
 Ilē-uwul
 ūžastakin,
 ajamēk sōt
 gērbizeṇān.
 Nirēktēni.
 Nirēktērdun
 žalēr bējun

ēdinžesten.
 Kowoktoṣi,
 kowočoldun
 bējunirkē
 girkunžeren.
 Êšin sāre
 mudanēwi.
 Okin-mal-ka
 ōmačinan.
 Gēwēktēṣi
 gēwētildun
 irkin bējun
 tēwālžērt.
 Oronowi
 gērbizeṇēw
 tēwānkēnzi
 gērbideṇēw.
 Tēwālžērt
 ōžačindān.
 Okidolā
 arkātčelim.
 Duškāčāni
 uličedun?
 ēglen-ēglen!
 hēgu-galen!
 Êriēldu
 anṣanīldu.
 Okidolā
 mulijalim
 sēlēmētējdukwi
 muližēṇāw.

EPIK

Dulin Buŕa Ūmūsŕinĵan

(Vasilevič's Aufz. von A. Afanaseva: Materialy, S.
115-117, Nr 81)

Dulin buŕa dulkakindun,

Ūmūn ĵēnē burkačāndun,

Dulin buŕa Ūmūsŕinĵan bira.

Ūmūn ūtūk utakāci

Ĵapkun mō kaltakaĵin ōwča

tāduk ēkuninda ačīn,

ēlē anĵidā ŗaladun bihin

ularin mēŕun ūhakaptun.

Tētīn upkačīn kumaksa.

Tawar biĵana,

ūmnakān togotkokīwi ičaksa,

tikan gunna, turātčaran:

"Niki, ŗikimē, bi ōn ūmūkīn baldičāw?

Dulin buŕa-du oŕi minŕačīn bēĵē āčīn".

Tāduk tuliskī ĵukanam,

ularin mēŕun ūhakaptunmi

ŗaladukwi čuptuliksa,

uĵiskī garadāran,

tikān gūnna, tūratčaran:

"Niki, ŗikimē ularin mēŕumēčame ūhakaptunmi,

bi turānmi musilkān ēdu ōdākin,

ularin mēŕun ūmūrēčun ōĵaksa, tikkēl".

Teĵēmē-dē uĵiŕit

ularuin mēŕun ūmūrēčun tikten.

Ĵē! Ūmūsŕinĵa ularin mēŕunma

umûrêçûndûwi tefêkse,
utakântikiwi içetcenê, turatçaran:

"Utuk utakânmi pudan purasaj!
Okin muçunariwi sâna, ilkaljam,
gûnam sot gorolmi,
ilan tugurun anğanilduli
muçana-wal êjêm".

Tardât êhîla êjêkêkt êjêjêhinan.

Tar êjênjêrêkin,

umûn kumaçân jûksa turatçaran:

"Mata bêjê
dulin bufa Umusninjan
dorowo! dorowo!
ilê nênelkeja ôjanni? ilkal!
alatkal ûlgûrkâna ûlgûçannat".

Umûsninja, êçê-ket içehina,
nênewi nênejêhinan.

"Dulin bufa bultaran,
ewa sôkançanni?
ni sinawa êhin sâra?"

Jê! Tar nênejêna
Umûsninja içêran
jêne ulidun
ularin meñunma çôraamawa.
Tartiki êjênjêhinan,
tar nênejêne jêne ulidun,
içeren jûr ahâtkar
Gê ahatkân,

nuğanmân içêkse, turatçaran:

"Kimê, kimêkê
nuğaj Meñûnkân!
içêtkal êkun êmêrên,

awadi bagas ajatāran,
gujējtērēn ularin mēḡūn ūmūrēcūnin".

Ūmūsḡinḡa tawar āktan.

Ākkānam, nuḡartikitin sūrūren.

Aharkar, matawa ḡaladukin ēlgēnēl,

čōramalāwar iwra.

Ajagda segebuksē,

sulakiksa sēktēwūndū tēḡēwkāna.

Ūmūn čaldi sačarīwa wāksakar,

ajadigdawar tūjētūretin.

Siksēnni ōllan,

ēdindēḡu tikān ḡūnna turātčāran:

"Kimē! Kimēkē!

Mata Ūmūsḡinḡa

bu ēmēri sururī matawa

ḡūduwar ēwkil anḡawkāčīna bihiw".

Kimē! Kimēka

āḡawkānakwūn čiwkān,

keikān upkatkāntin inaktēlḡinētīn.

Bu mata sōniḡa Āḡawkāwun,

ḡūlāwun āḡanākal".

Ahātḡār, Ūmūsḡinḡawa

ḡaladukin ḡāksakar, ēlgēḡēhina.

Ūmūn hoktokōḡḡoli sūrūwrē,

tāduk ūmūn selemē ḡūḡalā iwrē.

Ūrkēduk ūrkēlā ḡēḡēwuksāl,

kataksāl Ūmūsḡinḡawa mērtin tūliskī inēḡdētīn:

"Kimē! Kimēkē!

Dulin buḡa Ūmūsḡinḡa

bulḡar kiliwlilwatin ḡulḡiwrēn".

ŪmūsŋinĴa tikulčālāwi soŋočōlāwi
ēja-da bēlajēn, nēkēĴinān,
Nān-dat ahātkār inēgdātin:

"Girukanin! Girukanin,

ēkāj Sēkankān! inēmēčājē!

Dulin buĴa ŪmūsŋinĴan

diljan bučuwrtlāwi istan biĴanŋu".

ŪmūsŋinĴa ajat ičeren,

bējēl giramnakākuntin gēltanĴāčīn,

bējēl munnuktikindu ningujērē.

ŪmūsŋinĴa amaskakī tuksaksa,

Ĵapkun Ĵūptil sēlēmē ūrkēĴēnē ēkihinčān.

Tar čāklān tuksanĴahinan.

Ahātkār Ĵulātin istan,

ahāl, tēgētčēnēl,

ajagda serēwa sereĴēra.

EWENEN
(LAMUTEN)

LIEDER

Gedichte von A. Čerkanov

(Čerkanov, Čukusi nevtė, Moskva-Leningrad, 1938)

Mut d'ut

Mut d'učanti Xuksilê,
Êkičil-lê tarak nodan-a!
Ngejdamalin xuksi n' evtê,
Xulin êjdu čurulan.

Nêlkê

Nulukêndi dagamran.
Bujusêmîê êvêldêlrên,
Tonêrel kesaprulra.
Ênutêl dêt čajlan
Čulbê nukêndêvur kemra.
Nakatandjajal gopkên.
Dêgikêr kemadilra
Nêgniningtêkivur.
Kubêčči xiralkan-nun.
Njanin tuldêdun odni.

Unma began

Xunîênrê bilên manun.
N'êgoran oron tugun.
N'êgoran xonngačan baldan.

Gilkê xonngačami ulên.
Anngamta nimêt n'uvunni.
Êmanra d'avasakla unni.

Badič badikar

N'ultên êngênni,
Tur xulalasanan,
Garpanngadi xevin
N'êcê xilêsi olgičilran.

Tugêni

Dêgil nodal, xêbdenil
Mutu d'ulêskiklê êmên.
Čamak, čidiga, nakat dîprêr.
Bêj bolgitu, inov êmalgan.
Xuličan, munrukan bukêslî n'êmačilra.

Montêlsê

Dêgil êvêčil dêgêlrê.
Avlanduli n'oče kačunni.
Oron dêvênngitu xuttên.
Čalban êbdênrêj bêrin.
Čamak xuklêsendêj kêmrân.
Montêlsê dagamran muttêki.
Xelta dagamran muttêki.

Montêlsê dolbonin

Montêlsê xingkuvên

Orduki mêrêkrên.

D'un bisin

Êlgên xulilên.

Irbêtu d'ugarmav

Aran-aran bakran,

D'ugarmali gerkan,

Jav-da ênikên jasaldi kojer.

Okat êjenni-tkên

Isni koratlan

Ikêrigçin

Uldan.

Begav çêlêv

Togêçin jadu

Mênngij nekrigçin

Çidalij d'ajrin?

Kêrêmri

Badirapli, timbêneli,

Noldi, n'êbafili,

Buldufili êmanrali

Kêrêmri gêlêtêddên

Aju, n'amu, giim xuklêku.

Ngonomu irgêj maltaridi,

Kevangi takan xêrdêdun,

N' amdu, ilêngdu orattu
D' aluttî kêrêmri xuklêsnên.
Xangra, russkaj ngenkaja,
Ngonomač budêldi, êgden, mivendi
N' angtič ênngatči uldin udin.

Xunngê

Urêkčêndulê xebgigčîn xin.
N' ultên togêčindulê in.
Čalbukag čimên nurgênêlrên.
Bujusêmgê dasin êdêmelrên.
Avlânduli xêbgi nokun.
Xotoran êjdu xakun.
Bujudil amaski mučur.
Asukut učikalbur učur.
Xitkili êsni ičulrê.
Kungal êvêčil nabučilra.
Urkêli ivênilirên ungu.
Kebalasčîn xunngê xerangu.

Jav xu omngarisan?
Orbur ilê ulêrisên?
Orbur bujla êngênêlrê!
Nêndêkêlbur aič učêlrê.
Xunngê xunngêlrên -
Êlkan xugi xugilirên.
Ok xunngêrij oddin?
Ok xêbgêlênij bavdin?

Gedichte von Platon Lamutskij

(Lamutskij, Êven kuŋan ikêgen, Leningrad 1960)

En'mu ikêrin (S. 8.)

Bêju bi
Bêbêddêm:
Bêju-bêj
Bêjuku!

Êdu bêj
Bêbêlêj
"ko-o" - bêj
Gônîlêj,
Ilkan aj
Tarak bêj.

Bêju bi
Bêbêddêm:
Bêju-bêj
Bêjuku!

Ec[✓]in bej,
Isudêj
Dêbêdi
Xuklêmi,
Ênigêj
Cakran bêj,
Bêju bi
Bêbêddêm:
Bêju-bêj
Bêjuku!

Êgden bêj
 Isumi,
 Xavaj bêj
 Xupkuvmi,
 Inžener-ul
 odiŋan,
 bujussi-vul
 bidiŋen.
 Bêju bi
 Bêbêddêm:
 Bêju-bêj
 Bêjuku!

Itikn'a (S. 16-17)

Itikn'a-mitikn'a,
 inŋat-a mirgita.
 Čurun'a mērêne
 Êmŋê-tê jasan.
 Bučuča[✓] učuča[✓]
 X'akita-têŋmêj.
 X'aliki tuttêkên, -
 Xigili[✓] čoraŋčîn.
 Munrukan ilrakan, -
 Dalitkin[✓] čônmeŋrên.
 Xôttetej, xôttiven!

Turaki (S. 17.)

- Turake!

Kõrbê nimmên

Xukusli!

-Kak! Kuk! Êk!

Kolluk! Kolluk!

-Turake!

Toki jasallon

Čugasli!

Kak! Kuk! Êk!

Čouk! Kouk!

-Turake!

Bujun xujêllôn

Êkêsli!

-Kak! Kuk! Êk!

Čoup! Kolluk!

-Turake!

Turaki jasallon

Coḡkasli!

-Kuk! Mulla!

Êtêm! Mulla! Kuk!

-Turake!

Jaduk-ta xi jav

Ajavanri?!

-Kuk! Kak! Kuḡav!

Kuḡav! Kak! Kuk!

NANAJEN
(GOLDEN)

Akim Samar's Gedichte, die in Form und Inhalt der
ursprünglichen Folklore entsprechen.

(A. Samar, Nanaj d'arini, Leningrad, 1946)

Andaxa aojani

Balapči d'arin.

(Samar, S. 85-89)

Pudendi simata ojavani

Gerinken pukčuni dide-me.

Dide-me, dide-me.

Dide-me, dide-me.

Seden-morin poktolani

Xujun indasal pukčiel-me.

Pukčiel-me, pukčiel-me.

Pukčiel-me, pukčiel-me.

Xujdun kongoktolani durgimi,

Segden garxanci purdumdi.

Purdumdi, purdumdi.

Purdumdi, purdumdi.

Seleme kejur ojalani

Andaxa aojani tesie-me.

Tesie-me, tesie-me.

Tesie-me, tesie-me.

Saxarin čekedi tetueku,

Tungeni lojk ilgaku.

Ilgaku, ilgaku.

Ilgaku, ilgaku.

Segden seuredi omolku,
Gioksa nangtadiani tergemiku.

Tergemiku, tergemiku.

Tergemiku, tergemiku.

Muedukseme aponi lerbemdi,
Sepekseme sonočani sorbomdi.

Sorbomdi, sorbomdi.

Sorbomdi, sorbomdi.

Angia ngaladii kaoričia-ma,
Deungie ngaladii gavačia-ma.

Gavacia-ma, gavačia-ma.

Gavačia-ma, gavačia-ma.

Mangbova xediedi pojngalbalba
Mai xonkovani xolia-ma.

Xolia-ma, xolia-ma.

Xolia-ma, xolia-ma.

Andaxa aojani dide-me,
D'uke gerberidieni kaoričia-ma.

Kaoričia-ma, kaoričia-ma.

Kaoričia-ma, kaoričia-ma.

Andaxa aojani tora-ma,
Mengume toiva tora-ma.

Tora-ma, tora-ma.

Tora-ma, tora-ma.

Andaxa didieveni ačandaosu,
Andaxa indavani elgendeusu.

Elgendeusu, elgendeusu.

Elgendeusu, elgendeusu.

Andaxa indavani ujusu,

Sisama torači ujusu.

Ujusu, ujusu,

Ujusu, ujusu.

Andaxa aojambani ivendusu.

Elgemberi ivendusu.

Ivendusu, ivendusu.

Ivendusu, ivendusu.

Andaxa tegueni seučierusu,

Mori-tenkuveni sekčierusu.

Sekčierusu, sekčierusu.

Sekčierusu, sekčierusu.

Andaxa omigoani teučiusu,

Andaxa daidoani teučiusu.

Teučiusu, teučiusu.

Tcučiusu, teučiusu.

Andaxa debdueni bargiosu,

Andaxa aojambani jaoxiosu.

Jaoxiosu, jaoxiosu.

Jaoxiosu, jaoxiosu.

Andaxa ekeselni

D'arin

(Samar, S. 91-93.)

- Andaxa ekeselni-e, xej,

Xaosi-da enejsu-e, xej?

-Sengdeke xevenčieni-e, xej,

Amtakava nganipo-a, xej!

- Andaxa ekeseⁿⁱ-e, xej,
Mimbive-de ovandos^u-a, xej!

- Aga, ačasi^a-a, xej,
Ogdapu xetesi^e, xej!

- Aja, ovandos^u-a, xej,
Xonkodoasu orambi^a, xej!

- Xonkodu ovočasi^a-a, xej,
Xonko xodiari^a, xej!

- Aja, ovandos^u-a, xej,
Ketenduesu orambi^a, xej!

- Ketendu ovočasi^a-a, xej,
Keten keltedere, xej!

- Aja, ovandos^u-a, xej,
Tokondoasu orambi^a, xej!

- Tokondu ovočasi^a-a, xej,
Tokon tomtoad'ara, xej!

- Aja, ovandos^u-a, xej,
Selexinduesu orambi^a, xej!

- Selexindu ovočasi^a-a, xej,
Selexin sengdedere, xej!

- Aja, ovandos^u-a, xej,
kiondoasu orambi^a, xej!

- Kiondu ovočasi^a-a, xej,
Kion kingdad'ara, xej!

Alxa d'an,

Patalan d'arini.

(Samar, S. 95-99)

Ivoron-ma

Xevenduleni-e

Ilan d'ai-a

Agbingoa-ma.

Tokondubid'ai-a

Alxa d'aidi-a

Aroanda-ma.

Xe-ne-re-nin-ne.

Xoni-da ičeive -

Gusiken durini-e,

Xoni-da ičeive -

Gusiken d'aini-a.

- Gusiken, xejkuru-e,

Gusiken, kiriru-a!

Xe-ne-re-nin-ne,

Re-ne-re-nin-ne.

Xejkuesi osini-a,

Xener-de kečeriru-e.

Kiriasi osini-a,

kiro-da ičeru-e.

- Xon' -tulu xejkuri,

Eukendiesi-de eksečiembi.

Xon'ulu kiriori,

Agdiasida ad'asiambi.

- Gusie-gusieken,

Gusie-gusieken,

Dedu naj xeseveni-e
Dekpemi enexembi-e, -

Depčē, depčē-me
Vatod' ači-a.

Xe-ne-re-nin-ne,
Re-ne-re-nin-ne.

Asi naj xeseveni-e,
Agdami enexembi-e,
Alisad' ači-a.
Xe-ne-re-nin-ne.

Xediedi xeduluru-e,
Soliadi soiloru-a.
Agdi agbindu-a,
Tugde tuluru-e.

Saxarin teveksele
Sabdapsindu-a.
Gengien teveksele
Gere tuvuru-e.

Bojtondi bonoru-a,
Kojorgindi tugderu-e.
Xe-ne-re-nin-ne,
Re-ne-re-nin-ne.

Nava enejveni-e
Namčialaxari-a.
Mueve enejveni-e
Mučixulexeri-e.

Condova enejveni-e
Edu Čočaora.
Xalimba enejveni-e
Edu xamarira! ...

- Xon' tambi,
Xejekuambi,
Budidii-de
Ngelesimbi.

- Xon' tambi,
Kiriambi,
Turidii-de
Ngelesimbi.

✓
Cajkamba .

Pujundeguru,
Siaoriva
Bargindagoru.

ULTSCHA

LIEDER

1.

(Ulčskie narodnie pesni, Habarovsk, 1967, S. 6-8)

Agana, egene, xej-xe-nin-ne,

Dai Mangu alduvani dolduksu, xej-xe-nin-ne.

Dai Mangudu vendeskel, xej-xe-nin-ne,

Dai sugdatava varite, xej-xe-nin-ne.

Kesten taunduni kesiču, xej-xe-nin-ne,

Andasin taunduni ajsinču, xej-xe-nin-ne.

Agana, egene, xej-xe-nin-ne,

Bue-de gese ngenisu, xej-xe-nin-ne.

Damana, dadana, xej-xe-nin-ne,

Kelderi kesčimbi xerčuembi, xej-xe-nin-ne.

Keč, keč, keč, kaj, kaj, kaj, xej-xe-nin-ne,

Kelderi kesčembi xajxani? xej-xe-nin-ne.

Damana, dadana, xej-xe-nin-ne,

Purulselbe etexuksu, xej-xe-nin-ne.

Dai sugdatavavapari, xej-xe-nin-ne,

Kauktalani karajpu, xej-xe-nin-ne.

Boroksilani borilapu, xej-xe-nin-ne,

Pedemeri dered'uksu, xej-xe-nin-ne.

Agasal, egcesel, xej-xe-nin-ne,

Pedemeri tuand'—ujsu, xej-xe-nin-ne.

Dai sugdatava xalbujsu, xej-xe-nin-ne,
Kolkozplanvani mutejsu, xej-xe-nin-ne.
Kolkoz gebuvani aurisu, xej-xe-nin-ne,
Ujsi, ujsi eurisu! Ge, bala!

Bejči ni jajani

(A.a.O. S. 12)

Duentengue darami -
Unisel bud' ani,
Omosol, xuresel
Čupali bi boaje.

Utilii sesimbas
Mengume dild' ambas,
Pureme poktovas,
Uselte xeseven sarie.

Sindu, duente, jaje -
Largindi jaje,
Biu-le kesiven
Pedemi jaje,

Napu Čupal silanu!
sed'uxu xuridin!
Orosol sond' oi
Urevčit ulendi!

Nangudui bi ed' ee -
Uselte, Čindesel,
N'oduli silasal
Daxalit minduken.

Biraŋcui dokini ngenii

(A. a. O. S. 13-15)

Xoŋcui dokini

Xoŋula murundii

Egele xejend' ui,

Ugdadi xejend' ui...

N' odo-da keve,

Čad' a-da keve,

Seden-de keve.

Guangd' ama andalbi

Xamikii xasara,

Gejmi-le xasara,

Kutung, kutung xasara...

Nukten - laksamdi,

Xonkon - ajamdi,

Ikten - d' aksimdi.

Ulbunui dotini

Darungula irepu,

Jajamari irepu,

Gangdamari irepu...

N' oli - d' ustesek,

Čali - tujktesel,

Seli - seduxusel,

Sed' uxumbe gadapu.

Baračumari gadapu,

Jajamari gadapu,

Turgendile gadapu.

Andalbi, dild' anu

(A. a. O. S. 20-23)

Degdi gasa-da budelč^u,
Punkti bujun-de budelč^u...

Agalake-le emkembⁱ,
Agalake-le jajambi...

Ege dild' ambani doldijčⁱ,
Ege murumbeni sarijčⁱ...

Aga mevani tuncujⁿi...
Agdi agdirin-met tuncujⁿi...

Aga muruni pujsinⁱ -
Namu puksundu pujsin-met...

Anda egeve d'ond'uni -
Depu udeveni ongbii...

Namu teidin dild' anu!
Tevekse teindini savanu!

Doldi osini, dild' anu,
Ajapui osini, savanu!

NIWCHEN
(GILJAKEN)

LIEDER

(von Robert Austerlitz gesammelt, 1962)

1.

Taqr wonn pñaf-u-η-at pñaf-u-η-lo;
Cxyfgusi-j-l itř, j-osqont,
Cxyfñax řmyñk n' -zen' unt,
ofti zif dulku n' -zen' unt;
cax pe-n' zif dulku n' -zen' unt;
uskñ qař tuz-m ba, envenf,
fuku-η ox sxuj-m ba, zyř zyř.

2.

Torñ kik mu;
mřa ax tiv-nt,
dyrwy waj fi-η zinkut,
ñaxri zoxti weř-la-n' zinkut,
yntřr fici-nt, zinkut,
awñq raj ruk-nt, zinkut.

3.

Ejeñke jeñki
an' i řavr n' iřvñ
nunt mañ-ñk-u-j-l
jañ přy-nt-a-xaj
za-n vol-u-j-nt
lyv-u-n tfi-j-nt

4.

Zyssym byvʃi
zyssyn bivʃi
oxne oxne
oxnen oxlon
nak-val nuř-dox
cwafwa-ja

5.

Zyssum byvʃi
byppym byvʃi
qoqon zyřʃi
enquř bilkyř
buj na nanʃ-i-nt
ha-j-ny-f-dox.
qoqom byvʃi

6.

Zoxti zoxti gōko!
gēcaʃloli gōko!
zoxti zoxti gōko!
cax pe-n' řanqa zen'u-ra.
Zoxti zoxti gōko!
gēcaʃloli gōko!
nawk xyj lolo-ra.
Zoxti zoxti gōko!
gēcaʃloli gōko!

7.

futy-ja, futy-ja!
 soŕ-u-roŕ waŕ-roŕ futy-ja!
 qonu ņa-xin, ņajxyl ņa-xin,
 u-n daj vaŕŕ baŕŕ tuza-t
 ŶolŶo-nt-xun, ŶolŶo-nt-xun.

8.

Hu i rutli-t mexa-ru du-ņa
 bil-a-m bali ziem-nt
 leŕt bol-t
 ciņkrmuŶa-n-dox bol-t, guc-t
 ximin-dox daņ-t tyr-ņa
 lerņ kuti vara
 nunt-ņa, ha-t exr-ņa
 ambamajt ņaski-ru
 hyty-t p-waj nŕy-na
 miri six bara-nt

9.

DujņiŶaŶq
 j-a-t Ŷusi-t inty-ņa
 da-r naw ha-nt
 calm si-t inty-ņa
 calm xu m pyly
 baŕŕ-do vylŶ-u-t inty-ņa
 dur vaŶŶwalo.

10.

Lyjsy wony pñafuñ, ga-j-fu-ñra
tlewlan tlaní řiv-ra, ga-j-fu-ñra
dam ñafi wala-ř, ga-j-fu-ñra
alvan dojxař, ga-j-fu-ñra.

11.

Bil-a-m basqi j-ar u-ja
aw aj biru-ja
biru biru j-ar-u-ja.

12.

Harnarñē
pxy-ja, pxy-ja
c-filan' c-ewranř
nuřlk ontq^e
p-ul mi rulku-ra,
motq zaqo
p-ul mi rulku-ra,
c-iř-ñ-ra, c-iř-ñ-ra
wyw-ř, gay-jo-ř c-iř-ñ-ra
harnarñē,
pxy-ja, pxy-ja, pxy-ja, pxy-ja
harnarñē,
pxy-ja, pxy-ja, pxy-ja, pxy-ja!

Tinkring Lieder

1.

N'en by p-av-η otajk-a!

2.

N'en by p-av-η or' waxze!

3.

Aj aj Koηktina
kyr xeq rurηyη Koηktin^e
datt^e durlo Koηktin^e!

4.

Datt^e durlo Hyfcun^e
rymη gel varan Hyfcun^e!

5.

Dymyrymy lyjin^e ofkita!

6.

Yma n' -irη-a
ev-r n' -ar-ja
yη zoηqr-a
yη zoηqr-a

7.

Ŋozmp rāj-ux, kaṅkēle
lyfi en'e řyra, kaṅkēle
qoṇi mewcam bap-ra, kaṅkele
cxopṇ qant^e lyra, kaṅkēle
tyre ṇotlox, kaṅkēle
cixti bylṇy, kaṅkēle!

TSCHUKTSCHEN

LIRISCHE LIEDER

1.

(Boas, IV. S. 138, Nr. 1)

A, mēnko' kēn magla' lin
attime' tā nile' qin,
palqatatinvē' pu eqe' nčikkā ge' nelin?
Enqa' n mita' tiñok mičaivala' tiñok,
enqa' m mita' tiñok mičaivala' tiñok,
enqa' m mita' tiñok grapē' ti!
Mitkorgau' gu' nā!

2.

(Boas, IV. S. 138, Nr. 2)

Uwe' lelot gagrapča' lēnat,
inčo' willit gilule' linet,
Ñe' usqātti geputtire' linet.
Nó' ókalot gilule' linet,
Áttvunni' lit gankaučau' linet,
Imā' lilit gapalomté' lēnat ora' cēkit.

3.

(Boas, IV. S. 139, Nr. 3)

A mēnko' kēn magla' liqai,
aiva' lhupu magla' liqai,
qāli' i qun Keweute' gin
ilve' -ne' lhā gine' nelin.

A mēnko' kēn aiva' lhupu,
qāli' i qun Peñeute' gin
qe'ñu-ne' lhā gine'ñelin.

4.

(Boas, IV. S. 139, Nr. 4)

Mi'ñkri li' i me' lqātok?
Ao' nmo-nota' gti.
Ra' qa-ñot mra' gtok?
Lelu' tvā mra' gtok.
Re' qālit korga' wkat?
Uwe' lelit korga' wkat.

5.

(Boas, IV. S. 140, Nr. 5)

Ne' usqātti, minigre' p, i' ja-ñā'ia!
Emči' mgutā minigre' mmik.
Grepwo' zqan minja' aan.
Ñi' nqāi-tu' ri qilule' titik

6.

(Boas, IV. S. 140, Nr. 7)

A mēnko' kēn magla' liqai?
ina' nqēn um, rama' glāqai,
ina' nqēn um, jaiva' čirgin,
Magla' liqai jaiva' čirgin.

7.

(Boas, IV. S. 140, Nr. 8)

Titeqārriñirko'n!
ñausqalo'chāqai tilv-atkênlo'chāqai,
nite'ñqineqāi,
e'čelāqāi,
tine'nenqā!

8.

(Boas, IV. S. 141, Nr. 11)

Telqā'p-ñe'win,
Upupuñs'n jagnêlo'qên mija'aan.
Čaučuwa-ñawe'ti,
qamê'-ta'aronkên rēlqaqētilpila'tki.

9.

(Boas, IV. S. 144, Nr 16/1)

Mai'ñi-ñā'gčīñin, qiru'ltigi! Čaivu'urgin migite'ān!
Mai'ñi-ñā'gšīñin, qišu'ltigi! Šaivu'uššīn migite'ān!

10.

(Boas, IV. S. 145, Nr. 16/2)

Ra'mkičhin imilo'nuwi'tkuqin,
imilo'-ra'mkičhin ra'mirkin.
Pa'rkala ja'rat tegge'ñu nine'lhāqin qla'ul
Li'enñi'rā-mu'ri minitvā'rkīn.

ESKIMO

LIEDER

1.

(Bogoraz, S. 437, Nr. 1b)

Varera', ja'ña,
varere'ra, jahaña'.
Ilu'wa alijañaxin'xtuk
ka'tumun-ka i'ma
ačara'mnun atiro/junuxtukamun,
varera' ja'ña
varere'ra jañaja'.

2.

(Bogoraz, S. 438, Nr. 1d)

Ra'wtačhaw kaiñacha'ti
qla'ulig-pa'ači tu'rig-pa'ači.
Kaiñakačilna'ta ninpelku'wtu'ri kajalka'tiu.
Ai'vanen ñe'wānti ni'uqinet,
"I'tig-ra'mawa taxluweiu'wa
nakarna'rmiñ-ka ma'tumiñ-ka".

3.

(Bogoraz, S. 438, Nr. 2a)

Uña'zimun,	a'rnařařni-li,
tikira'mun,	ja ji'ja ña'ja
pinilri'mun,	na'lkutuña

atu' tmiñ-ka,
 atu'juřna' lřimi,
 pini' lřimi.
 Añja' xpařit kã' caxtuxtut
 ma'buk ka.
 Uña' zimun,
 tiki' ramun,
 pini' mun.

mikilři' rni-li,
 na' lkutuña atu' tmiñ-ka,
 atu'juřnalři' mun,
 pinilři' mun.
 Mikilři' rni,
 kibřaxnaka' mei,
 ixčaniñija' lñuřni,
 čama'bukka Ukibařmi' mun
 ařnařařmun Ača'kamun.

4.

(Bogoraz, S. 442, Nr. 6a)

Xwa'ña ta'wa isxa' tuña
 ařnařa' kcuwmi
 čarlipaiu' wmi
 ul' uñaxtu' kami
 cuña' řalurmi, ka!

5.

(Bogoraz, S. 442, Nr. 7a)

Ki' tum i'kna pani' kahu?
 Uka' řutam,
 itikxi' lñuk,
 nalusuwni' lñuk.
 Ka, ka, ka!

6.

(Bogoraz, S. 443, Nr. 7b)

U'kna ki'na ta'na?

Ati'rlakun ta'na.

Kumamčera'xuxak iñka'stun a'ñkalři,

čipuxta'ni tali'lik,

čipuxta'ni iru'lik.

7.

(Bogoraz, S. 443, Nr. 8)

A'ñjat ata'zit

ki'xkam-pa'unra inrupi'rluku,

kai'ña-lo, ki'wataña-lo,

pamjura'-lo,

qa'qa qa'psik,

nananasu',

qapinasu',

qapihohu'.

8.

(Bogoraz, S. 443, Nr. 9)

Jukcu'pařak pijikista'xtuk

ku'tuxluni čakfi'tuxluni,

pa'ma-ñuk, pa'ma-ñuk.

Kilu'lim-taru'wa

ařna'karluni čarlistaxi'nak.

Čam-ařnařna'kahu?

ima'm-kařna'kahu.

Ča'laku ki'baku.

9.

(Bogoraz, S. 444, Nr. 11)

Kupu' ma u' na
tinña' kuk malruwja' igni.
A' bxa ta' na xatmořowmi' kluku
iřlaru' naka, piñai' a ta' na
camata' kluku.
Iřlaru' naka juwa' mun
Añanti' mun-ka.

10.

(Bogoraz, S. 450, Nr. 18)

Na' kin-mi kaiuřnaia' xsiña?
Aiva' xtami,
Rusi' xtami,
ilu' rarma kirpičiñani pini' lřimi.
Ilu' ka pini' rjuxtuk,
kaiurnilu' na niñlarju' xtuña.

11.

(Bogoraz, S. 450, Nr. 19.)

Xwa' ni na' lkutuna arnami,
ila' xlaxi kijpařa' lik,
kabi' lñuřni pinilři' mi.

12.

(Bogoraz, S. 451, Nr. 20.)

Na'ni xwa'ña isxapiřla'ña,
kawa'řmiñ i'ma miluřmila'ña,
xwa'ña miluřmila'ña,
añaia'!

13.

(Bogoraz, S. 451, Nr. 21.)

Naxcaliřlu'ña kimařjuwuma'miñ,
ibařiluña axtuřju'wumaka.
Ča'mi unři'řlanā,
kakcawuxa'řmi unři'řlana.

14.

(Bogoraz, S. 451, Nr. 22/b)

Ča'mi tuñxči'řlaña?
Ti'npixařni i'ma,
nutara'řni i'ma,
lkukařnilřu'wni añilři'řni.

RITUELLE GESÄNGE

1.

(Bogoraz, S. 444, Nr. 12/a)

Kaiu'xlak tok mumixlaru'luni,
sla i'mna mumixlaru'luni,
o'mun-ka iki'bařmun-ka
Caxcuřa'mnun-ka kařu'mikun
tařnakcali'rnun.

2.

(Bogoraz, S. 445, Nr. 12/b)

Nuna'bařmi uwi'xtuk,
ča'ma-ai'bořni uwi'xtuk,
ča'ma o'miñ Aiura'mi,
ai'bořñuk kalři'xtut.

3.

(Bogoraz, S. 445, Nr. 14/a)

Tařu'ni, maku'ni,
nařa'tixu pa'mna.
Nuna'bařim-kuka'ni
Kaara'mkak ila'xlaki aum-kai'ñanun.
Tařu'ni, maku'ni,
nařa'tixu pa'mna.

Ijactu' malri kanurmi' lñurmi.
 Taru'ni, maku'ni,
 isxa'xtixu ča'mna.
 Kaiuuta'ni aia'ra imaxtumaji'nalri,
 koianaxa'rma nuna'ma
 ju'va ka'rna.

4.

(Bogoraz, S. 446, Nr. 14/c)

Taru'mi, iju'rmi,
 una'nuk, una'nuk.
 Uia'kuka u'na tawa'ni kipiju',
 ka'tumun kana'buk atxa'tiu
 aku'rutim ka'tumca'wanun.
 Taru'mi, iju'rmi,
 una'nuk, una'nuk,
 na'skuka u'na tawa'ni kipiju',
 ka'tumun kana'buk atxa'tiu.
 Tuwu'tilhum tala'liu.

5.

(Bogoraz, S. 447, Nr. 14/d)

Kinunaxa'rmi ña
 tuñxciraruta'ña kaki'mna.
 "Tusakanrita'tin i'mkut,
 vakinrita'tin.
 Inta'xwa'ña tuñxciraruxla'kin,
 tunara'tin i'mkut,
 i'ma piñliři' lñurmi.

6.

(Bogoraz, S. 447, Nr. 14/e)

Na' hu ka' mna Tiwla' ña,
nu' wa uka' buk.
"isxa' rña.
Xwa' ña tahi' ña ima' kin,
una' ñuk tahi' taka
aia' bika nikibutñu' luku,
i' mim-ju' wan aia' biṛa
tahi' taka cibuhutñu' luku,
ka' kmim-ju' wan aia' biṛa nikibutñu' luku".

7.

(Bogoraz, S. 447, Nr. 14/f)

"Na' tin-mi kijaxtaksi' ña,
Apa' mun kakma' buk isxarnanuna' ñã.
Apa' mun kakma' buk lihitñañuna' ña".
"Kai' vo nalukunṛita' tin A' pam
ñu ka' kmim, lihisimaka' tin,
i' wurña abilṛarlu' tin kiyarutaka' tin".

8.

(Bogoraz, S. 449, Nr. 16/a)

Arna' mi, iju' rmi,
apixtu' ṛlakin ilaṛa' tmi
aṛolasi' xkami,

Uñi'liṛnak tu'takluku.
Ilaṛaṛaki'.
Na'ni xwa'na atu'tina.
Tuta'kluku nu'na ma'na.
Isxara'kluku aṛo'laḷana.
Inta'r-juk, kobutiki',
uñklirutiki'.

9.

(Bogoraz, S. 449, Nr. 16/b)

Kamjuk, tahi'na, tahita'mkin,
uje'rmi atorja'xkami.
Hi'wuṇai, lpik-lo, aiabikunaki',
isxaparli'tin swaṇa'mtun aia'biku.

10.

(Bogoraz, S. 449, Nr. 16/c)

Nowbikla'lri,
anixbikla'lri,
nuna'mi isxabju'rutat,
nu'nama ju'wan,
akulmikara'ni nuwa'talri
aṛixta'talri,
nuna'mi-kaha'ni.

JUKAGIREN

LIEDER

1.

Ádin-jáxtek'

(Iochelson, Mat. Nr. 79, S. 189)

Métul éi' čen m' enilek.
mét pón' xo ugúrče-budie egiedelle,
mét tónbeje mól' jil řibuol-mojú éi' e kendeče.
éle órpai' elič irkúšait.

2.

(Iochelson, Nr. 84, S. 191)

Mét' kéijol-tobóko,
métul ómoč xonnílek.
Čumun-eméi čofunn' ei,
jérxad-añil' e ei' kóudelek,
métul M' át' ben-eméi aňlge ómoč lóxtox.

3.

(Iochelson, Nr. 80, S. 189)

Kóipe-jáxtek

Čaxadenget kéliede,
abučápe léitenide óiye-pie,
orójek-álbepul,
monóto-álbepul írkiženol egierienu.

Čomó-čubóje jedéinide,
 Čérebro áňjed-áibi-títe jedéinui.
 Činenjje jedéinide,
 Čérebro mélnun pojerxó-títe jedéinui.

Ligel, métul jolónlerik!
 pónxo-pojerxó čénče,
 ničáč pón' xo-pojerxo čénče čéngim!

4.

(Iochelson Nr. 88, S. 193)

Mit ómleji aju-nídul
 adúoden-nódo-jopúlget met éluo leitéite me.
 xórxodonge-lédúle, met pénju-xun'e imádelle,
 kéibeje tíbid-ámun epúmum, emun' uo-mojú él'e ářaračiteje.

Ónmun-emeige láxadelle óil' -n' áčin egienide,
 lařájek-álbe, kunjed-abudie-álbeput
 řrkinlenol toliřatut.

Pilátixxe pié-jóul jedéide -
 pórele púgud-ukóče títe jedéinunui.

Met ečie, met eméi, métin ómoč' čúndreinik.

Kuřúge mémdrejed-ečile métin marúxegele řoríleřken.
 Met eméipe met omón' čúndreinik.
 Me-kobéče.

5.

(Iochelson, Nr. 90, S. 195)

Ádin-jáxtek

Ómni n' ékoberege,
 Írkin ádil jónrojege abúdái;
 xódoi.
 jedíegi mónni: "me-leñduoljek,
 xódiet xódox?"
 jedie, xódiet lénduolit xodótom?
 páipe kobéige -
 tabúnget abúdaje!
 xódo él'e tátletum?
 met juolge ofógi -
 omóced-ónmedie titeméi;
 n' ačegi juolge -
 pédeče píbiť titeméi.
 xódo el' mádil' étum?
 kodín ónme šorúše,
 met' xóduloul-ŋóluo él'e
 léidi je númud-ónmele én' tem.
 Edie, met' ónme čólox:
 čugodegen kobéiteje?"
 Ediegi mónni: "kóbeik pái-jolá!"

6.

(Iochelson, Nr. 78, S. 188)

Márxil'-jáxtek

Omnín'e n' ekobiereili.
 ómni kobéige juodeje:

jogóra rebíne-nonomo kúdele módič.
Júolge jóulegiede-búdien manáilegi
jódojube-láxil-títe kénbunei.

Ómni amláige númojin šóuje.
Pórele, pojerxo čomón čéilič!
pón júolec xádič.
pón-júoleike xolílek médul.

Kutlen-xóndregen egédeče - lémdik?
meť jogóre kélul!
níjie moli kúdečige šijilnin abudáje.

7.

(Iochelson, Nr. 89, S. 194)

Márxin-jáxtek

Mítriebič tolba-añilget
mun' ojed-óliegen éreit,
emíbeje n' ájubele ipilát,
amláille módič.

Monópn-bóje, kójedén-bóje álbepulge
númud-ónmele éreček?

Nínejed-ómni šáxaýibegé
ulége-čórxofo láxadelle,
jon-ópotke abudádelle,
métul léitek.

Mítriebič métin mónni:
"el' ilugel' elek,
kéibeje lújudie-jérxa-budíen kélteje."

Lábun-láni, tšbil-pédei-láni,
 nù mud ònmele laxátem?
 Čéiluge! xádibon-láni ilugeletum?
 N' ádenot pón kúdei:
 luŸjudie-jérxa-budien Mitriebič
 pón' xode-kéijol tobókogi láxač...
 čuboŸe-kóniege númonin ámléce.

8.

(Iochelson, Nr. 77, S. 187-188)

Marxípe kóipele xódo jáxterinuŸam

Čaxaden eméi!
 íled-ukóče ónmiedie tštimei amúngi.
 Píbiltšite n' érpegi šaxálenni.
 Jóg luge jóo! jéloŸe tštemei!
 ÁnŸele métkele juoluopegi, joijó!
 šubóŸe ólmon' jéŸoi óŸi-tšite.
 ÁmlóŸibol polúndie gríbnegi rebíne-tšite
 šaxáleje n' ére moríem, eguŸunui.
 Dolgánupuget íled-ukóče pukóleoŸe tštemei.
 Lígel kinéč gríbnegi mítin el' juonŸi,
 ònmegi šéul-tštemei.

9.

(Iochelson, Nr. 76, S. 187)

Miř lebiéget tiŸide kehuol-moŸú,
 tudá jéndroŸit él'e jéndroŸije -
 met eméiget, ečléget tiŸide kéluol-moŸú.
 Púgud-aníŸe čile číleni!

Aniŝen' e pieríneje nódo-títe
 Ůnmun-emeíge ledúde mérejeili.
 Tin lebiége Omolón-anŝilge madájeil' i.
 Šofeje méiliŷe-títe,
 egúrieje el' léidime
 Šorómopul mólŷodoŷo.

10.

(Iochelson, Nr. 87, S. 192)

Tet'-éil' e, línoŷa-teríke, téték kélul?
 Tet' tólou xánilgene meŷ pólut tét-kiejíe kudédetum.
 Tet'erulboŷek, tétul Ůnmun-ŷébilgen kaudéiteme,
 óŷineje pólbienlen, ŷolŷúneje igéjele igéjeŷteme,
 jólofulandet ŷaŷíti-n' án' mele kóudetme.
 Omolónge lóxtotme, tá lóxtolle tá peŷéiteme.
 Čuóle núma-n' uolpege jófulát áiŷe egúrtejek.

SPOTTLIEDER

11.

(Iochelson, Nr. 81, S. 189-190)

Márxilpedienŷin mónŷik:
 "met ečŷepe jáxte léidimet?
 xódiet éi' e íŷimet?
 Šónŷil' e-árnabuŷe títemeŷemet!

níjejed-ómni šaxálenidege tit íxleoŷe péiŷe uil'.
tit ajábol títken móiqik!"

12.

(Iochelson, Nr. 81, S. 190)

Xaŋídeŋi, áčedailŋin léŋi,
tá mádáŋi. taŋ šorómo jáxtái.
jáxtet mónni: "tiŋ únuy jugúlgi n' uŷoi
mit áŋŷe irdgušnumle".

Páipe tát' n' ácedaiŋi.
kénmegil' e kénmeŋin mónni:
"pá, lemēget mūren-xónje el' ikčínuk?
téték jáxterimle."

13.

(Iochelson, Nr. 86, S. 192)

Mítkele tón' n' elukone legíteŋitem.
mit únuy álčen jugulmínin
čúgopegi punédeti.

Títe áŷin-čúŋdrele mét-meinunigen,
mólote nígelendelle čúgopegi punédeti.

14.

(Iochelson, Nr. 85, S. 191)

Ligel šorómon jáxtek.
métke lígumul kiéč,
niŋóje šál títe niŋdrem,
pédenkóikil-títe kudéje.

15.

(Iochelson, Nr. 83, S. 191)

Ligéje-šorómon-jáxtek, teríkenŋebodek.
uórpe, méko kúdenŋik, kiéndra,
mínonša pajáilŋin léje,
méko kúdenŋik, métul juoŋeŋŋik:
lúci-numóge lúci nimeŋŋe
óŋik léiteme.

16.

(Iochelson, Nr. 91, S. 196)

norxóxojol šari-šará!
kíntek tát-nínun'el?
- métek él'e norxóxojol
- čándalul šari-šará.

RITUELLE GESÄNGE

1.

(Iochelson, Nr. 41, S. 120)

Álman-jáxtek.

Áluke n'útn'el'únud-eméi muregie néčil'el.

muregiede šóbičege írkin

ódun-númelek n'útn'elielelul.

tabunge šókodilel'je. šódelle.

xóji'julge, lóbidečulge -

túluguláget érben'jeiko lérul méčtenul,

míláget šukudoili'je méčten'ul.

érben'jeiko lérul-lánden xáneikodilel'je.

jó'ofon'juge šukudoili'je lérul xadídečum.

ninie móli kúdečigene ukóče.

ukéi'it móje:

"xadí tólex-amunek xadídečuotol?"

2.

(Iochelson, Nr. 43, S. 121)

Pugud-eméi

tet' pugo'jel'e

mitul púgelbik!

en'jebon

tet' pugo'jele

mítin keik!

š^ŷaigar-laŋdet
kieč^ŷe erč^ŷebon
jédegude jótn' ik!

3.

(Iochelson, Nr. 44, S. 120)

Ój^ŷid-eméi
mítin léktel' bonet le keík!
Tet' púdien mítul omom' éjresk!
tuben tet' jorne lódiŋol mink!

4.

(Iochelson, Nr. 45, S. 121)

Érč^ŷed-aŋja-rómo juoleltem!
érč^ŷed-unemeje-rómo módil' eltem!
lócid-épié, lóŋdolx!
Ptr, ptr!

5.

(Iochelson, Nr. 46, S. 121)

Lócid-épié!
érč^ŷeŋodeune
jedegude pílb^ŷogaik!
omóč^ŷeŋodeune mígimiebik!

6.

(Iochelson, Nr. 42, S. 120)

Piějen-móje! ečie! juoleík!
čubóje aík!

Mítul el' kudédelek, mít agurpel juók!
jólopude mítul xódo énjemik
- tábun el' ponílek!

7.

(Iochelson, Nr. 40, S. 119)

Álman-jáxtek

Unud-eméi,
tet' móli púgojepui?
aṇdamuge kunójinít
el' éureslek!
púgemuk, n' ánbumuk,
juoleík, púgemuk!

Alukon n' utr' el
lebiéd-eméi
púgemuk, juoleík!
Kujúd-ečie, púgemuk,
n' ánbumuk!

Aṇluo-šuku-láṇdet
námekiedeil émei!
tet' uórpe áum dugik,
púgemuk, n' ánbumuk!